1895.5.35.

KATEIZM
RZYMSKO-KATOLICKI

ZA

POZWOLENIEM ZWIERZCHNOŚCI DUCHOWNEY

NA

SZKOŁY
W. XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

PRZYJĘTY

W POZNANIU ROKU 1821.

Drukowano i znayduje się u W. Deckera i Komp.

Römisch-Katholischer
Catechismus

mit

Bewilligung der Geistlichen Obrigkeit

für

die Schulen des Großherzogthums Posen

angenommen.

Posen 1821,
gedruckt und zu haben bei W. Decker & Comp.

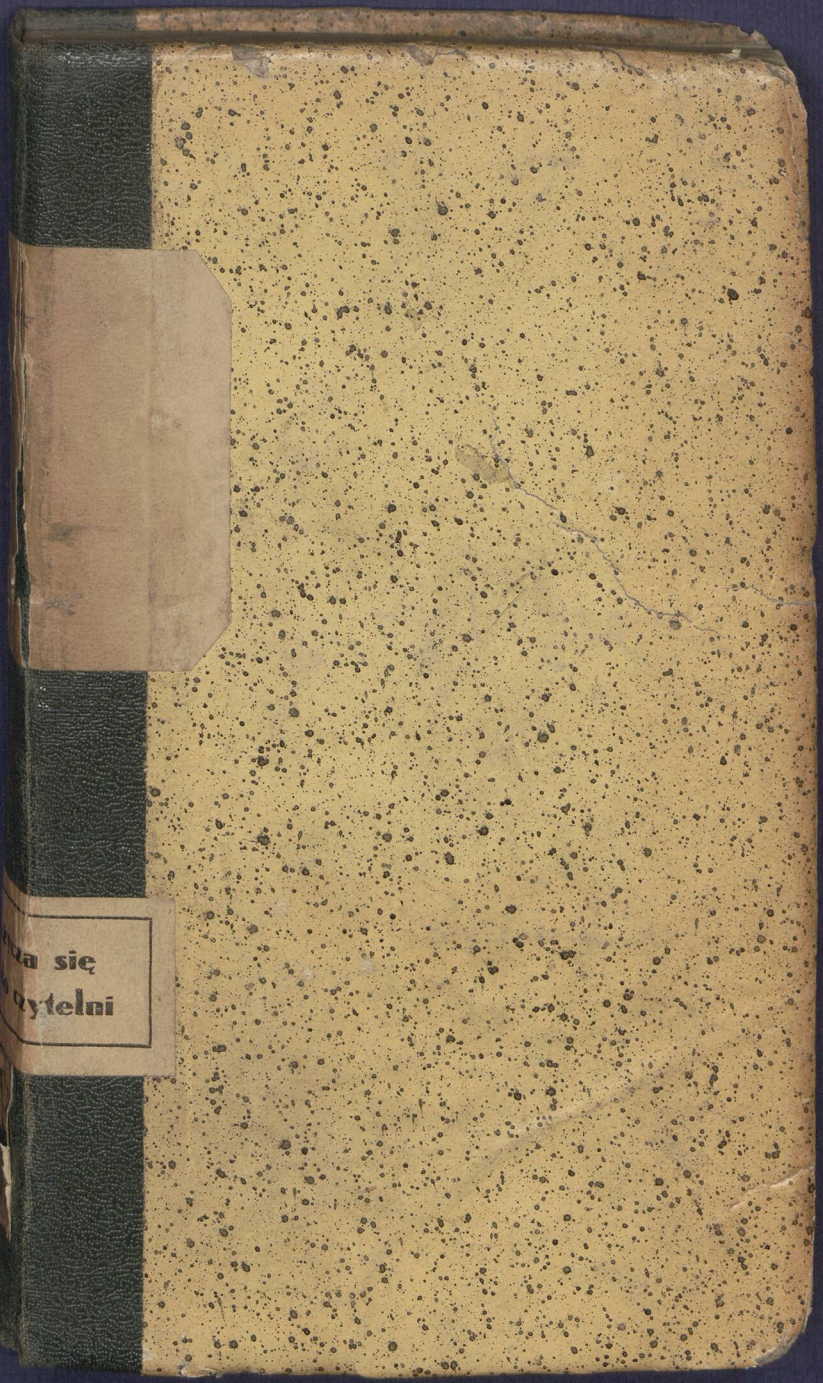
za się
czytelni

KAISER-WILHELM-BIBLIOTHEK-POSEN

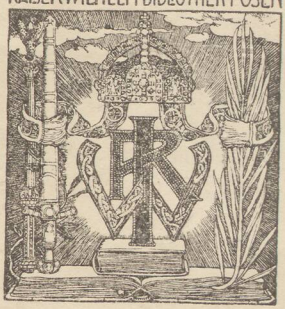

~~Geschenk von~~

1895. 535.

KATEIZM RZYMSKO-KATOLICKI

ZA

POZWOLENIEM ZWIERZCHNOŚCI DUCHOWNEY

NA

SZKOŁY W. XIĘSTWA POZNAŃSKIEGO

PRZYJĘTY

W POZNANIU ROKU 1821.

Drukowano i znayduje się u W. Deckera i Komp.

Römiſch-Katholiſcher Catechismus

mit

Bewilligung der Geiſtlichen Obrigkeit

für

die Schulen des Großherzogthums Poſen

angenommen.

Poſen 1821,

gedruckt und zu haben bei W. Decker & Comp.

Imprimatur.

J. Trepanowski, Can. Cathedral. Audit. generalis Posnaniens.

KATEIZM

na Klassy I. i II.

Catechismus

für die 1te und 2te Klasse.

Zbiór powszechnéy Nauki Chrześciańskiéy.

A) *Prawdy, które każdy Chrześcianin, dla dostąpienia zbawienia, koniecznie wiedzieć i wierzyć powinien.*

Że jest jeden Bóg, który wszystko stworzył, i rządzi.

Że Bóg jest sprawiedliwy sędzia, który dobrym nadgradza a złych karze; albo zaraz albo późniey: jeżli nie w tém, to w przyszłém życiu.

Że w Bóstwie są trzy Osoby: Bóg Oyciec, Syn Boży, i Duch Swięty.

Że Syn Boży druga Osoba w Bóstwie stał się człowiekiem dla odkupienia naszego.

Że łaska Boska dla dostąpienia zbawienia jest potrzebna.

Że Dusza ludzka jest nieśmiertelna.

B) *Prawdy, które każdemu Chrześcianinowi są przykazane do wiedzenia.*

1) Skład Apostolski, albo Wierzę w Boga. 2) Modlitwa Pańska. 3) Pozdrowienie Anielskie. 4) Dziesięcioro Bożego Przykazania. 5) Pięć Przykazań Kościelnych. 6) Siedm Sakramentów Świętych.

C) *Chrześciańska Sprawiedliwość:*

1) Chroń się złego. 2) Czyń dobrze.

Wybór Nauki Chrześciańskiéy.

Gdy się żegnamy znakiem Krzyża Świętego mówmy:

W Imię † Oyca, i † Syna, i Ducha † Swiętego. Amen.

Das Allgemeine des Catechismi.

A. Dinge, die jedem Christen zur Seligkeit zu wissen nothwendig sind.

Daß ein Gott sei, der alles erschaffen hat, und regieret.

Daß Gott ein gerechter Richter sei, der das Gute belohnet und das Böse bestrafet, entweder bald oder doch mit der Zeit, wo nicht in diesem, doch im zukünftigen Leben.

Daß in der Gottheit drei Personen seyn, der Vater, Sohn und heiliger Geist.

Daß die zweite Person in der Gottheit Mensch geworden sei, um uns zu erlösen.

Daß Gottes Gnade zur Seligkeit nothwendig sei.

Daß die Seele des Menschen unsterblich sei.

B. Dinge, die jedem Christen zu wissen geboten sind.

1) Der christliche Glaube. 2) Das Gebet des Herrn. 3) Der englische Gruß. 4) Die zehn Gebote Gottes. 5) Die fünf Gebote der christlichen Kirche. 6) Die sieben heiligen Sakramente.

C. Die christliche Gerechtigkeit bestehet in zwei Stücken:

1) Meide das Böse. 2) Thue das Gute.

Das Besondere des Catechismi.

Wenn man sich mit dem Zeichen des heiligen Kreuzes bezeichnet, spricht man:

Im Namen des † Vaters, und des † Sohnes, und des † heiligen Geistes. Amen.

I. Apostolskie Wyznanie Wiary.

1. Wierzę w Boga Oyca Wszechmogącego Stworzyciela Nieba i Ziemi.
2. I w Jezusa Chrystusa Syna Jego jedynego Pana naszego.
3. Który się począł z Ducha świętego, narodził się z Maryi Panny.
4. Umęczon pod Pontskim Piłatem, ukrzyżowan, umarł, i pogrzebion.
5. Zstąpił do piekłów: trzeciego dnia zmartwychwstał.
6. Wstąpił na Niebiosa, siedzi na prawicy Boga Oyca Wszechmogącego.
7. Ztamtąd przyidzie sądzić żywych i umarłych.
8. Wierzę w Ducha Świętego.
9. Święty Kościoł powszechny: Świętych obcowanie.
10. Grzechów odpuszczenie.
11. Ciała zmartwychwstanie.
12. I żywot wieczny. Amen.

II. Modlitwa Pańska, czyli Pacierz.

Oycze nasz, któryś jest w Niebiesiech.
1. Święć się Imię twoje.
2. Przyidź Królestwo twoje.
3. Bądź wola twoja, jako w Niebie, tak i na ziemi.
4. Chleba naszego powszedniego day nam dzisiay.
5. I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowaycom.
6. I nie wódź nas w pokuszenie.
7. Ale nas zbaw od złego. Amen.

I. Das apostolische Glaubensbekenntniß.

1. Ich glaube an Gott den Vater, allmächtigen Schöpfer Himmels und der Erden.
2. Und an Jesum Christum, seinen eingebornen Sohn, unsern Herrn.
3. Der empfangen ist von dem Heiligen Geiste, geboren aus Maria, der Jungfrau.
4. Gelitten unter Pontio Pilato, gekreuziget, gestorben und begraben.
5. Abgestiegen zu der Höllen, am dritten Tage wieder auferstanden von den Todten.
6. Aufgefahren in den Himmel, sitzet zu der rechten Hand Gottes, des allmächtigen Vaters.
7. Von dannen er kommen wird, zu richten die Lebendigen und die Todten.
8. Ich glaube an den Heiligen Geist,
9. Eine heilige allgemeine christliche Kirche, Gemeinschaft der Heiligen,
10. Ablaß der Sünden,
11. Auferstehung des Fleisches,
12. Und ein ewiges Leben. Amen.

II. Das Gebet des Herrn.

Vater unser, der du bist im Himmel.

1. Geheiliget werde dein Name.
2. Zukomme uns dein Reich.
3. Dein Wille geschehe, wie im Himmel, also auch auf Erden.
4. Unser tägliches Brod gieb uns heute.
5. Und vergieb uns unsere Schuld, als auch wir vergeben unsern Schuldigern.
6. Und führe uns nicht in Versuchung.
7. Sondern erlöse uns von dem Uebel. Amen.

III. Pozdrowienie Anielskie.

1. Zdrowaś Marya, łaskiś pełna, Pan z tobą.
2. Błogosławionaś ty między Niewiastami, i błogosławion owoc żywota twego JEZUS.
3. Święta Marya, Matko Boża, modl się za nami grzesznemi teraz, i w godzinę śmierci naszéy. Amen.

IV. Dwa Przykazania Miłości.

1. Będziesz miłował Pana Boga twego, z całego serca twego, z całéy duszy twojéy i ze wszystkich sił twoich.
2. A bliźniego twego, jak siebie samego.

V. Dwa Przykazania Natury.

1. Co tobie nie miło, tego innemu nieczyń.
2. Wszystko, co chcecie, aby wam ludzie czynili, to im też czyńcie.

VI. Dziesięcioro Bożego Przykazania.

Pierwsze Przykazanie.

Jam jest Pan Bóg twóy: nie będziesz miał Bogów cudzych przedemną.

Drugie.

Nie będziesz brał Imienia Pana Boga twego nadaremno.

Trzecie.

Pamiętay abyś Dzień Święty święcił.

Czwarte.

Czciy Oyca twego, i Matkę twoję, aby ci się dobrze powodziło, i długoś żył na świecie.

III. Der englische Gruß.

1. Gegrüßest seyst du, Maria, voller Gnaden, der Herr ist mit dir.
2. Du bist gebenedeiet unter den Weibern, und gebenedeiet ist die Frucht deines Leibes, Jesus.
3. Heilige Maria, Mutter Gottes, bitte für uns arme Sünder, jetzt, und in der Stunde unsers Absterbens. Amen.

IV. Die zwei Gebote der Liebe.

1. Du sollst Gott, deinen Herrn, lieben aus ganzem deinem Herzen, aus ganzer deiner Seele, aus ganzem deinem Gemüthe, und aus allen deinen Kräften.
2. Und deinen Nächsten als dich selbst.

V. Zwei Gebote der Natur.

1. Was du nicht willst, daß dir von einem andern geschehe, das thue auch keinem andern.
2. Alles, was ihr wollet, das euch die Menschen thun sollen, das thuet ihnen auch.

VI. Die zehn Gebote Gottes.

Das erste Gebot.

Ich bin der Herr, dein Gott, du sollst nicht fremde Götter haben neben mir.

Das zweite Gebot.

Du sollst den Namen deines Gottes nicht unnützlich führen.

Das dritte Gebot.

Du sollst den Feiertag heiligen.

Das vierte Gebot.

Du sollst deinen Vater und deine Mutter ehren, auf daß dirs wohl gehe, und du lange lebest auf Erden.

Piąte.

Nie zabijay.

Szóste.

Nie cudzołoż.

Siódme.

Nie kradniy.

Ósme.

Nie świadcz fałszywego świadectwa przeciwko bliźniemu twemu.

Dziewiąte.

Nie będziesz pożądał, żony bliźniego twego.

Dziesiąte.

Nie będziesz pożądał domu bliźniego twego, ani sługi, ani służebnicy, ani wołu, ani osła, ani żadnéy rzeczy, które jego są.

VII. Pięć przednieyszych Przykazań Kościoła Katolickiego.

Pierwsze.

Postanowione od Kościoła Dni święte święcić.

Drugie.

Mszy Świętéy w dni święte, i kazania z uszanowaniem i nabożnie słuchać.

Trzecie.

Nakazane pewnych dni posty zachować, jako to: Czterdziestodniowy post, suche dni, i niektóre Wigilie; przytém w Piątki i Soboty od mięsa się wstrzymać.

Czwarte.

Grzechów swoich własnemu Kapłanowi, albo innemu za jego pozwoleniem przynaymniéy raz w rok spowiadać się, i Nayświętszy Sakrament około Wielkanocy przyimować.

Piąte.

Czasów zakazanych wosoł nieodprawiać.

Das fünfte Gebot.

Du sollst nicht tödten.

Das sechste Gebot.

Du sollst nicht ehebrechen.

Das siebente Gebot.

Du sollst nicht stehlen.

Das achte Gebot.

Du sollst nicht falsch Zeugniß geben wider deinen Nächsten.

Das neunte Gebot.

Du sollst nicht begehren deines Nächsten Weib.

Das zehnte Gebot.

Du sollst nicht begehren deines Nächsten Haus, Knecht, Magd, Vieh, oder alles, was sein ist.

VII. Die vornehmsten fünf Gebote der christlichen Kirche.

Das erste ist:

Die ausgesetzten Feiertage feiern.

Das zweite ist:

Das heilige Amt der Messe an bestimmten Sonn- und Feiertagen mit gebührlicher Ehrfurcht hören, und den Gottesdienst besuchen.

Das dritte ist:

Die gebotenen Fasttage halten, als die vierzigtägige Fasten, die vier Quatemberzeiten, und etliche geordnete Feierabende. Item, am Freitage und Samstage des Fleischessens sich enthalten.

Das vierte ist:

Seine Sünden seinem verordneten Priester jährlich zum wenigstens einmal beichten, und um die österliche Zeit das hochwürdigste Sakrament des Altars empfangen.

Das fünfte ist:

An verbotenen Zeiten keine Hochzeiten halten.

VIII. Siedm Sakramentów Świętych.

1) Chrzest. 2) Bierzmowanie. 3) Ciało i Krew Pańska. 4) Pokuta. 5) Ostatnie Olejem Świętym Namaszczenie. 6) Kapłaństwo. 7) Małżeństwo.

IX. Przednieysze Powinności Chrześcianina.

Jeżli mnie kto chce naśladować, niech się zaprze sam siebie, nosząc krzyż swóy, niech idzie zamną.

Uczcie się odemnie, albowiem cichy jestem, i pokornego serca.

Miłuycie waszych nieprzyjaciół, czyńcie dobrze tym, którzy was nienawidzą, a modlcie się za tych, którzy was prześladują, i obrażają.

X. Siedm grzechów głównych czyli śmiertelnych.

1) Pycha. 2) Łakomstwo. 3) Nieczystość 4) Zazdrość. 5) Obżarstwo. 6) Gniew. 7) Lenistwo w służbie Bożéy.

XI. Grzechy cudze, których jest dziewięć.

1) Rada do grzechu. 2) Rozkazanie drugiemu grzeszyć. 3) Pozwolenie do grzechu. 4) Pobudzanie do grzechu. 5) Pochwalanie grzechu, albo podchlebstwo grzeszącemu. 6) Zamilczenie cudzego grzechu przed Zwierzchnością. 7) Poznawanie, a niekaranie grzechu. 8) Stawanie się uczestnikiem cudzego grzechu. 9) Bronienie grzeszącego.

XII. Sześć grzechów przeciwko Duchowi Ś.

1) Zuchwale grzeszyć w nadzieję miłosierdzia Boskiego.
2) Rozpaczać, albo wątpić o Łasce Bożéy.
3) Sprzeciwiać się uznanéy prawdzie Chrześciańskiéy.
4) Zazdrościć współbraciom łaski Boskiéy.
5) Zatwardzać serce przeciwko zbawiennym natchnieniom.
6) Zaniedbać pokuty aż do śmierci.

VIII. Die sieben heiligen Sakramente.

1) Die Taufe. 2) Die Firmung. 3) Das Sacrament des Altars. 4) Die Buße. 5) Die letzte Oelung. 6) Die priesterlich- Weihe. 7) Der Ehestand.

IX. Die Hauptpflichten eines Christen.

Wenn mir jemand nachkommen will, der verläugne sich selbst, trage sein Kreuz, und folge mir nach.

Lernet von mir, denn ich bin sanftmüthig und demüthig von Herzen.

Liebet eure Feinde, thut wohl denen, die euch hassen, und betet für die, die euch verfolgen und beleidigen.

X. Die sieben Haupt- oder Tod-Sünden.

1) Hoffart. 2) Geiz. 3) Unkeuschheit. 4) Neid. 5) Fraß und Völlerei. 6) Zorn. 7) Trägheit.

XI. Die fremden Sünden, derer 9 sind:

1) Zur Sünde rathen. 2) Einen andern heißen sündigen. 3) In die Sünde willigen. 4) Andere zur Sünde reizen. 5) Anderer Sünde loben. 6) Dieselben übersehen. 7) Dieselben nicht strafen. 8) An denselben Theil nehmen. 9) Dieselben vertheidigen.

XII. Die sechs Sünden in den heiligen Geist.

1) Vermessentlich auf Gottes Barmherzigkeit sündigen.
2) An Gottes Gnaden verzweifeln.
3) Der erkannten christlichen Wahrheit widerstreben.
4) Seinen Brüdern die göttliche Gnade mißgönnen und beneiden.
5) Wider heilsame Ermahnungen ein verstocktes Herz haben.
6) In der Unbußfertigkeit vorsätzlich verharren.

XIII. Grzechy wołające o pomstę do Nieba.

1) Umyślne mężobóystwo. 2) Nieczystość przeciwko przyrodzeniu. 3) Uciśnienie ubogich, wdów i sierot. 4) Zatrzymanie zapłaty sługom, i robotnikom.

XIV. Trzy Boskie Cnoty.

1) Wiara. 2) Nadzieja. 3) Miłość.

XV. Cztery Główne Cnoty.

1) Rostropność. 2) Wstrzemięźliwość. 3) Sprawiedliwość. 4) Męstwo.

XVI. Siedm Cnót, które siedmiu grzechom głównym są przeciwne.

1) Pokora. 2) Szczodrobliwość. 3) Czystość. 4) Miłość. 5) Mierność. 6) Cierpliwość. 7) Pobożność, czyli gorliwe ćwiczenie się w służbie Bożéy.

XVII. Ośmioro Błogosławieństw i Ewanielii Ś.

Pierwsze.

Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem ich jest Królestwo Niebieskie.

Drugie.

Błogosławieni ciszy, albowiem oni odziedziczą ziemię.

Trzecie.

Błogosławieni którzy płaczą, albowiem oni będą pocieszeni.

Czwarte.

Błogosławieni którzy łakną, i pragną sprawiedliwości, albowiem oni będą nasyceni.

Piąte.

Błogosławieni milosierni, albowiem oni miłosierdzia dostąpią.

Szóste.

Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądają.

XIII. Die himmelschreienden Sünden.

1) Vorsätzlicher Todschlag. 2) Die stumme oder sodomitische Sünde. 3) Die Unterdrückung der Armen, Wittwen und Waisen. 4) Wenn man den verdienten Liedlohn den Arbeitern und Tagelöhnern behält und entziehet.

XIV. Die drei göttlichen Tugenden.

1) Der Glaube. 2) Die Hoffnung. 3) Die Liebe.

XV. Die vier Haupttugenden.

1) Die Klugheit. 2) Die Mäßigkeit. 3) Die Gerechtigkeit. 4) Die Starkmüthigkeit.

XVI. Die sieben Tugenden, welche den Haupt-Sünden entgegen sind.

1) Die Demuth. 2) Die Freigebigkeit. 3) Die Keuschheit. 4) Die Liebe. 5) Die Mäßigkeit. 6) Die Geduld. 7) Die Andacht oder fleißige Uebung des Gottesdienstes.

XVII. Die acht Seligkeiten.

Die erste:

Selig sind die Armen im Geiste, denn ihr ist das Himmelreich.

Die zweite:

Selig sind die Sanftmüthigen, denn sie werden das Erdreich besitzen.

Die dritte:

Selig sind, die trauren und klagen, denn sie werden getröstet werden.

Die vierte:

Selig sind, die hungern und dürsten nach der Gerechtigkeit, denn sie werden ersättiget werden.

Die fünfte:

Selig sind die Barmherzigen, denn sie werden Barmherzigkeit erlangen.

Die sechste:

Selig sind, die eines reinen Herzens sind, denn sie werden Gott schauen.

Siódme.

Błogosławieni pokóy czyniący, albowiem Synami Bożymi nazwani będą.

Ósme.

Błogosławieni którzy cierpią prześladowanie dla sprawiedliwości, albowiem ich jest Królestwo Niebieskie.

XVIII. Przednieysze dobre uczynki.

1) Modlitwa. 2) Post. 3) Jałmużna czyli Miłosierdzie.

XIX. Siedm miłosiernych uczynków co do ciała.

1) Łaknących nakarmić. 2) Pragnących napoić. 3) Nagich przyodziać. 4) Podróżnych przyjąć. 5) Więźnie odkupić i cieszyć. 6) Chorych nawiedzać. 7) Umarłych pochować.

XX. Siedm miłosiernych uczynków co do Duszy.

1) Grzeszących napominać, i ukarać. 2) Nieumiejętnych nauczać. 3) Wątpiącym dobrze radzić. 4) Za zdrowie i zbawienie bliźniego modlić się. 5) Strapionych pocieszać. 6) Krzywdy cierpliwie ponosić. 7) Nieprzyjaciołom, i tym co nam ubliżyli, urazę odpuścić.

XXI. Trzy Rady Ewanieliczne.

1) Dobrowolne ubóstwo. 2) Wieczna czystość. 3) Zupełne posłuszeństwo pod jednym duchownym Przełożonym.

XXII. Cztery ostatnie rzeczy człowieka.

Pierwsza jest: *Śmierć.* Druga: *Sąd Boży.* Trzecia: *Piekło.* Czwarta: *Królestwo Niebieskie.*

Die siebente:

Selig sind die Friedfertigen, denn sie werden Kinder Gottes genennet werden.

Die achte:

Selig sind, die Verfolgung leiden um der Gerechtigkeit willen, denn ihr ist das Himmelreich.

XVIII. Die vornehmsten guten Werke:

Beten, Fasten, Allmosen geben, oder barmherzig seyn.

XIX. Die sieben leiblichen Werke der Barmherzigkeit:

1) Die Hungrigen speisen. 2) Die Durstigen tränken. 3) Die Nackenden bekleiden. 4) Die Fremden beherbergen. 5) Die Gefangenen trösten. 6) Die Kranken besuchen. 7) Die Todten begraben.

XX. Die 7 geistl. Werke der Barmherzigkeit:

1) Die Sünder strafen. 2) Die Unwissenden lehren. 3) Den Zweifelhaften recht rathen. 4) Gott um des Nächsten Heil bitten. 5) Die Betrübten trösten. 6) Die Unbilligkeit geduldig leiden. 7) Denen, so uns beleidigen, gern verzeihen.

XXI. Die drei evangelischen Räthe.

1) Die freiwillige Armuth. 2) Die beständige Keuschheit. 3) Der vollkommene Gehorsam unter einem geistlichen Obern.

XXII. Die vier letzten Dinge des Menschen.

Das erste ist, der Tod. Das zweite, das Gericht. Das dritte, die Hölle. Das vierte, das Himmelreich.

Przydatek

który zawisł na krótkich

Porannych, Wieczornych i Stołowych Modlitwach.

W Imię † Oyca, i † Syna, i Ducha † Świętego, Amen.

Wszechmogący, Wieczny Boże, Stwórco i Zachowawco wszech rzeczy! Upadam przed Tobą na kolana, i dziękuję ci z całego serca, żeś mnie téy nocy od wszelkiego grzechu i niebezpieczeństwa łaskawie zachować raczył. Pokornie cię proszę, użycz mi według wielkiego miłosierdzia twego łaski twojéy, abym dzień dzisieyszy i wszystkie dni życia mojego, bez obrazy Majestatu twego przepędził, zachoway mię od wszelkich sideł szatańskich. Wszystko, co myślić, mówić, czynić, rządzić, sprawować i cierpieć będę, pragnę dla saméy Miłości twojéy, czynić, cierpieć, rządzić i sprawować. Ofiarujęć wszystkie myśli, słowa i uczynki moie; pragnę aby się ściągały ku czci i chwale twojéy, ażeby ci przyjemne były, dla tego zjednaczam one z męką i śmiercią Syna twego, w którym ci się dobrze upodobało. Mocno stanowię dnia dzisiejszego nie grzeszyć. Lecz cóż mogę bez Łaski twojéy, tylko grzeszyć? Przybądź mi na pomoc, umacniay słabość moję, wspieray wolą moję, żebym czynił i zachował, co sobie za pomocą twoją stanowię. Osobliwie pragnę się tego grzechu N. pilnie wystrzegać, do któregom tak bardzo skłonny. Potwierdź to moje przedsięwzięcie Łaską twoją, która je we mnie sprawiła i wzbudziła, przez Jezusa Chrystusa, Syna twego, Pana naszego. Amen.

Anhang,

welcher bestehet aus kurzen

Morgen-, Abend- und Tischgebeten.

Im Namen des † Vaters, und des † Sohnes, und des † Heiligen Geistes. Amen.

Allmächtiger, ewiger Gott, Schöpfer und Erhalter aller Dinge! ich falle vor dir auf meine Knie, und danke dir aus ganzem Herzen, daß du mich diese Nacht vor aller Sünde und Unglück gnädig bewahret hast. Ich bitte dich demüthig, verleihe mir, nach deiner großen Barmherzigkeit, die Gnade, daß ich den heutigen Tag, und alle Tage meines Lebens, ohne dich zu erzürnen, zubringe. Behüte mich vor allen Nachstellungen des bösen Feindes. Alles was ich denken, reden, thun, lassen und leiden werde, will ich dir zu Liebe thun, leiden und lassen. Ich opfere dir alle meine Gedanken, Worte und Werke auf; ich will, sie sollen zu deiner Ehre gereichen; und damit sie dir gefällig werden, so vereinige ich sie mit dem Leiden und Sterben deines Sohnes, an welchem du dein Wohlgefallen hast. Ich nehme mir ernstlich vor, diesen Tag keine Sünde zu thun: Aber, was kann ich ohne deine Gnade, denn sündigen? Komme mir zu Hülfe, stärke meine Schwachheit, unterstütze meinen Willen, daß ich thue und halte, was ich mir jetzt mit deiner Gnade vornehme. Besonders will ich mich vor der Sünde N. sorgfältig in Obacht nehmen, zu der ich so gar sehr geneigt bin. Bestätige diesen guten Vorsatz durch deine Gnade, die in mir gewirket hat, durch Jesum Christum, deinen Sohn, unsern Herrn. Amen.

„Tu sobie rozmyślay, co przez cały dzień czynić bę-
„dziesz; uważay: jak byś naylepiéy, i na chwałę Bo-
„ską sprawy twoje odprawiać mógł; przypomniy sobie
„występki, któreś przedtém w sprawach twoich popeł-
„niał: i postanów sobie, takowych tego dnia wystrze-
„gać się: westchniy do Boga o pomoc i błogosławień-
„stwo. Zmów pacierz, Pozdrowienie Anielskie i Wie-
„rzę w Boga nabożnie i z uwagą.“

Na początku Nauki, albo jakiéy sprawy.

Przyidź Duchu Święty, racz napełnić serca two-
ich wiernych, a ogień Twéy Miłości racz w nich
zapalić, któryś przez rozliczność języków wszel-
kie rodzaje w jedności Wiary zgromadził. O Boże!
Któryś serca wiernych twoich oświeceniem Ducha
Świętego nauczyć raczył: day nam w tym Duchu do-
brze rozumieć i z jego łaskawego pocieszenia zawsze
się weselić, przez Chrystusa, Pana naszego. Amen.

O Panie Boże, Królu Nieba i Ziemi, racz dziś
serca i ciała nasze, myśli, mowy i postępki nasze
prostować, poświęcać, rządzić i sprawować w
Zakonie twoim, i wypełnieniu Przykazania twego,
abyśmy tu i na wieki, za pomocą twoją zbawieni
i wyswobodzeni być mogli, który żyjesz i króluj-
esz na wieki wieków. Amen.

Akt Wiary.

Boże móy! wszystko mocno wierzę niewątpiąc, co
Kościoł Święty Katolicki do wierzenia podaje, dla
tego żeś to Boże! objawił i Kościoła słuchać rozka-
zał.

Akt Nadziei.

Boże móy! spodziewam się od ciebie zbawienia
wiecznego, także łaski i środków, do dostąpienia
onego; ponieważeś mi to obiecał, któryś nieskoń-
czenie wierny jest.

Akt Miłości.

Miłuję cię Boże móy! z całego serca mego; boś
ty jest naywyższe nieskończone Dobro i wszelkiéy
miłości godzien.

„Hierauf bedenke, was du den Tag über vorzunehmen „hast; überlege, wie du am besten, und zur Ehre Gottes dei„ne Geschäfte verrichten willst; erinnre dich der Fehler, die „du sonst dabei begangen hast, und nimm dir vor, dich für „solchen an diesem Tage zu hüten; flehe Gott an um seinen „Segen und seine Gnade. Bete das Vater Unser, den eng„lischen Gruß, den Glauben, mit möglichster Andacht und „Aufmerksamkeit."

Bei Anbeginnen des Lernens, oder der Geschäfte.

Komm, Heiliger Geist, erfülle die Herzen deiner Gläubigen, und entzünde in ihnen das Feuer deiner Liebe, der du die Völker aller Zungen in Einigkeit des Glaubens versammelt hast. O Gott! der du die Herzen der Gläubigen durch die Erleuchtung des heiligen Geistes gelehret hast; gieb, daß wir in demselbigen Geiste das, was recht ist, verstehen, und seines Trostes uns allezeit erfreuen mögen, durch Christum, unsern Herrn. Amen.

O Herr Gott, König Himmels und der Erden, würdige doch unsere Herzen und Leiber, unsere Sinne, Gespräche und Handlungen heute zu regieren, und zu heiligen, sie nach deinem Willen und nach deinen Geboten zu leiten: damit wir hier und in Ewigkeit, mit deiner Hülfe, von allem Bösen frey, und glücklich seyn mögen; der du lebest und regierest von Ewigkeit zu Ewigkeit. Amen.

Uebung des Glaubens.

Mein Gott! ich glaube alles fest und ungezweifelt, was die christ-katholische Kirche vorstellt zu glauben, weil du es, o Gott! geoffenbaret, und die Kirche zu hören befohlen hast.

Der Hoffnung.

Mein Gott! ich hoffe vertraulich von dir die ewige Seligkeit, auch die Gnade und Mittel, die Seligkeit zu erlangen, weil du es mir versprochen hast, der du unendlich getreu bist.

Der Liebe.

Mein Gott! ich liebe dich aus meinem ganzen Herzen, weil du das allerhöchste unendliche Gut, und aller Liebe würdig bist.

Jak się modlić trzeba (gdy rano, w południe i w wieczor dzwonią) na pamiątkę Wcielenia Syna Bożego.

Anioł Pański zwiastował Pannie Maryi i poczęła z Ducha Świętego. Zdrowaś Marya etc.

Oto ja Służebnica Pańska, niech mi się stanie według słowa twego. Zdrowaś Marya etc.

A Słowo stało się Ciałem, i mieszkało między nami. Zdrowaś Marya etc.

V. Modl się za nami Ś. Boża Rodzicielko.

R. Abyśmy się stali godnymi obietnic Pana Chrystusowych.

Modlmy się.

Łaskę Twoję, prosiemy Panie, racz wlać w serca nasze, aby, którzyśmy za zwiastowaniem Anielskim Wcielenie Chrystusa Syna twego poznali, przez mękę jego i Krzyż do Chwały Zmartwychwstania doprowadzeni byli. Przez Chrystusa Pana naszego. Amen.

„Do tego zmów wieczorem jedno: Oycze nasz, i „Zdrowaś Marya, za Dusze Wiernych Zmarłych, „dodając:

V. Wieczny odpoczynek day im Panie.

R. A światłość wiekuista niech im świeci na wieki.

V. Niech odpoczywają w pokoju.

R. Amen.

MODLITWA PRZED OBIADEM.

W Imię † Oyca, i † Syna i Ducha † Ś. Amen.

Oczy wszystkich w Tobie mają ufność Panie, a ty dajesz im pokarm czasu potrzebnego, otwierasz rękę Twoję i nasycasz wszelkie zwierzęta Błogosławieństwem. Oycze nasz etc. Zdrowaś Marya etc.

Panie Boże, Oycze Niebieski, błogosław nas i te twoje dary, które z twojéy szczodrobliwości pożywać będziemy, przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

Wie man früh, Mittags und Abends, wenn die Betglocke geläutet wird, beten soll, um das Geheimniß der Menschwerdung des Sohnes Gottes zu verehren.

Der Engel des Herrn brachte Maria die Botschaft, und sie empfing von dem Heil. Geiste. Gegrüßest seist du ꝛc.

Siehe ich bin eine Magd des Herrn, mir geschehe nach deinem Worte. Gegrüßest seist du, Maria ꝛc.

Und das Wort ist Fleisch geworden, und hat in uns gewohnet. Gegrüßest seist du, Maria ꝛc.

V. Bitte für uns, o heilige Gottes-Gebärerin.

R. Auf daß wir würdig werden der Verheißung Christi.

Lasset uns beten:

Wir bitten dich, o Herr! gieße deine Gnade aus in unsere Gemüther, auf daß, die wir durch die Verkündigung des Engels die Menschwerdung Christi, deines Sohnes, erkannt haben, durch sein Leiden und Kreuz zu der Glorie der Auferstehung geführt werden, durch Christum, unsern Herrn. Amen.

„Abends bete ein Vater Unser, und Ave Maria darzu für die armen Seelen, und sage:

V. Herr, gieb ihnen die ewige Ruhe.

R. Und das ewige Licht leuchte ihnen.

V. Herr, lasse sie im Frieden ruhn.

R. Amen.

Tischgebet vor dem Essen.

Im Namen des † Vaters, und des † Sohnes und des † Heiligen Geistes. Amen.

Aller Augen warten auf dich, o Herr! du giebest ihnen ihre Speise zu seiner Zeit, du thust deine milde Hand auf, und sättigest alles, was lebet mit Segen.

Vater Unser ꝛc. Ave Maria ꝛc.

Herr Gott, himmlischer Vater, segne uns und diese deine Gaben, die wir von deiner milden Güte zu uns nehmen, durch Jesum Christum unsern Herrn. Amen.

Dziękowanie po Obiedzie.

Chwała Tobie Oycze Niebieski, za ten pokarm, i napóy, któryś nam dla posilenia ciała naszego udzielić raczył; napełniy serca nasze łaską twoją, abyśmy się w wszystkich dobrych uczynkach obficie pomnażali, a przed obliczem twojém nigdy zawstydzeni niebyli. Oycze nasz etc. Zdrowaś Marya etc.

Dziękujemy tobie, Wszechmogący wieczny Boże, przez Jezusa Chrystusa, Syna twego miłego, Pana naszego, za wszystkie dary i Dobrodzieystwa twoje, który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Am.

Wszystkim Dobrodziejom naszym racz dać Panie dla Imienia twego świętego żywot wieczny; a wszystkim duszom wiernych zmarłych odpoczynek wieczny. Amen.

MODLITWA WIECZORNA.

W Imię † Oyca, i † Syna, i Ducha † Św. Amen.

Wszechmogący, wieczny Boże! dziękuję ci z całego serca za wszystko, coś mi dnia dzisieyszego udzielić raczył: za pokarm i napóy, za zdrowie i siły, za twoje święte natchnienia i oświecenia, za twoję obronę i opiekę, i wszystkie inne łaski, których liczba i wielkość móy rozum przewyższa: dziękuję ci za nie przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Amen.

„Teraz rozważay, jakoś od rana aż do wieczora czas „twóy przepędził: coś w każdą godzinę czynił, a cobyś „był powinien czynić, i jakbyś był miał twoje postępki, „i sprawy lepiéy urządzać. Przypomniy sobie, jakoś „rano uczynione przedsięwzięcie względem twych „spraw wypełnił. Nad tém, coś złego uczynił, wielce „się zasmucay, żeś się za Boskie Dobrodzieystwa grze„chami wypłacał. Postanów u siebie, popełnione wy„stępki twoje poprawić. Uczyń mocne przedsięwzięcie, „więcéy nie grzeszyć. Westchniy w Duchu pokutującym, „i pokornym do Boga.“

Danksagung nach dem Essen.

Gelobet seist du, himmlischer Vater, der du unsere Leiber gespeiset und getränket hast mit deinen Gaben; erfülle unsere Herzen mit deinen Gnaden, daß wir reichlich zunehmen in allen guten Werken, und nimmer zu Schanden kommen vor deinem Angesichte. V. U. Ave M.

Wir danken dir, Herr, himmlischer Vater, durch Jesum Christum, deinen lieben Sohn, unsern Herrn, für alle deine Gaben und Wohlthaten, der du lebest und regierest in Ewigkeit. Amen.

Allen unsern Wohlthätern wollest du, o Herr, das ewige Leben, um deines heiligen Namens willen vergelten, und allen christgläubigen Seelen die ewige Ruhe verleihen. Am.

Abendgebet.

Im Namen des † Vaters, und des † Sohnes, und des † Heiligen Geistes. Amen.

Allmächtiger, ewiger Gott! ich danke dir aus ganzem Herzen für alles, was du mir diesen Tag über Gutes verliehen hast, für Essen und Trinken, für Gesundheit und Kräfte, für deine heiligen Einsprechungen und Erleuchtungen; für deinen Schutz, und Schirm, und für alle andere Gnaden, deren Zahl und Größe meine Erkenntniß übersteigt; ich danke dir dafür durch Jesum Christum, unsern Herrn. Amen.

„Jetzt denke nach, wie du vom Morgen bis auf den Abend „die Zeit angewendet hast; was du in jeder Stunde gethan „hast, was du hättest thun sollen und wie du deine Handlungen hättest besser machen sollen. Bedenke, wie du deine „am Morgen gemachte Vorsätze, in Ansehung deiner Geschäfte. „erfüllet hast. Ueber das, was du Böses gethan hast, betrübe dich sehr, daß du Gottes Wohlthaten mit Sünden vergolten hast. Nimm dir vor, deine erkannten Fehler zu bessern. Mache kräftige Vorsätze, das Böse nicht mehr zu thun. „Sprich im Geiste der Buße und Demuth zu Gott:

Oycze nieskończonéy dobroci! Któryś mi tego dnia tak wiele dobrodzieystw uczynić raczył, że wszystkich pojąć niemogę; a zamiast dziękczynienia, tylkom popełniał to, co się tobie niepodoba, rozgniewałem cię, i tobą wzgardziłem: zgrzeszyłem przeciwko tobie, i nie jestem godzien żyć dłużéy: zasłużyłem na twoją niełaskę, śmierć i wieczną karę. Tyś, o Boże! nieskończenie miłosierny i łaskawy, dla tego wracam się do ciebie z wielką ufnością: wyznaję moję winę, i przepraszam cię: żebrzę o odpuszczenie grzechów moich, przez Jezusa Chrystusa, Syna twego miłego, który mi to wysłużył. Mocno stanowię, więcéy cię nieobrażać; osobliwie pragnę się tego grzechu N., którym tak często popełniał, wystrzegać. Umacniay i wspieray mię łaską twoją: o to cię pokornie proszę. Przez Jezusa Chrystusa, Syna twego, Pana naszego. Amen.

Nawiedź, prosiemy cię Panie, mieszkanie to, i wszystkie zasadzki nieprzyjacielskie od niego odpądź; niechay Aniołowie twoi Święci mieszkają w nim, którzyby nas w pokoju zawsze strzegli; a Błogosławieństwo twoje niech będzie zawsze z nami, przez Jezusa Chrystusa, Syna twego, Pana naszego, który z tobą żyje i króluje, w jedności Ducha Świętego, Bóg na wieki wieków. Amen.

„Modl się: Oycze nasz. Pozdrowienie Anielskie. „Wierzę w Boga, z wielkiém nabożeństwem i uwagą, „i tak pełen świętobliwych myśli, idź do łóżka, nie „przypuszczay żadnych innych myśli do serca twego. „Pamiętay, żebyś ocknąwszy się myśli twoje do Boga, „Oyca twego obracał, i zasypiay w pokoju.“

O unendlich gütiger Gott! du hast mir den Tag über so viele Wohlthaten erzeiget, daß ich nicht alle überdenken kann: Und anstatt dir dafür einigen Dank zu sagen, so habe ich nur gethan, was dir mißfällig ist; ich habe dich erzürnet und verachtet; ich habe wider dich gesündiget; ich bin nicht werth, länger zu leben; ich habe deine Ungnade, den Tod und die ewige Strafe verdienet. Du, o Gott! bist unendlich barmherzig und gnädig; und darum kehre ich mit Vertrauen zu dir zurücke; ich bekenne meine Schuld, und bitte dich um Verzeihung; ich bitte dich um Vergebung und Nachlassung meiner Sünden, durch Jesum Christum, deinen lieben Sohn, der dieß für mich verdienet hat. Ich nehme mir recht ernstlich vor, dich nicht mehr zu beleidigen; besonders will ich wider die Sünden, die ich schon so oft begangen habe, wohl auf meiner Hut stehen; stärke und unterstütze mich mit deiner Gnade: Um dieses bitte ich dich durch Jesum Christum, deinen Sohn, unsern Herrn. Amen.

Wir bitten dich, o Herr! besuche diese Wohnung, und jage weit von selber alle Nachstellungen des Feindes; lasse deine heiligen Engel darinnen wohnen, diese sollen uns im Frieden beschützen; und dein Segen sei über uns allezeit, durch Jesum Christum, deinen Sohn, unsern Herrn, der mit dir lebet und regieret, in Ewigkeit des Heiligen Geistes, Gott von Ewigkeit zu Ewigkeit. Amen.

„Bete das Vater Unser, den englischen Gruß, den Glau-
„ben, mit möglichster Andacht und Aufmerksamkeit, und so
„gehe voll heiliger Gesinnungen zu Bette: verwehre allen an-
„dern Gedanken den Zutritt in dein Gemüthe; gedenke, wie
„du gleich beim Erwachen deine Gedanken zu Gott, deinem
„Vater, richten wirst, und schlafe in Frieden ein."

Rzymsko-Katolicki

KATEIZM

dla

Większych dzieci drugiéy Klassy.

Römiſch-Katholiſcher

Catechismus

für

die zweite Klaſſe der Kinder.

Rozdział Pierwszy.

O WIERZE.

Pierwsza Lekcya.

O Bogu, Własnościach, Osobach i Dziełach Boskich.

Co jest Wiara?

Jest dar Boski nadprzyrodzony, którym człowiek objaśniony, mocno wierzy temu wszystkiemu, cokolwiek Bóg objawił, i nam przez Kościoł swóy S. do wierzenia podaje.

Czy potrzebna jest Wiara do zbawienia?

Potrzebna: bo bez Wiary niemożna się Panu Bogu podobać, i zbawionym być.

W kogo wierzysz?

Wierzę w Boga. Wierzę w Boga Oyca, Wszechmogącego Stworzyciela Nieba i Ziemi.

Wiele jest Bogów?

Tylko jest jeden Bóg.

Co jest Bóg?

Bóg jest Duch naydoskonalszy.

Gdzie jest Bóg?

W Niebie, na Ziemi i na każdém mieyscu.

Jak dawny jest Bóg?

Bóg jest przed Wieki.

Czy Bóg wie wszystko?

Bóg wie wszystko, przeszłe, teraźnieysze i przyszłe rzeczy; wie i widzi nasze naytajemnieysze myśli.

Das erste Hauptstück.

Vom Glauben.

Die erste Lection.

Von Gott, den göttlichen Eigenschaften, Personen und Werken.

Was ist der Glaube?

Ein Licht, eine Gnade Gottes, vermöge welcher wir alles für wahr halten, was Gott geoffenbaret hat, und durch seine Kirche uns zu glauben vorstellet.

Ist der Glaube nothwendig zur Seligkeit?

Ohne Glauben ist es unmöglich Gott zu gefallen und selig zu werden.

An wen glaubest du?

Ich glaube an Gott

Ich glaube an Gott den Vater, den allmächtigen Schöpfer Himmels und der Erden.

Wie viel sind Götter?

Es ist nur ein Gott.

Was ist Gott?

Gott ist der allervollkommenste Geist.

Wo ist Gott?

An allen Orten, im Himmel und auf Erden.

Wie alt ist Gott?

Gott ist von Ewigkeit.

Weiß Gott alles?

Gott weiß alles, das Vergangene, Gegenwärtige, Zukünftige; er weiß unsere geheimsten Gedanken.

Wiele jest Osób Boskich?

Trzy.

Któreż są?

Oyca, Pierwsza: *Bóg Oyciec.* Druga: *Bóg Syn.* Trzecia: *Bóg Duch Święty.*

Wszechmogącego Stworzyciela Nieba i Ziemi, *Kto stworzył Niebo i Ziemię?*

Bóg Wszechmogący.

Z czego Pan Bóg to wszystko stworzył?

Z niczego.

Któreż są nayprzednieysze stworzenia?

Aniołowie i ludzie.

Cóż są Aniołowie?

Są czyste Duchy.

Dla czego Pan Bóg Aniołów stworzył?

Aby Boga miłowali i chwalili.

Czy wszyscy Aniołowie dopełnili tego?

Nie wszyscy, bo ich wiele zgrzeszyło.

Cóż się z tymi przestępnymi Aniołami stało?

Bóg ich na wieczne męki wskazał, i nazywają się diabłami.

Dla czego Pan Bóg stworzył ludzi?

Aby go znali, kochali, chwalili i wiernie Mu służyli.

Jakże się pierwszy człowiek Adam względem Boga zachował?

Przestąpił Przykazanie Boskie i zgrzeszył.

Jakie było to Przykazanie, które przestąpił?

Jadł owoc z drzewa zakazanego, z którego mu Bóg w Raju jeść zakazał.

Cóż się po tym grzechu z Nim stało?

Bóg go, dla jego nieposłuszeństwa z Raju wypędził, i stał się nieszczęśli-

Wie viel sind göttliche Personen?

Drei.

Wie heißen sie?

den Vater — Die erste ist der Vater, die zweite der Sohn, die dritte der heilige Geist.

Wer hat Himmel und Erde erschaffen?

den allmächtigen Schöpfer Himmels und der Erden, — Gott.

Aus was hat Gott alles erschaffen?

Aus nichts.

Welches sind die vornehmsten Geschöpfe?

Die Engel und die Menschen.

Was sind die Engel?

Lauter Geister.

Warum hat Gott die Engel erschaffen?

Damit sie Gott lieben sollen.

Haben alle Engel dies gethan?

Viele haben es nicht gethan, sondern sie haben gesündiget.

Wie ist es diesen Engeln ergangen?

Gott hat sie auf ewig verworfen; diese nennt man Teufel.

Warum hat Gott die Menschen erschaffen?

Damit sie sollen Gott erkennen, ehren und lieben.

Wie hat der erste Mensch, Adam, sich gegen Gott verhalten?

Er hat Gottes Gebot übertreten und gesündigt.

Was hat er für ein Gebot übertreten?

Er hat im Paradiese einen Apfel von dem Baume gegessen, von welchem ihm Gott verboten hatte zu essen.

Was ist auf diese Sünde erfolgt?

Gott hat ihn, wegen seines Ungehorsams,

wym na duszy i ciele, i wszyscy jego potomkowie z nim.

Czemuż to wszyscy ludzie dla grzechu Adamowego stali się nieszczęśliwymi?

Ponieważ wszyscy w nim, jako w swojéy głowie, i pierwszym Rodzicu zgrzeszyli.

Czy osądził Bóg Adama i całe pokolenie ludzkie tak, jak diabłów, na męki wieczne?

Nie! ale im obiecał Zbawiciela, który ich miał od grzechu wybawić.

Druga Lekcya.

O Jezusie Chrystusie, jego Wcieleniu, Narodzeniu, Męce, Śmierci, Zmartwychwstaniu i Urzędzie Sądu jego.

W kogo jeszcze wierzysz?

I — I w Jezusa Chrystusa Syna jego jednorodzonego, Pana naszego.

w Jezusa — *Co znaczy to Imie Jezus?*

Znaczy, Zbawiciel.

Chrystusa — *Co znaczy to Imie: Chrystus?*

Znaczy, Namaszczony.

Syna jego jedynego, — *Kto jest Jezus Chrystus, w którego wierzysz?*

Jednorodzony Syn Boga Oyca.

Kiedy Bóg Oyciec zrodził Boga Syna?

Przed Wieki.

Pana naszego, — *Czemu zowiemy Jezusa Chrystusa Panem naszym?*

Bo jest Bogiem naszym.

aus dem Paradiese verstoßen; er ist an Leib und Seele unglücklich geworden, und alle seine Nachkommen mit ihm.

Warum sind denn alle Menschen wegen Adams Sünde unglücklich geworden?

Weil sie alle in ihm, als in ihrem Haupte und Stammvater, gesündigt haben.

Hat Gott den Adam und das menschliche Geschlecht, wie die Teufel, auf ewig verstoßen?

Nein, sondern er hat ihnen einen Heiland verheißen, der sie wieder erlösen sollte.

Die zweite Lektion.

Von Jesu Christo, seiner Menschwerdung, Geburt, Leiden, Sterben, Auferstehung, Himmelfahrt, Richteramt.

An wen glaubest du noch mehr?

Und an — Und an Jesum Christum, seinen eingebornen Sohn, unsern Herrn.

Jesum Christum, — Was heißt Jesus?

So viel als Heiland.

Was heißt Christus?

Der Gesalbte.

Wer ist Jesus Christus, an den du glaubest?

seinen eingebornen Sohn, — Der eingeborne Sohn Gottes Vaters.

Wenn hat ihn der Vater geboren?

Von Ewigkeit.

unsern Herrn, — Warum nennen wir Jesum Christum unsern Herrn?

Weil er unser Gott ist.

To podobno jest dwóch Bogów, Bóg Oyciec i Jezus Chrystus Syn jego?

Nie! jeden tylko jest Bóg, ale ten jedyny Bóg w Naturze, jest troisty w Osobach; a te trzy Osoby tylko są jednym Bogiem.

Czy Bóg Oyciec jest większy i doskonalszy jak Jezus Chrystus?

Bóg Oyciec jest większy niż Jezus Chrystus, kiedy Jezusa Chrystusa uważamy jako człowieka; lecz kiedy go uważamy jako Boga, jest równy Przedwiecznemu Oycu.

Czy jest Jezus Chrystus człowiekiem?

Tak jest! Jezus Chrystus stał się człowiekiem.

Gdy Jezus Chrystus jest człowiekiem, jakże może być Bogiem?

Jest Bogiem oraz i Człowiekiem: Bogiem jest przed wieki; a Człowiekiem stał się w czasie.

Gdy się stał człowiekiem, nieprzestałże być Bogiem?

Nie! stawszy się Człowiekiem, nie przestał być Bogiem.

Dla czego Syn Boży stał się Człowiekiem?

Aby nas z Oycem swoim pojednał, za grzechy nasze zadosyć uczynił, śmierć za nas podjął, którąśmy przez grzech zasłużyli, od winy potępienia wiecznego wykupił, z mocy diabelskiéy wyrwał, Niebo nam wysłużył i środki do dostąpienia onego nam podał.

Alboż nas to kto inny niemógł odkupić, że Syn Boży musiał się stać dla nas Człowiekiem?

Nie! nikt nas niemógł odkupić, tylko Bóg.

So sind vielleicht zwei Götter, der Vater, und Jesus Christus, sein Sohn?

Nein! es ist nur ein Gott; aber dieser einzige Gott ist dreifach in Personen, und diese drei Personen sind nur ein Gott.

Ist Gott der Vater größer und vollkommener als Jesus Christus?

Gott der Vater ist größer als Jesus Christus, wenn man Jesum Christum als Menschen betrachtet; betrachtet man ihn aber als Gott, so ist er ihm gleich.

Ist denn Jesus Christus ein Mensch?

Ja. Jesus Christus ist ein Mensch geworden.

Wenn Jesus Christus ein Mensch ist, wie ist er denn Gott?

Er ist Gott und Mensch zugleich; Gott ist er von Ewigkeit, und Mensch ist er in der Zeit geworden.

Wie er ist Mensch geworden, hat er denn nicht aufgehört Gott zu seyn?

Nein! Er ist Mensch geworden, und Gott geblieben.

Warum ist denn der Sohn Gottes Mensch geworden?

Um uns mit seinem Vater auszusöhnen, für unsere Sünden genug zu thun, den Tod zu leiden, den wir durch die Sünde verdient hatten, uns von der Schuld der ewigen Verdammniß zu erlösen, aus der Gewalt des Teufels zu erretten, den Himmel zu verdienen, und uns die Mittel zu dessen Erlangung zu lehren.

Konnte uns denn sonst niemand erlösen, mußte denn erst der Sohn Gottes Mensch werden?

Nein! Niemand konnte uns erlösen, als nur Gott.

Czy nie mógł nas to Syn Boży jako Bóg odkupić, bez Wcielenia swojego?

I owszem mógł nam grzechy odpuścić, ale Sprawiedliwość Boska wyciągała zadosyć uczynienia za grzechy nasze, aby tego zaś dopełnił, potrzeba było, aby się stał człowiekiem.

Czy niemógł żaden inny Człowiek, albo razem wszyscy ludzie, zadosyć uczynić?

Nie! wszyscy razem ludzie niemogą nawet za naymnieyszy grzech Boskiéy Sprawiedliwości zupełnie zadosyć uczynić.

Któż może Boskiéy Sprawiedliwości za grzechy zadosyć uczynić?

Człowiek, który oraz jest Bogiem, a ten jest Jezus Chrystus.

Jakże Syn Boży stał się człowiekiem?

Cudownym i niepojętym sposobem.

który się począł z Ducha Świętego,

Któż był jego Oycem, gdy się stał człowiekiem?

Nikt! Matka jego Nayświętsza poczęła go z Ducha świętego.

Narodził się z Panny Maryi,

Któraż była Matka jego, gdy się stał człowiekiem?

Nayświętsza Panna, imieniem Marya.

Gdzie go porodziła?

W Bethlehem mieście, w stayni.

Kiedy Chrystus Pan zaczął jawnie pokazywać się światu?

W swoim trzydziestym roku.

Konnte denn der Sohn Gottes uns nicht als Gott erlösen, ohne daß er erst Mensch geworden wäre?

Er konnte freilich uns schlechterdings die Sünde schenken, allein die göttliche Gerechtigkeit forderte eine Genugthuung für die Sünden: Und, um diese zu leisten, war es nöthig, daß er Mensch ward.

Konnte denn kein anderer Mensch, oder alle andere Menschen zusammen, nicht diese Genugthuung leisten?

Nein! Alle Menschen zusammen können nicht für die kleinste Sünde der göttlichen Gerechtigkeit eine hinlängliche Genugthuung leisten.

Wer ist im Stande, der göttlichen Gerechtigkeit für die Sünde genug zu thun?

Ein Mensch, der zugleich Gott ist; und dies ist Christus Jesus.

Wie ist der Sohn Gottes Mensch geworden?

Auf eine wunderbare und unbegreifliche Weise.

Der empfangen ist von dem Heiligen Geiste,

Wer war sein Vater, da er Mensch ward?

Niemand. Seine Mutter empfing ihn vom Heiligen Geiste.

Wer war seine Mutter, da er Mensch ward?

Geboren aus Maria der Jungfrau,

Eine heilige Jungfrau, mit Namen Maria.

Wo hat sie ihn geboren?

Zu Bethlehem in einem Stalle.

Wenn fing Christus an sich der Welt öffentlich zu zeigen?

In seinem dreißigsten Jahre.

Jakże się pokazował?

Chodził do miast i wsi, opowiadał Naukę, potwierdzając onę wielkimi cudami, zbierał Uczniów, obrał Apostołów: uzdrawiał chorych i wskrzeszał umarłych.

Jakiż to skutek sprawiło?

Taki, że wiele ludzi uwierzyło w Niego; lecz Arcykapłani, w piśmie uczeni i Faryzeuszowie nie sprzyjali mu, i szukali sposobu, aby go zabić.

Jaką skargę czynili Faryzeuszowie i Piśmienni przeciwko Chrystusowi?

Udawali go za zwodziciela i podburzyciela ludu.

Cóż się stało Chrystusowi?

Umęczon pod Pontskim Piłatem,

Musiał wiele cierpieć.

Pod kim cierpiał Chrystus?

Pod Pontskim Piłatem.

Któż był ten Pontski Piłat?

Cesarski Starosta w Ziemi Judzkiéy.

Cóż cierpiał Chrystus Pan?

Na duszy swojéy wielki ucisk, smutek, naśmiewisko i szyderstwo, a na ciele wiele bicia i ran.

Które były znaczniejsze męki, które Chrystusowi zadane zostały?

Był biczowany i cierniem ukoronowany.

ukrzyżowan,

Jakże był zamordowany?

Został ukrzyżowany.

Czy to była ciężka śmierć?

umarł,

I owszem! była nayzelżywsza i nayokrutnieysza.

Wie zeigte er sich?

Er durchreisete Dörfer und Flecken, predigte, und bestätigte seine Lehren mit großen Wundern, sammelte Jünger, und erwählte Apostel; er heilte die Kranken, und erweckte Todte.

Was wirkte dies?

Viele Leute glaubten an ihn, aber die Hohenpriester, Schriftgelehrten und Pharisäer wurden ihm gehässig und trachteten, ihn zu tödten.

Wie führten die Schriftgelehrten und Pharisäer ihren Anschlag wider Christum aus?

Sie verklagten ihn als einen Verführer und Aufwiegler des Volks.

Gelitten

Was geschah Christo?

Er mußte viel leiden.

unter Pontio Pilato,

Unter wem hat Christus gelitten?

Unter Pontio Pilato.

Wer war Pontius Pilatus?

Des Kaisers Landpfleger in Judäa.

Was hat er denn gelitten?

An seiner Seele viel Angst, Traurigkeit, Spott und Hohn; an seinem Leibe viel Schläge und Wunden.

Welches waren denn die namhaftesten Peinen, die man Christo anthat?

Er ward gegeisselt, und mit Dornen gekrönet.

Wie ward er denn getödtet?

Gekreuziget,

Er ward gekreuziget.

War dies ein schwerer Tod?

gestorben,

Es war der schmerzlichste und auch der schimpflichste Tod.

Czemu Chrystus umarł?

Aby za grzechy nasze zadosyć uczynił, i za nas śmierć podjął, którąśmy zasłużyli.

Czy umarł jako Bóg, czy tak jako człowiek?

Umarł tak jako człowiek, bo Bóg umierać nie może.

Cóż Bóstwo przy męce czyniło?

Czyniło, że to, co człowieczeństwo cierpiało, nieskończonéy godności, i zasług pełne było.

Gdzie położono Ciało Chrystusowe po Smierci Krzyżowéy?

i pogrzebion. Pogrzebiono je.

Gdzie poszła Dusza Chrystusowa, rozłączywszy się przez śmierć z ciałem swojém?

Zstąpił do piekłów, Zstąpiła do piekłów.

Do których piekłów?

Szczególniéy do ciemnicy czyli otchłani, gdzie Dusze Sprawiedliwych, którzy aż dotąd pomarli, zatrzymane były.

Cóż tam Chrystus Pan w tém mieyscu czynił?

Wyprowadzał z tamtąd dusze Sprawiedliwych.

Czy przez śmierć rozstało się Bóstwo Chrystusowe z ciałem i duszą jego?

Nie! Bóstwo równie z Ciałem w grobie leżącém, jako też z Duszą do otchłań zstępującą, połączone było.

Czy został Chrystus Pan martwy?

trzeciego dnia Nie! trzeciego dnia znowu zmartwychwstał.

Warum ist Christus gestorben?

Um für unsere Sünden genug zu thun, den Tod zu leiden, den wir verdient hatten.

Ist er als Gott oder als Mensch gestorben?

Er ist als Mensch gestorben; Gott kann nicht sterben.

Was hat die Gottheit beim Leiden gethan?

Sie hat gemacht, daß das, was die Menschheit litte, unendlich werth u. verdienstlich ward.

und begraben, Wo schaffte man den Leib Christi hin, als er gestorben war?

Der Leib ward begraben.

Abgestiegen zu der Hölle, Wohin ist die Seele Christi gekommen, die durch den Tod von seinem Leibe geschieden war?

Sie ist abgestiegen zu der Hölle.

In welche Hölle?

Vornehmlich in die Vorhölle, wo sich die Seelen der Gerechten, die bis dahin verstorben waren, aufhielten.

Was that Christus an diesem Orte?

Er führte die Seelen der Gerechten von dannen heraus.

War auch durch den Tod die Gottheit Christi von seinem Leibe oder von seiner Seele getrennt worden?

Nein! die Gottheit blieb mit dem im Grabe liegenden Leichname vereiniget, wie auch mit der zur Hölle hinabgefahrenen Seele.

Am dritten Tage wieder auferstanden Ist Christus todt geblieben?

Nein! er ist am dritten Tage wieder auferstanden von den Todten.

zmartwychwstał,

Któż go zmartwych wskrzesił?

Sam się wskrzesił, i sam mocą swoją zmartwychwstał.

Gdzie poszedł Chrystus po Zmartwychwstaniu swojém?

Wstąpił na Niebiosa,

Wstąpił na Niebiosa.

Kiedyż wstąpił na Niebiosa?

Czterdziestego dnia po swojém Zmartwychwstaniu.

Gdzie jest Chrystus w Niebie?

Siedzi na prawicy Boga Oyca,

Siedzi na prawicy Boga Oyca.

Jako rozumieć te słowa: Siedzi na prawicy Boga Oyca?

To jest: że ma wszelką moc i władzę w Niebie i na Ziemi.

Czy przyjdzie jeszcze raz na ten świat widomym sposobem?

z tamtąd przyjdzie

Tak jest! z tamtąd przyjdzie, sądzić żywych i umarłych.

Co będzie czynił, gdy przyjdzie z Nieba widomym sposobem?

sądzić żywych i umarłych.

Wszystkich ludzi powtórnie sądzić będzie, i odda każdemu według zasług i uczynków jego.

Trzecia Lekcya.

O Duchu Świętym i o czterech ostatnich Artykułach Wiary Św.

W kogoż jeszcze wierzysz?

Wierzę w Ducha Świętego,

Wierzę w Ducha Swiętego.

Kto jest Duch Święty?

Jest trzecia Osoba w Bóstwie.

Od kogo pochodzi Duch Święty?

Duch Święty pochodzi równie od Boga Oyca, jak i od Syna.

standen von den Todten,

Wer hat ihn von den Todten auferwecket?

Er hat sich selber erwecket; er ist aus eigener Kraft vom Tode auferstanden.

Aufgefahren in den Himmel,

Wo ist Christus nach seiner Auferstehung hingekommen?

Er ist aufgefahren gen Himmel.

Wenn ist er in den Himmel aufgefahren?

Am vierzigsten Tage nach seiner Auferstehung.

Sitzet zu der rechten Hand Gottes,

Wo ist Christus im Himmel?

Er sitzet zur rechten Hand Gottes.

Was heißt zur rechten Hand Gottes sitzen?

Er hat alle Gewalt im Himmel und auf Erden.

Von dannen er kommen wird, zu richten die Lebendigen und die Todten.

Wird er auch einmal auf diese Welt sichtbarer Weise zurück kommen?

Ja! Von dannen wird er kommen zu richten die Lebendigen und die Todten.

Was wird er thun, wenn er vom Himmel sichtbarer Weise kommen wird?

Alle Menschen wird er nochmal richten und einem jeden vergelten nach seinen Werken.

Die dritte Lektion.

Von dem heiligen Geiste, und den vier letzten Glaubensartikeln.

An wen glaubest du noch sonst?

Ich glaube an den Heiligen Geist,

Ich glaube an den Heiligen Geist.

Wer ist der Heilige Geist?

Er ist die dritte Person in der Gottheit.

Von wem ist der Heilige Geist?

Der heilige Geist gehet vom Vater und Sohne zugleich aus.

Czy Duch Swięty jest mnieyszy, albo mniey doskonały jak Bóg Oyciec i Bóg Syn?

Nie! i owszem jest z Nimi w wszystkim równy, ponieważ z Oycem i Synem jest jeden Bóg, jednéyże Natury i Istności.

Jakie własności wyznajemy w Duchu Swiętym?

Przyznajemy Duchowi Świętemu nasze poświęcenie i Łaskę Boską, bez któréy nic dobrego myślić, ani czynić nie możemy.

Teraz uważ dobrze: Niepytam się więcéy, w kogo jeszcze wierzysz, lecz pytam się: co wierzysz?

Swięty Kościoł powszechny.

Wierzę Święty Kościoł Powszechny, Świętych obcowanie.

Co jest Kościoł Swięty?

Jest widome zgromadzenie wszystkich prawowiernych Chrześciań.

Czy jest Kościoł widomy?

Jest! albowiem składa się z widomych członków: ma jednę widomą Głowę: i Sakramenta Swięte, przez które się z Kościołem złączamy i zjednoczamy, a te są widome znaki.

Któż jest widomą głową Kościoła S.?

Rzymski Biskup Papież Ś., ten jest Namiestnikiem Jezusa Chrystusa na ziemi i Następcą Piotra Świętego.

Które są znaki prawdziwego Kościoła?

Że jest: Jeden, Święty, Powszechny i Apostolski.

Ist der Heil. Geist geringer oder unvollkommener als der Vater und der Sohn?

Nein! Er ist ihnen gleich, weil er mit dem Vater und dem Sohne der einzige Gott ist, und gleicher Natur und Wesenheit ist.

Was für Werke eignet man dem Heiligen Geiste zu?

Man eignet dem Heiligen Geiste unsere Heiligung und die göttliche Gnade zu, ohne die wir nichts Gutes denken noch thun können.

Nun merke wohl an: Ich frage nicht mehr: An wen glaubest du noch weiter? sondern, ich frage: Was glaubest du?

Eine heilige allgemeine christliche Kirche

Eine heilige allgemeine christliche Gemeinschaft der Heiligen.

Was ist die Kirche?

Die sichtbare Versammlung aller rechtgläubigen Christen.

Ist die Kirche sichtbar?

Ja! denn sie bestehet aus sichtbaren Gliedern; sie hat ein sichtbares Oberhaupt; und die Sacramente, durch die wir der Kirche einverleibet, und unter einander verbunden werden, sind sichtbare Zeichen.

Wer ist das sichtbare Oberhaupt der Kirche?

Der römische Pabst; dieser ist der Statthalter Jesu Christi auf Erden, und der Nachfolger Petri.

Welches sind die Merkmale der wahren Kirche?

Daß sie einig, heilig, allgemein und apostolisch sei.

Na czém zawisła Jedność prawdziwego Kościoła?

Jedność prawdziwego Kościoła zawisła na tém: że w nim jest jednakowa Nauka, jednakowa Wiara, i że wszędzie ma jednakowe Sakramenta.

Na czém zawisła Swiętość Kościoła?

Swiętość Kościoła między innemi zawisła na tém, że jego Nauka, Przykazania i Urządzenia w Nim są święte, i do świątobliwości nas pobudzające.

Co to znaczy być Swiętym?

Być Swiętym, znaczy być od grzechów czystym i cnoty wykonywającym.

Na czém zawisła Powszechność Kościoła Swiętè?

Na tém, że 1) każdego czasu, 2) na każdém mieyscu powszechny jest.

Jakoż Kościoł Św. jest Powszechny względem Czasu?

Że zawsze był i trwał od czasów Apostolskich i trwać będzie aż do skończenia świata.

Jakoż jest Powszechny względem mieysca?

Że Apostołowie i ich następcy rozesłani byli, po całym świecie, aby opowiadali Ewanielią Ś.

Co znaczy to słowo Katolicki?

To Greckie słowo nic innego nieznaczy tylko Powszechny.

Który człowiek jest Chrześcianinem Katolickim?

Chrześcianin Katolicki jest ten, który ochrzcony, wierzy i wyznawa to wszystko, co Swięty powszechny czyli Ka-

Worin besteht die Einigkeit der Kirche?

Die Einigkeit der Kirche bestehet darin, daß in ihr nur einerlei Lehre sei, daß sie folglich im Glauben einig sei, daß sie überall nur einerlei Sakramente habe.

Worin besteht die Heiligkeit der Kirche?

Die Heiligkeit der Kirche besteht darin, daß ihre Lehren, Gesetze und Anordnungen heilig sind, und zur Heiligkeit anleiten.

Was heißt heilig seyn?

Heilig seyn heißt, von Sünden frei, der Tugend ergeben seyn.

Worin besteht die Allgemeinheit der Kirche?

Darin, daß sie 1) allen Zeiten, 2) allen Orten gemein sei.

Wie ist die Kirche allgemein in Ansehung der Zeiten?

Seit den Zeiten der Apostel ist die Kirche zu allen Zeiten gewesen, sie wird bis ans Ende der Welt dauern.

Wie ist sie in Ansehung der Orte allgemein?

Die Apostel und deren Nachfolger sind in alle Welt gesandt worden, das Evangelium zu predigen.

Was heißt denn Katholisch?

Dieses griechische Wort heißt nichts anders als allgemein.

Wer ist denn also ein katholischer Christ?

Ein katholischer Christ ist der, welcher getauft ist, glaubet und bekennet, was die heilige allgemeine oder katholische Kirche glaubt und

tolicki Kościoł wierzy i naucza, czy to będzie w Piśmie Ś. napisano, lub nie.

Po czém poznajesz Chrześcianina Katolickiego?

Po znaku Krzyża Świętego, i który wystrzega się błędów w Wierze, które Biskupi i Nauczyciele Kościoła Świętego jednomyślnie potępiają.

Z kądże nazywa się Kościoł S. Apostolski?

1) Ponieważ pochodzi od Apostołów Świętych. 2) Ponieważ ich pisane i ustne Nauki zachowuje i wykonywa. 3) Ponieważ Biskupi i Kapłani są w nieprzerwaném Następstwie Apostołów Świętych.

Cóż jeszcze w prawdziwym Kościele jest uwagi godnego?

Że w Artykułach Wiary Świętéy jest nieomylny.

Co znaczy Swiętych obcowanie?

Świętych obcowanie, Że wszyscy prawowierni Chrześcianie obcują społecznie między sobą, jako członki jednego ciała.

Który jest dziesiąty Artykuł Wiary S.?

Grzechów odpuszczenie. Grzechów odpuszczenie.

Co znaczy: grzechów odpuszczenie?

Że w prawdziwym Kościele Chrystusowym możemy dostąpić odpuszczenia grzechów.

Jakim sposobem dostępujemy odpuszczenia grzechów?

1) Przez Sakrament Chrztu Świętego. 2) Przez Sakrament Pokuty czyli Spowiedzi.

Który jest jedenasty Artykuł?

Ciała Zmartwychwstanie. Ciała Zmartwychwstanie.

bekennet, es sei in der Bibel geschrieben oder nicht.

Woraus erkennet man einen katholischen Christen?

Aus dem Zeichen des heiligen Kreuzes, und daß er vermeidet alle Irrthümer in Glaubenssachen, welche die Bischöfe und Lehrer der katholischen Kirche einmüthig verdammen.

Woher heißt die Kirche apostolisch?

1) Weil sie von den heiligen Aposteln herstammet; 2) weil sie deren schriftliche und mündliche Lehren befolget und bewahret; 3) weil die Priester und Bischöfe ununterbrochene Nachfolger der Apostel sind.

Was ist an der wahren Kirche noch sonst merkwürdig?

Daß sie in Glaubenssachen unfehlbar ist.

Gemeinschaft der Heiligen,

Was heißt: Gemeinschaft der Heiligen?

Alle rechtgläubige Christen haben unter einander eine Gemeinschaft, wie die Glieder eines Leibes.

Ablaß der Sünden,

Wie lautet der zehnte Glaubensartikel?

Ablaß der Sünden.

Was will das sagen: Ablaß der Sünden?

In der wahren Kirche Christi kann man Verzeihung seiner Sünden erlangen.

Wie erlanget man die Erlassung seiner Sünden?

Durch das Sakrament der Taufe, und auch durch das Sakrament der Buße.

Auferstehung des Fleisches,

Wie lautet der eilfte Artikel?

Auferstehung des Fleisches.

Co wyznajesz témi słowy: Ciała Zmartwychwstanie?

Że Dusze nasze są nieśmiertelne, i że ciała nasze zmartwychwstaną na ostatni Sąd Boski.

Który jest ostatni Artykuł Wiary S.

i żywot wieczny. Amen.

I żywot wieczny. Amen.

Co wyznawasz témi słowy?

Że Bóg po tém krótkiém i mizerném życiu, użyczy sprawiedliwym i pobożnym żywota wiecznego.

Rozdział Drugi.

O NADZIEI.

Pierwsza Lekcya.

O Nadziei, Modlitwie, o pierwszych trzech prozbach modlitwy Pańskiéy.

Co i jaka jest Nadzieja Chrześciańska?

Jest cnota wlana, czyli dar Boży nadprzyrodzony, przez który wszystkiego z ufnością od P. Boga, co nam obiecał, oczekujemy; ponieważ w obietnicach swoich nieskończenie wierny i nieodmienny jest.

Czego spodziewasz się od Boga?

Wszystkiego, co nam Bóg obiecał.

Cóż nam Bóg nayprzód obiecał?

Szczęśliwość wieczną i środki czyli pomocy, do dostąpienia zbawienia wiecznego.

Czemu możesz i powinieneś spodziewać się zbawienia wiecznego?

Was bekennest du mit diesen Worten: Auferstehung des Fleisches?

Daß unsere Seelen unsterblich seyn; und daß unsere Leiber wieder von den Todten auf den jüngsten Tag auferstehen werden.

und ein ewiges Leben. Amen.

Welches ist der letzte Glaubensartikel?

Und ein ewiges Leben. Amen.

Was bekennest du mit diesen Worten?

Daß Gott nach diesem kurzen und mühseligen Leben den Frommen ein ewiges glückseliges Leben verleihen werde.

Das zweite Hauptstück.

Von der Hoffnung.

Die erste Lektion.

Von der Hoffnung, dem Gebet, und den drei ersten Bitten des Gebets des Herrn.

Was ist die christliche Hoffnung?

Eine von Gott eingegossene Tugend, vermöge welcher wir alles mit Zuversicht von Gott, was er versprochen hat, erwarten, weil er in seinen Verheißungen unendlich treu ist.

Was hoffest du?

Alles, was Gott uns versprochen hat.

Was hat uns Gott vornehmlich versprochen?

Die ewige Seligkeit, und die Mittel, die Seligkeit zu erlangen.

Warum kannst und sollst du hoffen, selig zu werden?

Ponieważ nam ono Bóg nieskończenie wierny w obietnicach, przez Syna swego Jezusa Chrystusa obiecał, który nam też ono wysłużył.

Jakże się doskonalimy w Nadziei?

Przez Modlitwę.

Na czém zawisła Modlitwa?

Na podniesieniu serca i myśli naszych ku P. Bogu.

Za kogoż modlić się powinniśmy?

Za samych siebie, za Kościoł, za Króla i Przełożonych, za nieprzyjaciół, i wszystkich ludzi, i za zmarłych prawowiernych Chrześcian.

Która jest naydoskonalsza Modlitwa?

Ta, któréy nas Jezus Chrystus nauczył.

Z czego składa się ta Modlitwa?

Z przedmowy i siedmiu próźb.

Jaka jest ta przedmowa?

Oycze nasz,

Oycze nasz, któryś jest w Niebiesiech.

Cóż się rozumie przez to słowo: Oyciec?

Sam P. Bóg, którego jesteśmy Synami.

Gdzie jest Bóg?

Który jest w Niebiesiech,

Na każdém mieyscu; lecz w Niebie pokazuje się wybranym w wspaniałości i Majestacie swoim.

Jaka jest pierwsza próźba w Pacierzu?

Swięć się Imie twoje,

Swięć się Imie twoje.

O co prosimy témi słowy?

O wykorzenienie wszelkiego niedowiarstwa i wygubienie wszelkiego bluźnierstwa.

O co jeszcze więcéy?

Aby wszyscy ludzie P. Boga znali, onego miłowali i wzywali.

Przyidź królestwo twoje,

Która jest druga próźba?

Przyidź królestwo twoje.

Weil der unendlich treue Gott es uns durch seinen Sohn Jesum Christum versprochen, der es uns auch verdienet hat.

Wie übet man die Hoffnung?

Mit dem Beten.

Worin besteht das Gebet?

In der Erhebung unsers Gemüths zu Gott.

Für wen sollen wir beten?

Für uns selbst, für die Kirche, für den König und die Obrigkeiten, für die Feinde, für alle Menschen, für die abgestorbenen Mitchristen.

Welches ist das beste Gebet?

Welches Jesus Christus gelehrt hat.

In was besteht dies Gebet?

In einer Vorrede und in sieben Bitten.

Wie lautet die Vorrede?

Vater unser

Vater unser, der du bist in dem Himmel.

Wen verstehet man unter dem Worte Vater?

Gott selber, dessen Kinder wir sind.

der du bist in dem Himmel

Wo ist Gott?

An allen Orten; aber im Himmel zeiget er sich seinen Auserwählten in seiner Herrlichkeit.

Geheiliget werde dein Name.

Wie lautet die erste Bitte?

Geheiliget werde dein Name.

Und was bitten wir mit diesen Worten?

Um die Ausrottung alles Unglaubens, und um die Vertilgung aller Gotteslästerung.

Um was noch mehr?

Daß Gott von allen Menschen möge erkannt, angebetet und geliebet werden.

Zukomme uns dein Reich.

Wie lautet die zweite Bitte?

Zukomme uns dein Reich.

Co się rozumie przez to słowo: królestwo?
Szczególniéy szczęśliwość wieczna. Także środki, które do otrzymania onéy są potrzebne: jako Wiara, Łaska Boża etc.
O co prosimy P. Boga w téy prożbie?
Aby nas P. Bóg czasu swego do królestwa Niebieskiego przyjąć raczył.

Bądź wola twoja jako w Niebie, tak i na Ziemi.

Któraż trzecia prożba?
Bądź wola twoja jako w Niebie, tak i na Ziemi.
O co tu prosimy P. Boga?
Prosimy o łaskę do wypełnienia przykazania Bożego i kościelnego; również o cierpliwe znoszenie tego, co na nas P. Bóg dopuszcza.
Jakże powinniśmy wypełniać wolą Bożą?
Tak jako Aniołowie w Niebie Boskie rozkazy wypełniają.

Druga Lekcya.

O ostatnich czterech prożbach Modlitwy Pańskiéy.

Chleba naszego powszedniego day nam dzisiay,

Która jest czwarta prożba?
Chleba naszego powszedniego day nam dzisiay.
Co prosimy témi słowy od P. Boga?
Chleba dusznego (którym jest słowo Boże,) Świętych Sakramentów, pokarmu i napoju codziennego, przyodziewku, pomieszkania i wszystkiego, co do zachowania życia naszego potrzebne jest.

I odpuść nam nasze winy,

Jaka jest piąta prożba?
I odpuść nam nasze winy, jako i my odpuszczamy naszym winowaycom.

Was versteht man unter dem Worte: Reich?

Hauptsächlich die ewige Glückseligkeit. Dann auch die Mittel, die solche zu erhalten nöthig sind: Der Glaube, die Gnade ꝛc.

Um was bitten wir Gott in dieser Bitte?

Daß uns Gott einst wolle zu sich in den Himmel nehmen.

Dein Wille geschehe, wie im Himmel, also auch auf Erden.

Wie lautet die dritte Bitte?

Dein Wille geschehe, wie im Himmel, also auch auf Erden.

Und was bitten wir hier?

Daß uns Gott wolle seine Gnade verleihen, mit der wir seine Gebote halten, und auch geduldig leiden, was er über uns verhängt.

Wie sollen wir Gottes Willen thun?

Wie die Engel im Himmel Gottes Befehle vollziehen.

Die zweite Lektion.

Von den vier letzten Bitten des Gebets des Herrn.

Wie lautet die vierte Bitte?

Unser tägliches Brod gieb uns heute.

Unser tägliches Brod gieb uns heute.

Was begehren wir mit diesen Worten von Gott?

Das Brod der Seelen, (welches Gottes Wort ist,) die heiligen Sakramente, leibliche Speise und Trank, Kleidung und Wohnung, und alles, was zur Erhaltung unsers Lebens nöthig ist.

Wie lautet die fünfte Bitte?

Vergieb uns unsere Schuld, als auch wir vergeben unsern Schuldigern.

Vergieb uns unsere Schuld,

Co żądamy temi słowy od P. Boga?
Miłosierdzia i odpuszczenia grzechu, jako też karania zasłużonego za nie.

jako i my odpuszczamy naszym winowaycom,

Co znaczą te słowa: Jako i my odpuszczamy naszym winowaycom?
Nauczają nas, że gdy pragniemy od P. Boga dostąpić odpuszczenia grzechów naszych; wprzód wszystkim nieprzyjaciołom naszym odpuścić powinniśmy, którzy nas w czémkolwiek ukrzywdzili.

Jaka jest szósta prożba?

I nie wodź nas w pokuszenie,

I nie wodź nas w pokuszenie.

Co prosimy temi słowy od P. Boga?
Aby nas P. Bóg od pokus zachować raczył, albo tak umocnił, iżbyśmy się w pokuszeniu oprzeć mogli.

Która jest ostatnia prożba?

Ale nas zbaw od złego,

Ale nas zbaw od złego.

Od jakiego złego prosimy P. Boga o wybawienie i zachowanie?
Od złego na duszy i na ciele.

Jakie jest złe na duszy?
Grzech i zła śmierć.

Jakie jest złe na ciele?
Drogość, woyna, choroba, mór i tym podobne kary i utrapienia.

Jakże się kończy Modlitwa Pańska?

Amen,

Na Hebrayskie słówko: Amen.

Co znaczy to słówko: Amen?
Niech się tak stanie, albo stanie się to.

Was begehren wir von Gott mit diesen Worten?

Verzeihung und Nachlassung unserer Sünden und der verdienten Strafen.

als auch wir vergeben unsern Schuldigern.

Was wollen die Worte sagen: Als auch wir vergeben unsern Schuldigern?

Sie unterrichten uns, daß, wenn wir von Gott Verzeihung unserer Sünden erlangen wollen, wir selbst allen Leuten zuvor verzeihen müssen, die uns etwas zu Leide gethan haben.

Und führe uns nicht in Versuchung,

Wie lautet die sechste Bitte?

Und führe uns nicht in Versuchung.

Was begehren wir mit diesen Worten von Gott?

Daß Gott entweder die Versuchung zum Bösen abwenden wolle, oder eine so mächtige Gnade verleihen, daß wir der Versuchung widerstehen.

Sondern erlöse uns von dem Uebel.

Wie lautet die letzte Bitte?

Sondern erlöse uns von dem Uebel.

Von welchem Uebel bitten wir von Gott erlöset zu werden?

Von dem Uebel der Seele und des Leibes.

Welches sind die Uebel der Seele?

Die Sünde, ein böser Tod.

Welches sind die Uebel des Leibes?

Theurung, Krieg, Pest und dergleichen Plagen.

Wie endigt sich das Gebet des Herrn?

Amen.

Mit dem hebräischen Wörtlein Amen.

Was heißt Amen?

Es geschehe, oder es wird geschehen.

Trzecia Lekcya.

O Pozdrowieniu Anielskiém.

Jaką jest Modlitwą Pozdrowienie Anielskie?

Jest Modlitwą, którą Nayświętszą Maryą czcimy i wzywamy.

Któż jest Marya?

Matka Jezusa Chrystusa.

Czy możemy, oprócz Boga, kogo innego czcić i wzywać?

Tak jest! Świętych Pańskich w Niebie, a osobliwie Nayświętszą Maryą Pannę.

To czczenie i wzywanie czy nie jest przeciwne czci Boskiéy?

Nie! albowiem nie czcimy Świętych Pańskich tak, jak Boga; ale tylko jako Przyjaciół Boskich.

Jakże się godzi Nayświętszą Pannę Maryą, i innych Swiętych wzywać?

Nie tak iżby nam sami z siebie bez Boga dać co mogli; lecz jak tych, którzy się za nami przyczyną swoją do P. Boga wstawiać mogą.

Z wielu części składa się Pozdrowienie Anielskie?

Z trzech.

Która jest pierwsza Część?

Zdrowaś Marya, łaski pełna, Pan z tobą.

Zdrowaś Marya, łaski pełna, Pan z tobą.

Któż nas nauczył, tém pozdrowieniem czcić Maryą Pannę?

Anioł Gabryel, który Pannę Maryą tak pozdrowił, gdy jéy przyniósł poselstwo, że Syna Bożego począć miała.

Die dritte Lektion.

Von dem englischen Gruße.

Was ist der engl ische Gruß für ein Ge bet?

Es ist ein Gebet, i nit welchem wir die hei= lige Jungfrau Maria verehren und anrufen.

Wer ist Maria?

Die Mutter Jesu Christi.

Darf man, außer Gott, jemanden ver= ehren u d anrufen?

Ja, die Heilige i im Himmel, und be= sonders die heilige J ungfrau Maria.

Ist diese Vereh ung und Anrufung nicht der Ehr Gottes zuwider?

Nein! Man m ß nur nicht die Heiligen als Götter verehren , sondern als Freunde Gottes.

Wie ists erlaubt, Maria und die an= dern Heili gen anzurufen?

Nicht, als wen sie uns etwas helfen könn= ten ohne Gott, so dern als solche, die uns mit ihrer Fürbitte bei Gott helfen können.

Aus wie viel T heilen besteht der eng= li sche Gruß?

Gegrüßet seist du Ma= ria voller Gnaden, der Herr ist mit dir,

Aus drei Th eilen.

Wie la utet der erste Theil?

Gegrüßet se ist du Maria voller Gnaden, der Herr ist m it dir.

Von wem h aben wir gelernet, Maria mit diese m Gruße zu verehren?

Von dem Erzengel Gabriel, der Maria so begrüßte, als er ihr die Botschaft brachte, daß sie den Sohn Gottes empfangen sollte.

Błogosławionaś ty między niewiastami, i błogosławion owoc żywota twego, Jezus.

Jaka jest druga część?

Błogosławionaś ty między Niewiastami, i błogosławion owoc żywota twego, Jezus.

Któż tę część złożył?

Święta Elżbieta, Matka Jana Świętego z natchnienia Ducha Świętego, gdy ją Nayświętsza Panna nawiedziła.

Święta Marya Matko Boża, módl się za nami grzesznemi, teraz i w godzinę śmierci naszéj. Amen.

Która jest trzecia część?

Święta Marya Matka Boża, módl się za nami grzesznymi, teraz i w godzinę śmierci naszéy. Amen.

Kto jest postanowicielem téy części?

Swięty Kościoł Katolicki.

Rozdział Trzeci.

O MIŁOŚCI.

Pierwsza Lekcya.

O Miłości i Przykazaniach pierwszéy Tablicy.

Co jest Miłość, o któréy się tu mówi?

Jest Cnota wlana, albo dar Boży nadprzyrodzony, mocą którego miłujemy Pana Boga dla niego samego; a bliźniego naszego dla Pana Boga.

Du bist gebenedeyet unter den Weibern, u. gebenedeyet ist die Frucht deines Leibes, Jesus.

Heilige Maria, Mutter Gottes, bitte für uns arme Sünder jetzt und in der Stunde unsers Absterbens. Amen.

Wie lautet der zweite Theil?

Du bist gebenedeyet unter den Weibern, und gebenedeyet ist die Frucht deines Leibes, Jesus.

Wer hat diesen Theil gemacht?

Elisabeth, Johannes Mutter, aus Eingebung des Heiligen Geistes, als Maria sie besuchte.

Wie lautet der dritte Theil?

Heilige Maria, Mutter Gottes, bitte für uns arme Sünder jetzt, und in der Stunde unsers Absterbens. Amen.

Wer ist der Urheber dieses Theils?

Die katholische Kirche.

Das dritte Hauptstück.

Von der Liebe.

Die erste Lektion.

Von der Liebe, und den Geboten der ersten Tafel.

Was ist die Liebe, von welcher hier die Rede ist?

Eine von Gott eingegossene Tugend, vermöge welcher wir Gott wegen seiner, und den Nächsten wegen Gott lieben.

Jak powinniśmy miłować Pana Boga?
Ze wszystkich sił i nad wszystko.
Jak powinniśmy kochać bliźniego?
Jak nas samych.
Na czém zawisła Miłość Boska?
Na zachowaniu Przykazań Boskich.
Czy może każdy z nas Przykazania Boskie zachować?
Może bez wątpienia! za łaską Bożą.
Wiele jest Przykazania Bożego?
Dziesięcioro.
Które jest pierwsze?

Jam jest Pan Bóg twóy, nie będziesz miał cudzych Bogów przedemną.

Jam jest Pan Bóg twóy: nie będziesz miał cudzych Bogów przedemną.
Cóż się przez to Przykazanie zakazuje?
Żebyśmy czci i pokłonu, który się Bogu należy, żadnemu innemu nie oddawali.
Co się przez to Przykazanie nakazuje?
Abyśmy samemu tylko Bogu należącą cześć i pokłon oddawali.
Jakże się oddawa Bogu należącą cześć i pokłon?
Gdy tylko w niego samego wierzemy, wszystkie nadzieje nasze w nim pokładamy i onego nad wszystko miłujemy.
Którzy grzeszą przeciwko temu Przykazaniu?
Ci wszyscy, którzy przeciw Wierze, Nadziei, albo Miłości Bożéy grzeszą.
Którzy są ci, co przeciw Wierze grzeszą?
Którzy w niedowiarstwie, albo w wiadomym błędzie żyją, którzy się czarowników radzą, zabobonnych sposobów

Wie sehr sollen wir Gott lieben?

Aus allen Kräften, und über alles.

Wie sehr sollen wir den Nächsten lieben?

Wie uns selbst.

Worinnen besteht die Liebe Gottes?

Dies ist die Liebe Gottes, daß wir seine Gebote halten.

Können wir die Gebote Gottes halten?

Ja! mit der Gnade Gottes.

Wie viel sind Gebote Gottes?

Zehn.

Ich bin der Herr dein Gott, du sollst nicht fremde Götter haben neben mir.

Wie lautet das erste Gebot?

Ich bin der Herr, dein Gott, du sollst nicht fremde Götter haben neben mir.

Was wird durch dieses Gebot verboten?

Wir sollen die Gott gebührende Ehre niemanden anders geben.

Was wird durch dieses Gebot geboten?

Wir sollen Gott die ihm gebührende Ehre allein geben.

Wie giebt man Gott die gebührende Ehre?

Wenn man an ihn allein glaubet, wenn man sein ganzes Vertrauen auf ihn setzet, und ihn über alles liebet.

Welche sündigen wider dieses Gebot?

Alle, die wider den Glauben, die Hoffnung, oder die Liebe sündigen.

Welches sind diese?

Die in Unglauben oder wissentlichen Irrglauben leben, die Zauberer um Rath fra-

używają, którzy wróżą, albo sobie wróżyć każą etc.

Jakoż zakazano miewać Obrazy?

Aby im się niekłaniano, i onym czci nie oddawano jak Bogu.

Czy kłaniamy się Obrazom Chrystusowym, albo Świętych Pańskich?

Nie! toby było bałwochwalstwo, ale mamy je tylko w uszanowaniu.

Jakimże sposobem czciemy Obrazy?

Czciemy je tak, że nie kamieniowi, drzewu, malowaniu, z których składają się Obrazy, uszanowanie i pokłon oddajemy; ale temu samemu, kogo one wyrażają.

Nie będziesz brał Imienia P. Boga twego nadaremno.

Które jest drugie Przykazanie Boskie?

Nie będziesz brał Imienia Pana Boga twego nadaremno.

Co nam P. Bóg zakazuje w tém Przykazaniu?

Bluźnierstwa, nie potrzebnéy przysięgi, i krzywoprzysięstwa.

Co nam P. Bóg nakazuje w tém Przykazaniu?

Abyśmy Imie jego wielbili, i nadaremno go niebrali.

Pamiętay abyś dzień Swięty święcił.

Które jest trzecie Przykazanie?

Pamiętay, abyś Dzień Swięty święcił.

Cóż zakazuje to Przykazanie?

Wszelkiéy służebniczéy roboty w Święto.

Ale cóż nakazuje?

Abyśmy na publiczném i uroczystém Nabożeństwie bywali i ten Dzień świętobliwie przepędzali.

gen, zu abergläubischen Mitteln ihre Zuflucht nehmen, die wahrsagen oder sich wahrsagen lassen ꝛc.

Wie ist verboten, Bilder zu haben?
Um sie anzubeten.

Beten wir die Bilder Christi oder der Heiligen an?
Nein! dieß wäre Abgötterey; indessen halten wir sie in Ehren.

Wie ehren wir die Bilder?
Wir ehren die Bilder so, daß wir nicht dem Steine oder dem Holze Ehre erzeigen, woraus die Bilder gemacht sind; sondern demjenigen, den das Holz, oder der Stein, oder die Farbe vorstellen.

Du sollst den Namen des Herrn, deines Gottes, nicht unnützlich führen.

Wie lautet das zweite Gebot?
Du sollst den Namen des Herrn, deines Gottes, nicht unnützlich führen.

Was verbietet Gott in diesem Gebot?
Die Gotteslästerung, das falsche und auch das unnöthige Schwören, den Meineid.

Was gebietet Gott in diesem Gebot?
Seinen Namen zu heiligen, und ehrerbietig zu gebrauchen.

Du sollst den Feiertag heiligen.

Wie lautet das dritte Gebot?
Du sollst den Feyertag heiligen.

Was verbietet dieses Gebot?
Alle knechtliche Arbeit am Feyertage.

Was gebietet es aber?
Dem öffentlichen Gottesdienst beizuwohnen, und sonst diesen Tag heilig zuzubringen.

Druga Lekcya.

O Przykazaniach drugiéy Tablicy, albo o siedmiu ostatnich Przykazaniach.

Czciy Oyca twego i Matkę twoję, abyci się dobrze powodziło i abyś długo żył na świecie.

Które jest czwarte Przykazanie Boskie?

Czciy Oyca twego i Matkę twoję, abyci się dobrze powodziło, i abyś długo żył na świecie.

Co zakazuje to Przykazanie?

Wszelkiego nieuszanowania, nieposłuszeństwa i nieuczciwości przeciwko Rodzicom i starszym.

Co nakazuje to Przykazanie?

Abyśmy Rodziców i starszych czcili, słuchali i miłowali.

Kogoż trzeba rozumieć przez te słowa Oyca i Matki?

Nayprzód: swoich własnych Rodziców, a potém wszelką Duchowną i świecką Zwierzchność i Przełożonych.

Które jest piąte Przykazanie?

Nie zabijay.

Nie zabijay.

Co nam tu P. Bóg zakazuje?

Siebie samego, albo innego niezabijać, na ciele nie ranić, na duszy i sławie nieszkodzić.

Cóż przykazuje to Przykazanie?

Wszystkich innych ludzi jako siebie samego miłować.

Które jest szóste Przykazanie Boskie?

Nie cudzołóż.

Nie cudzołóż.

Cóż nam zakazuje to Przykazanie?

Cudzołóztwa, porubstwa i tego wszystkiego, czém wykroczyć można przeciw czystości i wstydliwości.

Die zweite Lektion.

Von den Geboten der zweiten Tafel oder den sieben letzten Geboten.

Du sollst Vater und Mutter ehren.

Wie lautet das vierte Gebot?

Du sollst Vater und Mutter ehren, auf daß es dir wohl gehe, und du lange lebest auf Erden.

Was verbietet dieses Gebot?

Alle Unehrerbietigkeit, Ungehorsam und Lieblosigkeit gegen die Aeltern.

Was gebietet dieses Gebot?

Die Aeltern zu ehren, ihnen zu gehorsamen und sie zu lieben.

Wen muß man unter dem Worte Vater und Mutter verstehen?

Erstlich die leiblichen Eltern, alsdann aber alle geistliche und weltliche Obrigkeiten und Vorgesetzte.

Du sollst nicht tödten.

Wie lautet das fünfte Gebot?

Du sollst nicht tödten.

Was verbietet dieses Gebot?

Sich oder andere zu tödten, zu verwunden am Leibe, oder an der Seele zu beschädigen.

Was gebietet dieses Gebot?

Alle andere Menschen wie sich selbst zu lieben.

Du sollst nicht ehebrechen.

Wie lautet das sechste Gebot?

Du sollst nicht ehebrechen.

Was verbietet dieses Gebot?

Den Ehebruch, die Hurerei, und alles, was wider die Keuschheit und Schamhaftigkeit ist.

Co nam przykazuje to Przykazanie?

Nie przerwaną czystość w myśli, mowie i uczynkach.

Nie kradniy.

Które jest siódme Przykazanie Boskie?

Nie kradniy.

Co zakazuje to Przykazanie?

Kradzieży i wszelkiéy niesprawiedliwości w cudzych dobrach.

Co nakazuje to Przykazanie?

Każdemu, co jego jest zostawić, oddać i nadgrodzić.

Nie świadcz fałszywego świadectwa przeciwko bliźniemu twemu.

Które jest ósme Przykazanie Boskie?

Nie mów fałszywego świadectwa przeciwko bliźniemu twemu.

Co zakazuje to Przykazanie?

Fałszywego świadectwa, krzywoprzysięstwa, obmowiska, bluźnierstwa, lekkomyślnego posądzania i wszelkiego kłamstwa.

Co nakazuje to przykazanie?

Osobliwą ostrożność w mowie, żebyśmy językiem naszym przeciwko bliźniemu niegrzeszyli.

Nie będziesz pożądał domu bliźniego twego.

Które jest dziewiąte Przykazanie?

Nie będziesz pożądał domu bliźniego twego.

Które jest dziesiąte Przykazanie?

Nie będziesz pożądał żony bliźniego twego, ani sługi, ani służebnice, ani wołu, ani osła, ani żadnéy rzeczy, które jego są.

Nie będziesz pożądał żony bliźniego twego, ani sługi, ani służebnice,

Co nam zakazują te dwa Przykazania?

Wszelkich złych myśli i pożądliwości ku cudzym żonom i rzeczom.

Co nam nakazują te Przykazania?

Czystość i świątobliwość w myślach i pragnieniach.

Was gebietet dieses Gebot?

Die standesmäßige Keuschheit in Gedanken, Worten, Werken und Gebehrden.

Du sollst nicht stehlen.

Wie lautet das siebente Gebot?

Du sollst nicht stehlen.

Was verbietet dieses Gebot?

Den Diebstahl, und alle Ungerechtigkeit an fremdem Gute.

Was gebietet dieses Gehot?

Einem jeden das Seinige zu lassen, zu geben, zu leisten.

Du sollst nicht falsch Zeugniß geben wider deinen Nächsten.

Wie lautet das achte Gebot?

Du sollst nicht falsch Zeugniß geben wider deinen Nächsten.

Was verbietet dieses Gebot?

Das falsche Zeugniß, die Ehrabschneiderei, das Lästern, das Ohrenblasen, das freventliche Urtheil, und alles Lügen.

Was gebietet dieses Gebot?

Eine besondere Behutsamkeit im Reden, damit wir uns mit unserer Zunge nicht an dem Nächsten versündigen.

Du sollst nicht begehren deines Nächsten Haus.

Wie lautet das neunte Gebot?

Du sollst nicht begehren deines Nächsten Haus.

Wie lautet das zehnte Gebot?

Du sollst nicht begehren deines Nächsten Weib, Knecht, Magd, Vieh, oder alles, was sein ist.

Du sollst nicht begehren deines Nächsten Weib, Knecht, Magd, Vieh, oder alles, was sein ist.

Was verbieten diese beiden Gebote?

Alle bösen Gedanken und Begierden nach fremden Weibern und Gütern.

Was gebieten diese Gebote?

Die Reinigkeit und Heiligkeit in Gedanken und Begierden.

ani wołu, ani żadnéy rzeczy, które jego są.

Czegoż się ci lękać powinni, którzy Przykazań Boskich niezachowują?

Doczesnego i wiecznego nieszczęścia.

Czegoż się spodziewać mają ci, którzy Przykazania Boskie zachowują?

Doczesnéy i wiecznéy szczęśliwości i nadgrody.

Trzecia Lekcya.

O Przykazaniach Kościelnych.

Wiele jest Przykazań Kościelnych?

Szczególniéy pięć.

Postanowione od Kościoła dni Święte święcić.

Które jest pierwsze?

Postanowione dni Święte od Kościoła święcić.

Cóż nam zakazuje i przykazuje to Przykazanie?

Właśnie to samo, co zakazuje i przykazuje trzecie Przykazanie Boskie.

Mszy Ś. w dni Święte i Kazania osobliwie prostym ludziom z uczciwością i nabożeństwem słuchać.

Które jest drugie Przykazanie Kościelne?

Mszy Świętéy w Dni Święte, (i Kazania osobliwie prostym ludziom) z uczciwością i nabożnie słuchać.

Co zakazuje to Przykazanie?

Lenistwa w służbie Bożéy.

Cóż nakazuje?

W Niedziele i Święta Mszy Św. słuchać, a gdy to być może, pod grzechem śmiertelnym.

Co jest Msza Święta?

Jest Sprawa Święta, którą Kapłan odprawia, gdy chléb i wino poświęca, czyli w prawdziwe ciało i krew Pana naszego Jezusa Chrystusa przemienia.

Was haben die zu fürchten, welche Gottes Gebote nicht halten?
Zeitliche und ewige Unglücke.
Was haben die zu hoffen, welche Gottes Gebote beobachten?
Zeitliche und ewige Glückseligkeit.

Die dritte Lektion.

Von den Kirchengeboten.

Wie viel sind Kirchengebote?
Vornehmlich fünf.

Die ausgesetzten Feiertage feiern.

Wie lautet das erste?
Die ausgesetzten Feiertage feiern.
Was gebietet und verbietet dies Gebot?
Eben dasjenige, was das dritte Gebot Gottes verbietet und gebietet.

Das heilige Amt der Messe an bestimmten Sonn- und Feiertagen mit gebührlicher Ehrfurcht hören und den Gottesdienst besuchen.

Wie lautet das zweite Gebot?
Das Amt der heiligen Messe an bestimmten Sonn- und Feiertagen mit gebührlicher Ehrfurcht hören, und den Gottesdienst besuchen.
Was verbietet dieses Gebot?
Die Trägheit im Gottesdienste.
Was gebietet es?
An Sonn- und Feiertagen die heilige Messe zu hören, und zwar, wenn es füglich seyn kann, unter einer schweren Sünde.

Was ist die heilige Messe?
Die heiligste Handlung, die der Priester vornimmt, da er das Brot und den Wein segnet, und in den Leib und das Blut Jesu Christi verwandelt.

Czy wiele na tém zawisło, abyśmy na Mszy S. bywali?

Bardzo wiele! bo to jest jedyna i właściwa Ofiara nowego Testamentu.

Jakoż Msza S. być może Ofiarą nowego Testamentu?

Bo Msza Ś. jest bezkrwawe przedstawienie krwawéy Ofiary Jezusa Chrystusa.

Które są główne części Mszy?

Ofiarowanie, Przemienienie chleba i wina w Ciało i Krew Jezusa Chrystusa, i Kommunia.

Czy grzeszą ci, którzy często i bez przyczyny Kazanie opuszczają?

Ciężko grzeszą! ponieważ to jest lenistwo w służbie Bożéy, do któréy nie tylko Msza S., lecz też Kazanie należy.

Które jest trzecie Przykazanie Kościelne?

Nakazane pewnych dni posty zachować.

Nakazane pewnych dni posty zachować, jako to: post czterdziestodniowy, suchedni i niektóre Wigilie. Także, w Piątki i Soboty, od mięsa się wstrzymać.

Co nam zakazuje to Przykazanie?

W postne dni mięsa nie jadać: również wszelkich publicznych wesołości i światowych uciech, które się z życiem pokutném nie zgadzają.

Co nam nakazuje to Przykazanie?

Abyśmy w te dni postne ciała nasze umartwiali, i tylko raz na dzień do sytości jedli.

Ist viel daran gelegen, dieser heiligen Handlung beizuwohnen?

Freilich! Weil dies das einzige eigentliche Opfer des neuen Testaments ist.

Wie kann denn die heilige Messe ein Opfer des neuen Testamens seyn?

Weil die heilige Messe eine wiewohl unblutige Vorstellung des blutigen Opfers Jesu Christi ist.

Welches sind die Haupttheile der heiligen Messe?

Die Aufopferung, die Wandlung und die Communion.

Sündigen auch die schwer, welche oft ohne Noth die Predigt versäumen?

Freilich, denn es ist eine Trägheit im Gottesdienste, zu welchem nicht nur die heilige Messe, sondern auch die Predigt gehöret.

Die gebotenen Fasttage halten.

Wie lautet das dritte Gebot?

Die gebotenen Fasttage halten, als die vierzigtägige Fasten, die Quatemberzeiten, und einige geordnete Feierabende. Auch, am Freitage und Sonnabend des Fleischessens sich enthalten.

Was verbietet dieses Gebot?

Das Fleischessen an Fasttagen, und alle lärmende Ergötzlichkeiten und weltliche Freuden, die sich nicht für Büßende schicken.

Was sind die Fasttage?

Sie sind unsere Bußtage.

Was gebietet dieses Gebot?

Daß man sich an den eigentlichen Fasttagen einen Abbruch thut, und nur des Tages einmal satt esse.

Grzechów swoich własnemu Kapłanowi albo innemu za jegoi pozwoleniem przynaymniéy raz w rok spowiadać się i Nayświętszy Sakrament Ołtarza około Wielkiéy nocy przyimować.

Które jest czwarte Przykazanie Kościelne?

Grzechów swoich własnemu Kapłanowi, albo innemu za jego pozwoleniem przynaymniéy raz w rok spowiadać się i Nayświętszy Sakrament Ołtarza około Wielkiéy nocy przyimować.

Co nam zakazuje to Przykazanie?

Zpoźnienia i zaniedbania Świętych Sakramentów.

Co nam nakazuje to Przykazanie?

Przynaymniéy raz w rok spowiadać się i kommunikować, a to w swoim Parochialnym Kościele.

Które jest piąte Przykazanie Kościelne?

Czasów zakazanych wesół, albo gód małżeńskich nie odprawiać.

Co nakazuje to Przykazanie?

Publicznych wesół od pierwszéy Niedzieli Adwentowéy aż do trzech Królów i od Wstępnéy Środy aż do Przewodnicy Niedzieli (włącznie) także tańców i tém podobnych uciech.

Dla czego Kościoł S. pewnych czasów zakazuje uciech i wesołości?

Bo wesołości i uciechy niezgadzają się z smutnym i pokutnym czasem, w którym obchodząc Tajemnice Wiary, bez rozrywki rozpamiętywać powinniśmy.

Co nam nakazuje to Przykazanie?

Abyśmy w zakazane czasy, które szczególniéy do Bogoboyności, Nabożeństwa i Modlitwy postanowione są ściśléy, skromniéy i nabożniéy żyli.

Seine Sünden seinem verordneten Priester jährlich wenigstens einmal beichten und um die österliche Zeit das hochwürdige Sacrament des Altars empfangen.

Wie lautet das vierte Gebot?

Seine Sünden seinem verordneten Priester jährlich zum wenigsten einmal beichten, und um die österliche Zeit das hochwürdigste Sacrament des Altars empfangen.

Was verbietet dieses Gebot?

Die Versäumung der Sacramente.

Was gebietet dieses Gebot?

Die jährliche Beichte und österliche Communion, und zwar in der Pfarrkirche.

An verbotenen Zeiten keine Hochzeit halten.

Wie lautet das fünfte Gebot?

An verbotenen Zeiten keine Hochzeit halten.

Was verbietet dieses Gebot?

Die feierlichen Hochzeiten vom ersten Adventsonntage bis auf heilige drei Könige, und von der Aschermittwoch bis auf den Sonntag nach Ostern; wie auch Tänze und andere dergleichen Lustbarkeiten.

Warum werden Lustbarkeiten zu dieser Zeit verboten?

Weil sie sich zu den heiligen Zeiten nicht schicken, in denen wir an die Geheimnisse des Glaubens, die wir feiern, mit Ernst und ohne Zerstreuung denken sollen.

Was gebietet dieses Gebot?

Zu den verbotenen Zeiten, die ganz besonders der Gottseligkeit, der Andacht, und dem Gebete gewidmet sind, eine weit strengere Zucht, Eingezogenheit und Sittsamkeit.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

Rozdział Czwarty.

O SAKRAMENTACH ŚWIĘTYCH.

Pierwsza Lekcya.

O Sakramentach w pospolitości, a o dwóch pierwszych w szczególności.

Opisanie Sakramentów ŚŚ.

Co jest Sakrament?

Jest znak widomy łaski niewidomey, przez który poświęceni bywamy.

Wiele jest takowych znaków, czyli Sakramentów Swiętych?

Liczba. Siedm.

Które są?

Imiona. Pierwszy, Chrzest; drugi, Bierzmowanie; trzeci, Nayświętszy Sakrament Ciała i Krwi Chrystusowéy; czwarty, Pokuta; piąty, Ostatnie Olejem Świętym Namaszczenie; szósty, Kapłaństwo; siódmy, Małżeństwo.

Co w nas sprawują Sakramenta Swięte?

Skutek. Łaskę Boską poświęcającą, gdy je godnie przyimujemy.

Z kądże mają Sakramenta SS. moc czyli łaskę poświęcającą?

Od Jezusa Chrystusa, jego gorzkiéy Męki i Śmierci, jego zasług i zadosyćuczynienia.

Któż postanowił Sakramenta SS.?

Postanowiciel. Jezus Chrystus, bo nikt inny postanowić ich niemógł.

Jakże się te Sakramenta dzielą?

Podzielność. Jedne czynią grzeszników sprawiedliwymi, a drugie czynią sprawiedliwych sprawiedliwszymi i świątobliwszymi.

Das vierte Hauptstück.
Von den heiligen Sacramenten.

Die erste Lection.
Von den Sacramenten überhaupt, und den zwei ersten insbesondere.

Der Sacramente Beschreibung.

Was ist ein Sacrament?

Ein sichtbares Zeichen, durch welches wir geheiliget werden.

Zahl,

Wie viel sind solche Zeichen?

Sieben.

Namen,

Wie heißen sie?

Das erste, die Taufe; das zweite, die Firmung; das dritte, das Sacrament des Altars; das vierte, die Buße; das fünfte, die letzte Oelung; das sechste, die Priesterweihe; das siebente, der Ehestand.

Was wirken die Sacramente in uns?

Sie heiligen uns, wenn wir sie mit gehöriger Vorbereitung empfangen.

Wirkung.

Woher haben die Sacramente die Kraft uns zu heiligen?

Von Jesu Christo, seinem Leiden und Sterben, seinen Verdiensten, und von seinen Genugthuungen.

Urheber,

Wer hat die Sacramente eingesetzt?

Christus Jesus; niemand anders kann sie einsetzen.

Eintheilung

Wie werden die Sacramente eingetheilt?

Einige machen aus Sündern Gerechte, und andere machen die Gerechten noch gerechter und heiliger.

Które Sakramenta czynią grzeszników sprawiedliwymi?

Chrzest i pokuta.

A któreż czynią sprawiedliwych sprawiedliwszymi?

Ostatnie pięć.

Dalszy Podział.

Jakże się jeszcze dzielą?

Na Sakramenta, które raz tylko w życiu, i które częściéy niż raz przyimować się mogą.

Któreż się tylko raz przyimować mogą?

Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo; inne zaś więcéy razy przyimować się mogą.

Czemu Chrzest, Bierzmowanie i Kapłaństwo raz tylko przyimować się mogą?

Ponieważ wyrażają na duszy znak, czyli charakter niezmazany.

Opisanie Chrztu Świętego.

Co jest Chrzest?

Chrzest jest pierwszy i naypotrzebnieyszy Sakrament, przez który, gdy się ciało zewnętrznie wodą polewa, dusza wewnętrznie z wszystkich grzechów oczyszcza się, i darem Ducha Ś. przyozdobiona bywa.

Czy Chrzest S. potrzebny jest do Zbawienia?

Potrzeba.

Koniecznie jest potrzebny! bo bez Chrztu nikt zbawionym być nie może.

Cóż w nas sprawuje Chrzest S.?

Skutek.

Oczyszcza nas z grzechów, czyni nas Chrześcianami, Synami Bożymi, dziedzi-

Welche Sacramente machen aus Sündern Gerechte?

Die Taufe und die Buße.

Welche machen die Gerechten noch gerechter?

Die fünf übrigen Sacramente.

Anderweitige Eintheilung.

Wie werden sie sonst noch eingetheilet?

In Sacramente, die man lebenslang nur einmal, und die man öfter, als einmal, empfangen kann.

Welche kann man nur einmal empfangen?

Die Taufe, die Firmung, die Priesterweihe; die übrigen kann man mehrmal empfangen.

Warum kann man die Taufe, die Firmung, die Priesterweihe nur einmal empfangen?

Weil sie der Seele ein unauslöschliches Zeichen eindrücken.

Der Taufe Beschreibung,

Was ist die Taufe?

Die Taufe ist das erste und nothwendigste Sacrament, durch welches, wenn der Leib äußerlich gewaschen wird, die Seele innerlich von aller Sünde gereiniget, und mit den Gaben des Heiligen Geistes ausgeschmücket wird.

Nothwendigkeit,

Ist die Taufe nothwendig zur Seligkeit?

Ohne die Taufe kann niemand selig werden.

Wirkung,

Was wirket die Taufe?

Sie machet uns von Sünden rein; sie machet uns zu Christen, zu Kindern Gottes,

cami Nieba, i udziela nam łaskę do życia po Chrześciańsku.

Któż może chrzcić?

Dawca. W niebezpieczeństwie może każdy człowiek ochrzcić; ale oprócz tego tylko Pleban chrzcić powinien.

Jak się powinni dorośli ludzie do Chrztu Ś. przygotować?

Przygotowanie. Przez Pokutę i Wiarę w Jezusa Chrystusa.

Który jest drugi Sakrament?

Bierzmowanie.

Co to jest Bierzmowanie?

Bierzmowania Opisanie. Jest Sakrament Ś., przez który ochrzcony, gdy go Biskup Krzyżmem Świętym namaszcza, w wierze i łasce Bożéy potwierdzony i umacniony bywa.

Czy Sakrament Bierzmowania jest koniecznie do Zbawienia potrzebny?

Potrzeba. Nie! jednakże go zaniedbywać nienależy, gdy się łatwo przyjąć może.

Cóż sprawuje w nas Bierzmowanie?

Skutek. Pomnaża łaskę poświęcającą i umacnia nas przeciwko wszelkim pokusom w Wierze.

Któż może bierzmować?

Dawce. Tylko sami Biskupi.

Jakże się do niego przygotować należy?

Przygotowanie. Oprócz potrzebnéy wiadomości artykułów Wiary, trzeba być w stanie łaski Bożéy.

zu Erben des Himmels und ertheilet uns die Gnade, christlich zu leben.

Wer kann taufen?

Ausspender, Im Nothfalle kann jeder Mensch taufen; außer diesem aber soll nur der Pfarrer taufen.

Wie müssen sich erwachsene Menschen zur Taufe vorbereiten?

Vorbereitung. Durch Buße, und durch den Glauben an Jesum Christum.

Der Firmung

Welches ist das zweite Sacrament?

Die Firmung.

Was ist die Firmung?

Beschreibung, Ein Sacrament, durch welches der getaufte Christ, den der Bischof mit dem heiligen Chrysam salbet, im Glauben und in der Gnade Gottes gestärket wird.

Ist die Firmung zur Seligkeit nothwendig?

Nothwendigkeit, Nein! Doch soll man sie nicht versäumen, wenn man sie füglich empfangen kann.

Was wirket die Firmung?

Wirkung, Sie vermehrt in uns die heiligmachende Gnade, und stärket uns wider alle Versuchungen im Glauben.

Wer kann firmen?

Ausspender, Nur die Bischöfe.

Wie muß man sich darzu vorbereiten?

Vorbereitung. Nebst der nöthigen Erkenntniß von Glaubenslehren, soll man im Stande der Gnaden seyn.

Druga Lekcya.

O Sakramencie Ciała i Krwi Pańskiéy i następujących Sakramentach.

Opisanie Nayświętszego Sakramentu Ołtarza.

Który jest trzeci Sakrament?

Nayświętszy Sakrament Ołtarza.

Co jest Nayświętszy Sakrament Ołtarza?

Jest prawdziwe Ciało i Krew Pana naszego Jezusa Chrystusa, pod osobami chleba i wina.

Czy potrzebny jest Nayświętszy Sakrament do Zbawienia?

Potrzeba. Potrzebny: albowiem kto niepożywa tego Sakramentu, nie będzie miał życia w sobie.

Cóż sprawuje w nas Nayświętszy Sakrament Ołtarza?

Skutek. Poświęca nas, karmi i umacnia dusze nasze na żywot wieczny.

Kto może sprawić i dawać ten Sakrament?

Dawca. Tylko sami Kapłani na to poświęceni.

Jakże należy przygotować się do tego Sakramentu?

Przygotowanie. Nayprzód trzeba sumienie swoje oczyścić, być naczczo, i Akty Wiary Nadziei i Miłości w sobie wzbudzać.

Który jest czwarty Sakrament?

Pokuty. Pokuta.

Co jest Pokuta?

Opisanie Jest Sakrament Święty, przez który, gdy się grzesznik szczerze i skruszonem sercem Kapłanowi wyspowiada, grzechy odpuszczone bywają.

Die zweite Lektion.

Von dem heil. Sacramente des Altars und den übrigen Sacramenten.

Das Sacram. des Altars.

Welches ist das dritte Sacrament?

Das Sacrament des Altars.

Was ist das Sacrament des Altars?

Beschreibung.

Der wahre Leib und Blut unsers Herrn Jesu Christi, unter den Gestalten des Brods und Weins.

Ist das Sacrament des Altars nothwendig zur Seligkeit?

Nothwendigkeit.

Ja. Wer dieses Sacrament nicht empfängt, der wird das Leben nicht in sich haben.

Was wirket das Sacrament des Altars?

Wirkung.

Es heiliget uns, und speiset und stärket unsere Seele zum ewigen Leben.

Wer kann das Sakrament des Altars verwalten und ausspenden?

Ausspender.

Nur die ordentlich geweihten Priester.

Wie muß man sich zum Sacrament des Altars vorbereiten?

Vorbereitung.

Man muß sein Gewissen zuvor reinigen, nüchtern seyn, und den Glauben, die Hoffnung und Liebe erwecken.

Der Buße

Welches ist das vierte Sacrament?

Die Buße.

Was ist diese Buße?

Beschreibung.

Ein Sacrament, durch welches dem Sünder, der reumüthig dem Priester beichtet, seine Sünden erlassen werden.

Potrzeba. *Czy potrzebna jest Pokuta do Zbawienia?* Jeżli człowiek wpadł w grzech śmiertelny, natenczas pokuta potrzebna jest do Zbawienia.

Co sprawuje Pokuta?

Skutek. Odpuszczenie grzechów i łaskę poświęcającą.

Któż może sprawować Sakrament S. Pokuty?

Dawca. Tylko sami Kapłani na to moc mający.

Jakże się należy przygotować do Pokuty, czyli Spowiedzi?

Przygotowanie. *Nayprzód:* wzywać Ducha Ś. przez gorącą modlitwę o pomoc i oświecenie. *Po wtóre:* Sumienie swoje roztrząsnąć, i rozważyć sobie jakieśmy grzechy popełnili. *Po trzecie:* serdeczną i nadprzyrodzoną skruchę za grzechy w sobie wzbudzić, stałe i mocne przedsięwzięcie uczynić, aby za pomocą Boską więcéy nigdy nie grzeszyć. *Po czwarte:* grzechów swoich przed Kapłanem szczerze się wyspowiadać. *Po piąte:* pokutę od Kapłana naznaczoną odprawić.

Który jest piąty Sakrament?

Ostatniego Namaszczenia Opisanie. Ostatnie Olejem Świętym Namaszczenie.

Co jest ostatnie Olejem S. Namaszczenie?

Jest Sakrament Ś., przez który niebezpiecznie chorujący człowiek namaszczony bywa, wewnętrznie poświęcony zostaje, i przeciw pokusom czartowskim umocniony, i jeżli to zgadza się z jego zbawieniem, od choroby ciała uwolniony bywa.

Nothwendigkeit,

Ist die Buße zur Seligkeit nothwendig?

Wenn man in schwere Sünden gefallen ist, so ist die Buße zur Seligkeit nothwendig.

Wirkung,

Was wirket die Buße?

Die Erlassung der Sünden, und die Heiligung.

Ausspender,

Wer kann das Sacrament der Buße verwalten?

Nur die gewalthabenden Priester.

Vorbereitung.

Wie muß man sich zur Buße und Beichte vorbereiten?

Erstlich, den Heiligen Geist durch eifriges Gebet um Beistand anrufen. Zweitens, sein Gewissen erforschen, und sich bedenken, was man für Sünden gethan hat. Drittens, eine herzliche und übernatürliche Reue über seine Sünden erwecken, und auch einen ernsten und festen Vorsatz machen, mit Gottes Gnade nicht mehr zu sündigen. Viertens, seine Sünden offenherzig dem Priester bekennen. Fünftens, die auferlegte Buße verrichten.

der letzten Oelung

Welches ist das fünfte Sacrament?

Die letzte Oelung.

Beschreibung,

Was ist die letzte Oelung?

Ein Sacrament, durch welches der kranke Christ, wenn er äußerlich vom Priester gesalbet wird, innerlich geheiligt, und wider die Anfechtung gestärket wird, auch von der leiblichen Krankheit, wenn es zu seinem Seelenheile ist, geheilet wird.

Czy ostatnie Namaszczenie jest koniecznie potrzebne do Zbawienia?

Potrzeba. Nie jest koniecznie potrzebne; ale bardzo pożyteczne.

Jakie skutki sprawuje w człowieku ten Sakrament Swięty?

Skutek. Pomnaża łaskę poświęcającą na duszy, umacnia chorego przeciwko pokusom, i czasem sprawuje zdrowie doczesne choremu, gdy się to zgadza z zbawieniem duszy jego.

Któż może dawać ostatnie Namaszczenie?

Dawca. Sami Kapłani na to poświęceni.

Jakże się do niego przygotować należy?

Przygotowanie. Trzeba się wprzód spowiadać i kommunikować; jeżli to być może, jeżli zaś nie, to przynaymniéy serdeczną skruchę za grzechy swoje wzbudzić.

Który jest szósty Sakrament S.?

Kapłaństwa Opisanie. Kapłaństwo.

Co jest Kapłaństwo?

Jest Sakrament Święty, udzielający Kapłanom moc i władzę do poświęcania Ciała Pańskiego, sprawowania rzeczy Duchownych, a osobliwie rozgrzeszania pokutujących.

Czy potrzebne jest Kapłaństwo do Zbawienia?

Potrzeba. Kapłaństwo żadnéy szczególnéy osobie, lecz powszechnemu Kościołowi potrzebne jest.

Jakie skutki sprawuje ten Sakrament Swięty?

Skutek. Przyczynia łaski poświęcającéy, udziela mocy i łaski do rządzenia i sprawowania godnie Urzędu Kapłańskiego.

Ist die letzte Oelung zur Seligkeit nothwendig?

Nothwendigkeit, Sie ist zur Seligkeit nicht unumgänglich nothwendig; sie befördert aber das Seelenheil gar sehr.

Was wirket die letzte Oelung?

Wirkung, Sie vermehret die heiligmachende Gnade, sie stärket die Seele wider die Anfechtungen, und wirket auch oft die leibliche Gesundheit, wenn es zum Seelenheile des Kranken gedeihlich ist.

Wer kann die letzte Oelung ertheilen?

Ausspender, Die Priester.

Wie muß man sich darzu vorbereiten?

Vorbereitung. Man muß zuvor beichten und communiciren wenn es seyn kann; sonst aber herzliche Reue über seine Sünden erwecken.

Welches ist das sechste Sacrament?

Der Priesterweihe Die Priesterweihe.

Was ist die Priesterweihe?

Beschreibung, Ein Sacrament, durch welches den Geistlichen die Gewalt, und auch die Gnade verliehen wird, die angewiesenen Kirchenämter recht und heilig zu verrichten.

Ist die Priesterweihe zur Seligkeit nothwendig?

Nothwendigkeit, Die Priesterweihe ist keiner einzelnen Person, wohl aber der ganzen Kirche nothwendig.

Was wirket die Priesterweihe?

Wirkung, Sie vermehret die heiligmachende Gnade, sie ertheilet die Gewalt und auch die Gnade, die Kirchenämter zu verrichten.

Któż może poświęcać Kapłanów?

Dawca. Sami tylko Biskupi.

Jak się należy do Kapłaństwa gotować?

Przygotowanie. Przez potrzebną naukę, cnotę i świętobliwość.

Małżeństwa *Który jest siódmy Sakrament Swięty?*

Małżeństwo.

Co jest Małżeństwo?

Opisanie. Jest nierozdzielne złączenie mężczyzny z niewiastą, za wspólném oboyga zezwoleniem; które Bóg w Raju dla rozmnożenia rodzaju ludzkiego postanowił; a Jezus Chrystus w nowym Testamencie do godności Sakramentu Ś. wyniósł.

Czy potrzebne jest Małżeństwo do Zbawienia?

Potrzeba. Nie potrzebne.

Jakie skutki sprawuje ten Sakrament S. Małżeństwa?

Skutek. Poświęca Małżonków i użycza im łaski, aby pobożnie wespół żyć i dziatki swoje w Bogoboyności i po Chrześciańsku wychować mogli.

Któż może Oblubieńcom ślub Małżeński dać?

Swóy własny Pleban.

Jakże się należy do niego przygotować?

Przygotowanie. Trzeba dobrze namyślić się, czyli nas P. Bóg chce mieć w tym stanie, z czystém sercem i bojaźnią Bożą przystępować do niego, wprzód odprawić spowiedź, przyjąć kommunią i umieć naukę Chrześciańską.

Ausspender, **Wer kann die Priester weihen?**
Nur die Bischöfe.

Vorbereitung. **Wie muß man sich dazu vorbereiten?**
Durch die nöthige Wissenschaft, Tugend und Heiligkeit.

Des Ehestandes **Welches ist das siebente Sacrament?**
Der Ehestand.

Beschreibung, **Was ist der Ehestand?**
Die unauflösliche Gesellschaft zwischen Mann und Weib, die Gott im Paradiese zur Fortpflanzung des menschlichen Geschlechts eingesetzet, und Jesus Christus im neuen Testamente zur Würde eines Sacraments erhoben hat.

Nothwendigkeit, **Ist der Ehestand zur Seligkeit nothwendig?**
Nein.

Wirkung, **Was wirket das Sacrament der Ehe?**
Es heiliget die Eheleute, und verleihet ihnen die Gnade, daß sie fromm mit einander leben, und ihre Kinder in der Gottesfurcht erziehen können.

Wer kann die Brautleute ehelich zusammen geben?
Der Pfarrer.

Vorbereitung. **Wie muß man sich dazu vorbereiten?**
Man soll den Ehestand mit heiligen Absichten, mit einem reinen Gewissen, und in Gottesfurcht antreten; zuvor aber beichten und communiciren.

Rozdział Piąty.

O rzeczach, których się wystrzegać powinniśmy.

Jedna Lekcya.

O Grzechach.

Czego się wystrzegać powinniśmy?

Wszelkiego złego.

Co jest złe?

Grzechu — Grzech, i wszystko co do niego prowadzi.

Co jest grzech?

Opisanie. — Dobrowolne przestąpienie Przykazania Boskiego, albo kościelnego, myślą, mową i uczynkiem.

Wieloraki jest grzech?

Rozdzielność. — Dwojaki, pierworodny i uczynkowy.

Co jest grzech pierworodny?

Opisanie Pierworodnego — Jest grzech, który pierwszy nasz Rodzic w Raju popełnił, i w którym się rodziemy.

Co jest grzech uczynkowy?

Uczynkowego Grzechu. — Który po wzięciu rozumu własną wolą naszą popełniamy.

Rozdzielność. *Wieloraki jest grzech uczynkowy?*

Dwojaki: cudzy i własny.

Co jest grzech cudzy?

Opisanie cudzego, — Który drugiemu radziemy, rozkazujemy, albo jakimkolwiek sposobem do niego prowadziemy i zachęcamy.

własnego grzechu. *Co jest grzech własny?*

Który my sami popełniamy.

Das fünfte Hauptstück.

Von den Dingen, die man meiden soll.

Eine einzige Lection.

Von den Sünden.

Was sollen wir meiden?
Das Böse.

Was ist böse?
Der Sünde — Die Sünde, und alles, was dazu verleitet.

Was ist die Sünde?
Beschreibung. — Eine Uebertretung der Gebote Gottes, es sei mit Gedanken, Worten oder Werken.

Wie vielerlei ist die Sünde?
Eintheilung. — Zweierlei, die Erbsünde, und die wirkliche Sünde.

Was ist die Erbsünde?
Beschreibung der Erbsünde, — Die Sünde, welche Adam im Paradiese begangen hat, und mit welcher wir alle geboren werden.

Was ist die wirkliche Sünde?
der wirklichen Sünde. — Die wir mit unserm eigenen Willen begehen.

Wie vielerlei ist die wirkliche Sünde?
Ihre Eintheilung. — Zweierlei: die fremde und eigene Sünde.

Was ist die fremde Sünde?
Beschreibung der fremden, — Zu der wir Rath oder Befehl geben, oder sonst auf irgend eine Weise andere verleiten.

Was ist die eigene Sünde?
der eigenen Sünde. — Die wir selber vollbringen.

Rozdzielność uczynkowego grzechu.

Jakże się jeszcze dzieli grzech uczynkowy?

Na śmiertelny i powszedni.

Co jest grzech śmiertelny?

Dobrowolne przestąpienie Przykazania Bożego albo kościelnego, w wielkiéy rzeczy.

Czemu przestąpienie Przykazania Bożego albo kościelnego w wielkiéy rzeczy nazywa się grzechem śmiertelnym?

Ponieważ dusza przez grzech śmiertelny traci łaskę Boską poświęcającą, która jest nadprzyrodzoném życiem duszy, i wieczne karanie przynosi, które się nazywa śmiercią wieczną.

Powszedniego grzechu.

Co jest grzech powszedni?

Przestąpienie Przykazania Bożego albo kościelnego w małéy rzeczy.

Czy grzech jest wielkiém złém?

Jest naywiększém, bo obraża Boga, który jest nieskończenie dobry i staje się przyczyną wszystkich innych nieszczęść.

Rozdział Szósty.

O tych rzeczach, w których się ćwiczyć powinniśmy.

Jedna Lekcya.

O Cnotach.

W czémże się ćwiczyć powinniśmy?

W dobrém.

Co jest dobre?

Cnoty.

Eintheilung der wirklichen Sünde.

Wie wird die wirkliche Sünde sonst noch eingetheilt?

In die Todsünde, und läßliche Sünde.

Beschreibung der Todsünde,

Was ist die Todsünde?

Eine schwere Uebertretung der Gebote Gottes.

Warum wird eine schwere Uebertretung der Gebote Gottes eine Todsünde genannt?

Weil sie die Seele der heiligmachenden Gnade Gottes beraubt, welche das übernatürliche Leben der Seele ist; und weil sie den Menschen der ewigen Verdammniß schuldig machet, welche der ewige Tod genennet wird.

der läßlichen Sünde.

Was ist die läßliche Sünde?

Eine kleine Uebertretung der Gebote Gottes.

Ist die Sünde ein großes Uebel?

Die Sünde ist das größte Uebel, weil sie eine Beleidigung Gottes, des unendlich guten Wesens, ist; und weil sie die Ursache aller andern Uebel ist.

Das sechste Hauptstück.

Von den Dingen, die wir üben sollen.

Eine einzige Lection.

Von den Tugenden.

Was sollen wir üben?

Das Gute.

Was ist gut?

Die Tugenden.

Cnoty Opisanie,

Co jest Cnota?

Jest gotowość i ochota sprawy swoje podług Przykazania Boskiego rozrządzać.

Rozdzielność.

Jakże się te cnoty dzielą?

Na Boskie i moralne.

Opisanie cnót Boskich.

Które są cnoty Boskie?

Wiara, Nadzieja i Miłość.

Czemu się te trzy nazywają cnotami Boskiemi?

Ponieważ one samego Boga za przedmiot mają, i który je sam daje.

Cnót moralnych.

Które są cnoty moralne?

Wszystkie insze.

Czemu się nazywają cnotami moralnemi?

Ponieważ się fundują na dobrych obyczajach, które według przykazań rozrządzają się.

Rozdzielność cnót moralnych.

Jakże się moralne cnoty dzielą?

Na nadprzyrodzone i przyrodzone.

Opisanie cnót nadprzyrodzonych i przyrodzonych.

Które są nadprzyrodzone?

Które nam Bóg bez wszelkiéy naszéy pomocy wlewa.

Które są przyrodzone cnoty?

Które przez ustawiczne, cnót pełne uczynki, przysposobiamy sobie.

Dalsza rozdzielność moralnych cnót.

Jakże jeszcze dzielą się tak nadprzyrodzone, jako też przyrodzone cnoty?

Na cztery główne cnoty; a te są: Rostropność, Wstrzemięźliwość, Sprawiedliwość i Męstwo.

Der Tugend Beschreibung.

Was ist die Tugend?

Eine Fertigkeit, seine Handlungen nach dem göttlichen Gesetze einzurichten.

Eintheilung.

Wie werden die Tugenden eingetheilt?

In göttliche und sittliche.

Beschreibung der göttlichen Tugenden.

Welches sind die göttlichen?

Der Glaube, die Hoffnung und Liebe.

Warum werden diese drei Tugenden göttliche Tugenden genannt?

Weil sie Gott zum Gegenstande und zum Bewegungsgrunde haben.

Der sittlichen Tugenden.

Welches sind die sittlichen Tugenden?

Alle übrige.

Warum werden sie sittliche Tugenden genennet?

Weil sie die Sitten zum Gegenstande haben, die sie nach dem Gesetze einrichten.

Eintheilung der sittlichen Tugenden.

Wie werden die sittlichen Tugenden eingetheilet?

In übernatürliche, und natürliche.

Beschreibung der übernatürlichen.

Welches sind die übernatürlichen?

Die uns Gott ohne unser Zuthun einflößt.

Der natürlichen Tugenden.

Welches sind die natürlichen Tugenden?

Die wir durch wiederholte tugendhafte Handlungen uns verschaffen.

Anderweitige Eintheilung der sittlichen Tugenden.

Wie werden die Tugenden, die übernatürlichen sowohl als die natürlichen, noch sonst eingetheilet?

In die vier Haupttugenden; die da sind: die Klugheit, die Mäßigkeit, die Gerechtigkeit, die Starkmüthigkeit.

Jakże się jeszcze te cnoty dzielą?

Na siedm przeciwnych siedmiu grzechom głównym, a te są następujące: Pokora, Szczodrobliwość, Czystość, Łaskawość, Mierność, Cierpliwość, i pilne ćwiczenie się w pobożności.

W czém się jeszcze ćwiczyć powinnismy?

Ośmioro błogosławieństw.

W ośmiorgu błogosławieństwach Ewanielii Świętéy.

Któreż są te?

1) Błogosławieni ubodzy w duchu, albowiem ich jest Królestwo Niebieskie.
2) Błogosławieni ciszy, albowiem oni odziedziczą ziemię.
3) Błogosławieni którzy płaczą, albowiem oni będą pocieszeni.
4) Błogosławieni którzy łakną i pragną sprawiedliwości, albowiem oni będą nasyceni.
5) Błogosławieni miłosierni, albowiem oni miłósierdzia dostąpią.
6) Błogosławieni czystego serca, albowiem oni Boga oglądać będą.
7) Błogosławieni pokóy czyniący, albowiem oni Synami Bożymi nazwani będą.
8) Błogosławieni, którzy prześladowanie cierpią dla sprawiedliwości, albowiem ich jest Królestwo Niebieskie.

Które są między dobremi uczynkami nayprzednieysze?

Trzy nayprzednieysze dobre uczynki.

Trzy: Modlitwa, Post i Jałmużna czyli Miłosierdzie.

Wie werden die Tugenden sonst noch eingetheilet?

In die sieben Tugenden, welche den sieben Hauptlastern entgegen sind; und die sind folgende: Die Demuth, die Freigebigkeit, die Keuschheit, die Liebe, die Mäßigkeit, die Geduld, die Andacht oder fleißige Uebung des Gottesdienstes.

Die acht Seligkeiten.

Was soll man sonst noch üben?

Die acht Seligkeiten.

Wie lauten diese?

1) Selig sind die Armen im Geiste, denn ihr ist das Himmelreich.
2) Selig sind die Sanftmüthigen, denn sie werden das Erdreich besitzen.
3) Selig sind die Leid tragen, denn sie werden getröstet werden.
4) Selig sind, die hungern und dürsten nach der Gerechtigkeit, denn sie werden gesättiget werden.
5) Selig sind die Barmherzigen, denn sie werden Barmherzigkeit erlangen.
6) Selig sind, die eines reinen Herzens sind, denn sie werden Gott schauen.
7) Selig sind die Friedfertigen, denn sie werden Gottes Kinder heißen.
8) Selig sind, die Verfolgung leiden um der Gerechtigkeit willen, denn ihr ist das Himmelreich.

Die drei vornehmsten guten Werke.

Welches sind unter den guten Werken die vornehmsten?

Diese drei: Beten, Fasten, Allmosen geben.

Wieloraka jest Jałmużna?

Dwojaka: co do duszy, i co do ciała.

Jakże się jeszcze nazywają uczynki co do ciała, i co do duszy?

Uczynkami miłosiernemi.

Uczynki miłosierdzia co do ciała.

Które są uczynki miłosierne co do ciała?

1) Łaknących nakarmić.
2) Pragnących napoić.
3) Nagich przyodziać.
4) Obcych podróżnych w dom przyjąć.
5) Więźnie odkupić, i cieszyć.
6) Chorych nawiedzić.
7) Umarłych pogrzebać.

Uczynki miłosierdzia co do duszy.

Które są uczynki miłosierne co do duszy?

1) Grzeszące napomnieć, i ukarać.
2) Nieumiejętne nauczyć.
3) Wątpiącym dobrze radzić.
4) Za zdrowie i zbawienie bliźniego modlić się.
5) Strapionych pocieszyć.
6) Krzywdy cierpliwie znosić.
7) Nieprzyjaciołom, i tym co nas pokrzywdzili, urazę darować.

Rady Ewanieliczne.

Wiele jest osobliwych Rad Ewanielii Ś.?

Trzy:

1) Dobrowolne ubóstwo.
2) Wieczna czystość.
3) Zupełne posłuszeństwo pod jednym duchownym Przełożonym.

Wie vielerlei ist das Allmosen?

Zweierlei, leibliches und geistliches Allmosen.

Wie werden die leiblichen und geistlichen Allmosen sonst noch genennet?

Werke der Barmherzigkeit.

Leibliche Werke der Barmherzigkeit.

Welches sind die leiblichen Werke der Barmherzigkeit?

1) Die Hungrigen speisen.
2) Die Durstigen tränken.
3) Die Nackenden bekleiden.
4) Die Fremden beherbergen.
5) Die Gefangenen trösten.
6) Die Kranken besuchen.
7) Die Todten begraben.

Geistliche Werke der Barmherzigkeit.

Welches sind die geistlichen Werke der Barmherzigkeit?

1) Die Sünder strafen.
2) Die Unwissenden lehren.
3) Den Zweifelhaften recht rathen.
4) Gott um des Nächsten Heil bitten.
5) Die Betrübten trösten.
6) Die Unbilligkeit geduldig leiden.
7) Denen, welche uns beleidigen, gerne verzeihen.

Evangelische Räthe.

Wie viel sind vornehmlich evangelische Räthe?

Drei:

1) Die freiwillige Armuth.
2) Die beständige Keuschheit.
3) Der vollkommene Gehorsam unter einem geistlichen Obern.

Czemu te trzy rzeczy zowią się Radami?

Ponieważ nam nie są nakazane, lecz się tylko radzą w Ewanieli Ś.

Czy powinniśmy bardzo poważać Cnotę?

Tak jest! bo droższa jest nad bogactwa, godności, piękności ciała, nad naukę i mądrość.

Rozdział Siódmy.

O rzeczach, których oczekiwać mamy.

Jedna Lekcya.

O czterech ostatecznych rzeczach;

O Śmierci, Sądzie Bożym, Piekle i Niebie.

Cztery ostateczne rzeczy.

Czego powinniśmy oczekiwać?

Śmierci.

Co jest Śmierć?

Śmierć.

Rozłączenie duszy od ciała.

Czy muszą wszyscy ludzie umierać?

Tak jest.

Czemu wszyscy ludzie umierać muszą?

Ponieważ wszyscy w Adamie zgrzeszyli.

Czy, nie bylibyśmy umierali; gdyby Adam niebył zgrzeszył?

Nie! bylibyśmy i według ciała nieśmiertelnemi zostali; bo śmierć jest karą grzechu.

Warum heißen diese drei Stücke Räthe.

Weil sie nicht geboten, sondern nur im Evangelio angerathen werden.

Soll man die Tugend hochschätzen?

Ja freilich! Sie gilt mehr, als Reichthum, Ehren, leibliche Schönheit, Kunst und Wissenschaft.

Das siebente Hauptstück.

Von den Dingen, die man gewärtigen soll.

Eine einzige Lection.

Von den vier letzten Dingen, dem Tode, dem Gerichte, der Hölle, dem Himmel.

Vier letzte Dinge.

Was müssen wir gewärtigen?

Den Tod.

Was ist der Tod?

Der Tod.

Das Scheiden der Seele vom Leibe.

Müssen alle Menschen sterben?

Ja.

Warum müssen alle Menschen sterben?

Weil sie alle in Adam gesündiget haben.

Wären wir nicht gestorben, wenn Adam nicht gesündiget hätte?

Nein! Wir wären unsterblich auch nach dem Leibe geblieben; der Tod ist eine Strafe der Sünde.

Gdy dusza oddziela się od ciała, cóż się z nią dzieje?

Sąd Boży. Zaraz ją Chrystus Pan sądzi.

Gdy dusza przed Stolicą Sędziego Jezusa Chrystusa ciężkiemi grzechami obciężona stawa, cóż ją potyka?

Piekło. Osądzona bywa na ogień wieczny.

Ale gdy dusza małemi tylko grzechami skalana jest.

Ta osądzona bywa na ogień czyscowy.

Ale gdy dusza, bez wszelkich ciężkich i małych grzechów przed Chrystusem stawa; albo gdy już za grzechy swoje w życiu lub w czyscu odpokutowała, dokądże w ten czas idzie?

Niebo. Do Nieba.

Cóż się rozumie przez to słowo Niebo?

Szczęśliwe pomieszkanie Świętych Pańskich, gdzie się Bóg wszechmogący, swoim wiernym sługom twarz w twarz pokazuje, i sam jest ich niewymowną zapłatą.

Wenn die Seele sich vom Leibe scheidet, was geht mit ihr vor?

Das Gericht. Sie wird von Jesu Christo alsogleich gerichtet.

Wenn die Seele vor dem Richterstuhle Jesu Christi mit schweren Sünden beladen erscheinet, was widerfährt ihr?

Die Hölle. Sie wird zu dem höllischen Feuer verurtheilet.

Wenn aber die Seele nur mit kleinen Sünden befleckt ist?

So wird sie in das Fegfeuer verwiesen.

Wenn aber die Seele ohne alle große und kleine Schulden vor Christo erscheinet; oder, wenn sie im Fegfeuer ihre Strafen abgebüßet hat, wohin kömmt alsdann die Seele?

Der Himmel. In den Himmel.

Was verstehet man unter dem Himmel?

Den glückseligen Aufenthalt der Heiligen, allwo Gott sich seinen treuen Dienern von Angesicht zu Angesicht offenbaret, und selbst ihren übergroßen Lohn ausmachet.

PRZYDATEK
DO
KATEIZMU RZYMSKO KATOLICKIEGO,
drugiéy Klassy,
zawierający w sobie pięć lekcyy, czyli tyleż Informacyy dla młodzieży.

1. O Mszy świętéy.
2. O słuchaniu Kazania.
3. O spowiedzi świętéy.
4. O świętéy Kommunii.
5. O odpustach.

Anhang
zum
Römisch-Catholischen Katechismus
II. Klasse,
bestehend in fünf Lektionen, oder so viel Unterweisungen für die Jugend:

1. Von der heiligen Messe.
2. Vom Anhören der Predigt.
3. Von der heiligen Beichte.
4. Von der heiligen Communion.
5. Vom Ablasse.

Pierwsza Lekcya.

O Mszy świętéy.

Co jest Msza Swięta?

Msza Święta jest owa właściwa, ale niekrwawa ofiara nowego Testamentu; nieustająca pamiątka owéy przez Jezusa Chrystusa na Krzyżu uczynionéy Ofiary.

Czemu Msza Święta nazywa się niekrwawą Ofiarą?

Ponieważ podczas Mszy Ś. żadna krew widzialnie nieprzelewa się, jako na krzyżu przelana była.

Cóż jest Ofiara?

To się nazywa Ofiarą, co kto Bogu przez Kapłana do tego wyznaczonego, czyni:

a) dla uwielbienia Jego, dla wyznania panowania Jego nad nami, i dla pokazania poddaństwa naszego;

b) dla uproszenia łask;

c) dla podziękowania za dobrodzieystwa;

d) dla tego, aby mieć łaskawego Boga.

Co ofiarowano w Starym Testamencie?

Pospolicie ofiarowano bydlęta, jako to: woły, owce, kozły, i te zabijano.

Czemuż je zabijano?

Zabijano je, aby przez to pokazać:

1) że ofiarujący dla grzechów był godzień śmierci;

2) aby wyobrazić, i wiarę umocnić, że przez śmierć Pośrednika, to jest Jezusa Chrystusa, grzech miał bydź zgładzony.

Zkąd wiemy, że i w Nowym Testamencie powinno się ofiarować?

Prorok starozakonny, o téy Ofierze Nowego Testamentu przepowiedział.

Die erste Lektion.

Von der heiligen Messe.

Was ist die heilige Messe?

Die heilige Messe ist das eigentliche, aber unblutige Opfer des neuen Testaments; das immerwährende Denkmal des Opfers, welches Jesus Christus am Kreuze vollbracht hat.

Warum wird denn die Messe ein unblutiges Opfer genannt?

Weil in der Messe kein Blut sichtbarlich vergossen wird, wie am Kreuze ist vergossen worden.

Was ist ein Opfer?

Dasjenige heißt ein Opfer, was man Gott durch einen dazu verordneten Priester darbringt,

a) um ihn zu ehren, dessen Herrschaft über uns zu bekennen, unsere Unterwerfung zu bezeugen,
b) um etwas zu bitten;
c) für Wohlthaten zu danken;
d) uns Gott gnädig zu machen.

Was opferte man im alten Testamente?

Man opferte vornehmlich Thiere, als Ochsen, Schafe, Böcke; und diese wurden getödtet.

Warum tödtete man die Opferthiere?

Man tödtete die Opferthiere,

1) um zu bekennen, daß der Opfernde der Sünde wegen getödtet zu werden verdienet hätte;
1) um vorzubilden, und den Glauben zu äußern, daß durch den Tod des Mittlers, das ist, Jesu Christi, die Sünde würde versöhnet werden.

Woher weiß man, daß im neuen Testamente solle geopfert werden?

Ein Prophet des alten Testaments hat von dem Opfer des neuen Testaments geweissaget.

Jak się zowie ten Prorok, i jak opiewa jego proroctwo?

Jest Prorok Malachiasz; ten powiada w Rozdziale 1. w. 10. 11. „Niemam żadnego w was upodobania mówi Pan zastępów; i niechcę żadnego daru z rąk waszych przyjąć; bo od wschodu słońca, aż do zachodu, wielkie jest Imie moje między Narodami, i na wszystkich mieyscach Imieniowi mojemu ofiarują, i czystą Ofiarę przynoszą.“

Jakże to Proroctwo ma bydź zrozumiane?

1) Tu nie może bydź mowa:
   a) O ofiarach żydowskich; bo w nich Pan żadnego więcéy niemiał upodobania, a za czasów tego Proroka, jako i późniéy potém żydzi nigdzie ofiarować niemogli, tylko w Jerozolimskim Kościele;
   b) ani też o téy ofierze, którą Jezus Chrystus na Krzyżu uczynił; bo ta ofiara w Jeruzalem, a nie na wszystkich mieyscach, od wschodu aż do zachodu stała się.
2) To Proroctwo musi bydź rozumiane o Mszy Świętéy, bo ta jest owym Bogu przyjemnym obrzędem, przy którym, nayczystsze ciało, i krew Jezusa Chrystusa przez Kapłana ofiarowana bywa.
   a) Od tego czasu, jak Zydowskie Ofiary ustały, po wszystkich mieyscach, gdzie Katoliccy Chrześcianie swoje Nabożeństwo utrzymują, ta ofiara Mszy Świętéy odprawuje się.
   b) Kościoł Katolicki, i Nauczyciele onego, zawsze to mieysce Pisma Świętego o Mszy Świętéy rozumieli.

Cóż tedy podczas Mszy S. ofiaruje się?

Podczas Mszy Ś. nayprzód ofiaruje się Chléb i Wino; a potém, gdy Kapłan oboje mocą słów Chry-

Wie heißt der Prophet, und wie lautet seine Weissagung?

Es ist der Prophet Malachias; dieser sagt Cap. 1. v. 10. 11.: „Ich habe an euch kein Wohlgefallen, spricht der Herr der Heerschaaren; und ich will keine Gabe von eurer Hand annehmen; denn vom Aufgange der Sonnen bis zum Niedergange ist mein Name groß unter den Heiden, und in allen Orten wird meinem Namen Opfer gethan, und ein reines Opfer geopfert.

Wie ist diese Weissagung zu verstehen?

1) Hier kann nicht die Rede seyn:
   a) Von den Opfern der Juden; denn an ihnen hatte der Herr kein Wohlgefallen mehr, und sie durften zur Zeit des Propheten, und hernach nirgend anders, als zu Jerusalem im Tempel opfern.
   b) Auch nicht von dem Opfer, welches Jesus Christus am Kreuze vollbrachte; denn dies Opfer ward zu Jerusalem, nicht aber an allen Orten, vom Aufgange bis zum Niedergange vollbracht.
2) Diese Weissagung muß verstanden werden von der heiligen Messe. Sie ist diejenige gottesdienstliche Handlung, dabei der reinste Leib und das Blut Jesu Christi durch den Priester geopfert wird.
   a) Seit der Zeit, als die Opfer der Juden aufgehöret haben, wird an allen Orten, wo katholische Christen ihren Gottesdienst halten, das Opfer der heiligen Messe dargebracht;
   b) Die katholische Kirche, und die Lehrer derselben, haben diese Schriftstelle immer von der heiligen Messe verstanden.

Was wird denn in der heiligen Messe geopfert?

In der Messe wird erst Brod und Wein geopfert, und nachdem der Priester beides durch die Worte

stusowych przemienia, tedy ofiaruje pod osobami chleba i wina, Oycu Niebieskiemu ciało i krew Pana naszego.

Czemu się ta ofiara czyni?

Kapłan ofiaruje Jezusa Chrystusa, czyli Go stawia Oycu Niebieskiemu w Mszy Ś. aby tenże dla Syna swojego Jezusa, jemu przytomnym, jako też wszystkim żywym, i zmarłym był miłościw.

Czyliż gdzie jest przykazano, tak ofiarować?

Tak nie inaczéy. Chrystus sam tak przykazał, a to przy ostatniéy wieczerzy.

Gdzie ten przykaz napisany?

U Łukasza Ś. w Rozdziale 22. w. 19. mówi Chrystus: „*to czyńcie na moję pamiątkę.*“

Co się czynić powinno według tych słów?

To, co Chrystus przy ostatniéy wieczerzy czynił, dając to przykazanie.

Co czynił Chrystus, przykazując: „to czyńcie na moję pamiątkę?“

Łukasz Ś. powiada w Rozdziale 22. w. 19 wziąwszy chléb, i pobłogosławiwszy, łamał, i dał uczniom swoim, mówiąc: To jest Ciało moje. To samo też uczynił z kielichem.

Czego żądał Chrystus, przykazując, aby to na Jego pamiątkę czynić?

Paweł Ś. objaśnia w pierwszym Liście do Koryntów, w. 11. 26. Ile razy, z tego chleba jeść, i z tego Kielicha pić będziecie, macie śmierć Pańską opowiadać, aż przyidzie.

Jakże się przy Mszy S. temu przykazaniu zadosyć czyni?

Kapłan to wszystko czyni, co Chrystus podczas ostatniéy wieczerzy czynił:

1) Chléb i wino żegna, i słowa Chrystusowe nad nim wymawia;

Christi verwandelt hat, so opfert er unter den Gestalten des Brodes und Weines, den Leib und das Blut unsers Herrn dem himmlischen Vater.

Warum wird dies Opfer dargebracht?

Der Priester opfert Jesum Christum, oder stellet ihn seinem himmlischen Vater in der Messe dar, damit dieser um seines Sohnes willen, ihm, den Umstehenden, wie auch allen Lebendigen und Todten, gnädig sei.

Ist es irgendwo befohlen, so zu opfern?

Ja. Christus selbst hat es befohlen, und zwar am letzten Abendmahle.

Wo stehet dieser Befehl?

Bei dem heil. Lucas am 22. C. 19. v. sagt Christus: Dies thut zu meinem Gedächtniß.

Was soll nach diesen Worten geschehen?

Es soll gethan werden, was Christus am letzten Abendmahle that, da er diesen Befehl gab.

Was that Christus, als er befahl: Dies thut zu meinem Gedächtniß?

Der heil. Lucas sagt am 22. Cap. 19. v.: Er nahm das Brod, segnete es, brachs, und gab es seinen Jüngern, und sprach: Das ist mein Leib. Eben so machte ers auch mit dem Kelche.

Was verlanget Christus, da er befiehlt, dies zu seinem Gedächtniß zu thun?

Der heil. Paulus erklärt es uns 1. Corinth. 11, 26. So oft ihr dies Brod essen werdet, und den Kelch trinken, sollet ihr den Tod des Herrn verkündigen, bis daß er kömmt.

Wie wird in der heil. Messe dieser Befehl befolget?

Der Priester thut alles, was Christus am letzten Abendmahle that:

1) Brod und Wein wird gesegnet, die Worte Christi werden darüber ausgesprochen.

2) Ciało i Krew Pańska używana i rozdawana bywa, to jest, gdy kommunikujący są przytomni;
3) To wszystko dzieje się na pamiątkę i wystawianie sobie śmierci Jezusowéy;
4) A to wszystko dzieje się od tego czasu, którego to przykazanie dane było, przez wiele wieków, i dziać się będzie aż do skończenia świata, gdy Chrystus przyidzie, sądzić żywych i umarłych.

Jakże Msza Ś. podzielona bywa?

Jedna część Mszy Ś. a to naypierwsza, zwała się w pierwszych wiekach, Mszą tych, których Wiary Ś. nauczano (Missa Catechumenorum.)

Zkądże ta część Mszy S. ma to nazwisko?

Ponieważ ta część, prócz niektórych modlitw po większéy części, takie nauki w sobie zawiera, jakie tym potrzebne były, którzy wiarę Chrześciańską przyimować chcieli.

Z czego się te Nauki składały?

Składały się z różnych mieysc pisma Ś. pełnych nauk pożytecznych, osobliwie z Psalmów, Proroków, Ewanielii i Listów Apostolskich.

Cóż przytém ci, których Wiary S. nauczano, czynić byli powinni?

Gdy te mieysca pisma Ś. jako się jeszcze i podziś dzień podczas Mszy śpiewanéy dzieje, czytano, albo śpiewano, powinni byli pilnie tego słuchać; i tym sposobem: w tym co wierzyć, albo czynić mieli, byli nauczeni. Teraz dzieje się to samo w kazaniach i Katechizmowych Naukach, które albo po Ewanielii, albo po skończonéy Mszy Ś. jako też i w inne czasy odprawiane bywają.

2) Der Leib und das Blut des Herrn wird genossen, und ausgetheilet, wenn nehmlich Communicanten vorhanden sind.
3) Alles dies geschieht zur Erinnerung des Todes Christi.
4) Es geschieht seit der Zeit, als dieser Befehl ist gegeben worden, durch viele Jahrhunderte, und soll bis ans Ende der Welt geschehen, da Christus kommen wird, zu richten die Lebendigen und die Todten.

Wie wird die Messe eingetheilet?

Ein Theil der Messe, und zwar der erste, hieß vor Alters die Messe derer, die im Glauben unterwiesen werden. (Missa Catechumenorum.)

Woher hat dieser Theil der Messe den Namen?

Weil dieser Theil, nebst einigen Gebeten, mehrentheils Unterweisungen enthält, welche jenen nöthig waren, die den christlichen Glauben annehmen wollten.

Worin bestehen diese Unterweisungen?

Sie bestehen aus lehrreichen Stücken der heiligen Schrift, besonders aus Psalmen, Propheten, aus den Evangelien und den Episteln der Apostel.

Was hatten die, welche im Glauben unterrichtet worden, dabei zu thun?

Sie mußten, da diese Stücke, wie auch heut zu Tage in dem hohen Amte geschieht, abgelesen und gesungen wurden, fleißig zuhören; und dadurch wurden sie in dem, was sie glauben und thun sollten, unterrichtet. Heutiges Tages geschieht dies in besondern Predigten und Unterweisungen, die entweder nach dem Evangelio, oder nach vollendeter Messe, und auch wohl zu andern Zeiten, gehalten werden.

Kiedy się ta pierwsza część Mszy S. kończyła?
Kończyła się po Ewanielii przed ofiarowaniem chleba i wina.

Jak się nazywa druga część Mszy S.?
Nazywa się Mszą wiernych.

Zkąd pochodzi to nazwisko?
Bo w pierwiastkowym Kościele, nie mogli téy części Mszy bydź przytomnymi ci, którzy wiary przez Chrzest S. jeszcze nie przyjęli byli. Niegodnymi będąc używania ciała Pańskiego, niepozwalano im, aby tym Świętym tajemnicom przytomni byli.

Co się dzieje przy Mszy wiernych, i ile ma części?
Podczas Mszy wiernych dzieje się:
Ofiarowanie,
Przemienienie i
Kommunia.

W czém zawisło Ofiarowanie?
Chléb i wino ofiaruje się, i różne do tego ułożone modlitwy odprawują się przez Kapłana.

Co się dzieje przy Przemienieniu?
Chléb i wino, mocą słów Chrystusowych, które Kapłan wymawia, przemienia się w ciało i krew Jego, i te ludowi pokazywane bywają, aby im na kolana upadłszy, pokłon oddawano, potém Kapłan pod osobami chleba i wina, Syna Bożego Oycu Niebieskiemu ofiaruje.

Co się dzieje przy Kommunii?
Kapłan, jako inni, chcący z nim kommunikować, ciało i krew Pańską pożywają.

Wie endigte sich dieser Theil der Messe?

Der erste Theil der Messe endigte sich nach dem Evangelio, vor der Aufopferung des Brodtes und Weines.

Wie heißt der andere Theil der Messe?

Die Messe der Gläubigen.

Woher kömmt dieser Name?

In der ersten Kirche durften diesem Theile der Messe diejenigen nicht beiwohnen, welche den Glauben durch die Taufe noch nicht angenommen hatten. Da sie nicht würdig waren, den Leib des Herrn zu empfangen, so ließ man sie bei den heiligen Geheimnissen nicht gegenwärtig bleiben.

Was geschieht in der Messe der Gläubigen, und wie viel Theile hat sie?

In der Messe der Gläubigen geschieht:

Die Opferung,
Die Wandlung,
Die Communion.

Worin besteht die Opferung?

Brod und Wein wird geopfert, und allerlei dazu verfaßte Gebete werden von dem Priester verrichtet.

Was geschieht bei der Wandlung?

Brod und Wein wird durch die Worte Christi, die der Priester ausspricht, in dessen Fleisch und Blut verwandelt, dem Volke anzubeten vorgezeiget; und darauf opfert der Priester, unter den Gestalten des Brodtes und Weines, den Sohn Gottes seinem himmlischen Vater auf.

Was geschieht bei der Communion?

Der Priester genießt, und mit ihm genießen auch andere, die communiciren wollen, den Leib und das Blut des Herrn.

Cóż Katolicki Chrześcianin względem Mszy S. czynić powinien?

1) Kościoł obowięzuje każdego Katolickiego Chrześcianina, w każdą Niedzielę i Święto Mszy S. słuchać.

2) A to słuchanie Mszy Ś. z naywiększém nabożeństwem, czynione bydź powinno.

Jakim sposobem Mszy S. z powinném nabożeństwem słuchamy?

Gdy sobie:

a) śmierć Jezusa Chrystusa z wdzięcznością przypominamy;

b) ztąd wielkość grzechów naszych uznajemy, za które inaczéy, zadosyć uczynić niemożna, i tylko śmiercią zbawiciela naszego zgładzone bydź mogą;

c) z Kapłanem się zjednaczając, i niejako to samo, co i on, czyniąc.

Co podczas Mszy S. czynić należy?

1) Oycu Niebieskiemu, i Jezusowi Chrystusowi Boski pokłon oddawać.

2) Bogu Oycu Syna Jego nayświętszego ofiarować, przez zasługi Jego o odpuszczenie grzechów, i o łaskę poprawienia się prosić.

3) Bogu, za odebrane dobrodzieystwa, osobliwie za łaskę odkupienia serdecznie dziękować.

4) Bogu, swoje własne jako i bliźnich potrzeby ciała i duszy przekładać, o zmarłych pamiętać, i za nich się modlić.

5) Ciało Pańskie albo wraz z Kapłanem przyimować, albo przynaymniéy serdecznie pragnąć, aby się do godnego przyjęcia Jego, przygotować.

Gdzie do tego wszystkiego pomoc znaydujemy?

W nabożnych Książkach dobrze urządzonych, których pilnie używać należy.

Was ist ein katholischer Christ in Absicht auf die heil. Messe zu thun schuldig?

1) Verbindet die Kirche jeden katholischen Christen, alle Sonn- und Feiertage die heil Messe zu hören.
2) Man muß der heiligen Messe mit möglichster Andacht beiwohnen.

Wie wohnet man der heil. Messe mit Andacht bei?

Wenn man

a) des Todes Jesu Christi sich dankbarlich erinnert;
b) die Größe seiner Sünden daraus erkennet. Denn solche konnten nicht anders, als durch den Tod unsers Heilandes ausgesöhnet, und dafür genug gethan werden.
c) Wenn man sich mit dem Priester vereiniget, das ist, gewissermaßen eben das thut, was er thut.

Was muß man während der heil. Messe thun?

1) Den himmlischen Vater und Jesum Christum anbeten.
2) Gott dem Vater seinen göttlichen Sohn vorstellen, durch dessen Verdienste um Vergebung der Sünden, und Gnade sich zu bessern, bitten.
3) Gott für alle empfangene Wohlthaten, besonders aber für die Wohlthat der Erlösung, innigst danken.
4) Gott seine eigene und der Seinigen geist- und leibliche Anliegen vortragen, sich auch der Verstorbenen erinnern, und für dieselben bitten.
5) Den Leib des Herrn entweder mit dem Priester genießen, oder wenigstens ein sehnliches Verlangen zu haben, sich zu dessen Genusse würdig zu bereiten.

Wo findet man zu allem diesem Anleitung?

In wohleingerichteten Gebetbüchern; diese brauche man fleißig.

Nie czyni się też Swiętym Pańskim ofiara, przy Mszy w ich Swięta?

Nigdy. Kapłan zawsze tylko chléb i wino, ciało i krew Jezusa Chrystusa, Oycu Niebieskiemu ofiaruje; bywa prawda, przy tym wzmianka o męczennikach i cnotach świętych Pańskich, w ich uroczyste dni, ale to tylko dla tego, aby Boga uwielbiać, który wybranym swoim, tak wiele łask udzielił, i do tak wielkiéy wspaniałości wyniósł.

Druga Lekcya.

O słuchaniu Kazania.

Czemu bywają Kazania?

Kazania bywają dla poświęcenia, i poprawienia słuchaczów, to jest: aby ich nauczyć i oświecić:

Co wierzyć, i czego się spodziewać,
Co czynić, i czego się chronić mają.

Jestże jaka powinność słuchać Kazania?

Niemasz wprawdzie żadnego wyraźnego Przykazania, dla którego by kto był obowiązany, Kazania słuchać; gdyby jednak kto chciał zawsze opuszczać, i nigdy Kazania niesłuchać, stałby się przez to winnym:

1) grzechu lenistwa w służbie Bożéy;
2) zapomniałby o powinności ku sobie samemu, która obowięzuje każdego, aby się coraz bardziéy w oświeceniu, i naukach Wiary Ś. pomnażał.

Zkąd jeszcze bardziéy dochodziemy powinności o słuchaniu Kazania?

Z słów Chrystusa, który u Łukasza Ś. w Rozdziale 10. w. 16. tak do swoich uczniów mówi: „Kto was

Wird nicht auch den Heiligen Gottes an ihren Festtagen das Opfer der heil. Messe dargebracht?

Keinesweges. Die Priester opfern allemal nur Brod und Wein, den Leib und das Blut Jesu Christi, dem himmlischen Vater; sie erinnern sich dabei wohl des Leidens und der Tugenden der Heiligen an ihren Festtagen, aber nur um Gott zu preisen, der seinen Heiligen so viel Gnade ertheilet, und sie durch seine Gnade so herrlich gemacht hat.

Die zweite Lektion.

Vom Anhören der Predigt.

Warum wird denn gepredíget?

Es wird gepredíget, um die Zuhörer zu heiligen und zu bessern, das ist, um sie zu unterrichten:

Was sie glauben und hoffen,
Was sie thun und meiden sollen.

Ist es eine Schuldigkeit, Predigt zu hören?

Man ist zum Predigthören wohl durch kein ausdrückliches Gesetz verbunden: wenn man aber beständig die Predigt versäumen wollte, so würde man sich

1) des Lasters der Trägheit im Dienste Gottes schuldig machen;
2) man würde die Pflicht gegen sich selbst aus den Augen setzen, die uns verbindet, unsere Erkenntniß zu erweitern.

Woher erkennt man die Schuldigkeit, Predigt zu hören, noch mehr?

Aus den Worten Christi Luc. 10. C. 16. v., da sagt er von seinen Jüngern: Der euch höret, der höret mich;

słucha, mnie słucha; Kto wami gardzi, mną gardzi.“ Powinniśmy więc następców, uczniów Pańskich, to jest: Kapłanów słuchać, osobliwie gdy do nas mówią o rzeczach, które się służby Bożéy i nas tyczą.

Zkąd jeszcze bardziéy pokazuje się powinność słuchania Kazania?

1) Nie wszyscy ludzie wiedzą dosyć wyraźnie, i doskonale: co wierzyć, czego się spodziewać, co czynić, i czego się wystrzegać powinni.
2) Nie wszyscy, lubo wiedzą, to czynią, jeżeli do tego napomnieni nie będą.
3) Wiele takich, którzy zapominają, co przed tym wiedzieli, i umieli; dla zapobieżenia więc temu zapomnieniu, powinni i ci Kazania słuchać, którzy w rzeczach do zbawienia należących, dostateczne mają oświecenie.

Którego Kazania słuchać należy, w tych mieyscach, gdzie więcéy Kazań odprawuje się?

Nad inne swego własnego Plebana Kazań słuchać należy; bo on jest Pasterzem, a owiecki głosu swego Pasterza słuchać powinny.

Kiedy się z pożytkiem Kazania słucha?

Gdy bez roztargnienia myśli, i pilnie słucha się;
Gdy każdy to, co kaznodzieja mówi, do siebie, a nie do innych stósuje;
Gdy kto stanowi sobie i pilnie się stara, naukom kaznodziei zadosyć uczynić.

der euch verachtet, der verachtet mich. Man ist also schuldig, die Nachfolger der Jünger des Herrn, das ist, die Priester, zu hören, besonders wenn sie von Dingen zu uns reden, die den Dienst Gottes und unser Heil betreffen.

Woher erkennet man noch mehr die Schuldigkeit, Predigt zu hören?

1) Nicht alle Menschen wissen deutlich und ausführlich genug, was sie glauben, hoffen, thun und meiden sollen.
2) Nicht alle, die auch dies wissen, thun es, wenn sie nicht daran erinnert werden.
3) Viele vergessen das, was sie gewußt haben; um der Vergessenheit vorzubeugen, müssen also auch jene Predigt hören, die noch so gut unterrichtet sind.

Welche Predigt soll man hören, an Orten, wo mehrere Predigten gehalten werden?

Man soll vornehmlich die Predigt seines Pfarrers hören. Er ist der Hirt, dessen Stimme seine Schaafe hören sollen.

Wie hört man mit Nutzen Predigt?

Wenn man ohne Zerstreuung, und aufmerksam zuhöret;

Wenn man das, was gesaget wird, auf sich anwendet, nicht auf andere deutet;

Wenn man entschlossen ist, und sich bemühet, die Lehren des Predigers zu befolgen.

Trzecia Lekcya.

O spowiedzi świętéy.

Wstęp.

O tém, co wiedzieć potrzeba, gdy się kto spowiadać, i Sakrament pokuty przyjąć chce.

Co jest Pokuta?

Pokuta jest Sakrament, przez który grzesznikowi, gdy się przed Kapłanem skruszoném sercem, wyspowiada, grzechy odpuszczone są.

Co to jest spowiadać się?

Spowiadać się jest: Kapłanowi grzechy swoje wyznać, i one z potrzebnemi okolicznościami opowiedzieć.

Czy koniecznie potrzeba grzechów swoich spowiadać się?

Trzeba, gdy jest sposobność do tego. Jakób Ś. Apostoł pisze w Rozdziale 5. w. 16.: „Wyznaycie wzajemnie grzechy wasze, i modlcie się za sobą, abyście zbawieni byli.“

Zkąd jeszcze wiemy, że się grzechów spowiadać trzeba?

Z słów Jezusa Chrystusa, który u Jana Ś. w Rozdziale 20. w. 22. 23. do swoich uczniów mówi: „Weźmiecie Ducha Ś.! którym odpuścicie grzechy, tym będą odpuszczone; a którym zatrzymacie, będą zatrzymane.“

Jakże ztąd wynika powinność spowiadania się grzechów?

Kapłani w swym urzędzie są następcami uczniów Pańskich; też samę moc mają, którą Pan Jezus Apostołom udzielił. Nie mogliby zaś téy mocy

Die dritte Lektion.

Von der heiligen Beichte.

Einleitung.

Von dem, was man wissen muß, wenn man beichten, und das Sacrament der Buße empfangen will.

Was ist die Buße?

Die Buße ist ein Sacrament, durch welches dem Sünder, der reumüthig dem Priester beichtet, seine Sünden erlassen werden.

Was heißt beichten?

Beichten heißt: Seine Sünden dem Priester bekennen und umständlich erzählen.

Muß man nothwendig seine Sünden beichten?

Ja, wenn man dazu Gelegenheit hat. Der heilige Jacobus schreibt im 5. Cap. 16. v.: Bekennet einer dem andern eure Sünden, und betet für einander, auf daß ihr selig werdet.

Woher weiß man noch mehr, daß man seine Sünden beichten müsse?

Aus den Worten Jesu Christi bei Joh. am 20. C. 22. und 23. v., da saget er zu seinen Jüngern: Nehmet hin den heiligen Geist! Welchen ihr die Sünden erlassen werdet, denen sind sie erlassen: und welchen ihr sie behalten werdet, denen sind sie behalten.

Wie folget denn hieraus die Schuldigkeit, seine Sünden zu beichten?

Die Priester sind Nachfolger der Jünger des Herrn in ihrem Amte; sie haben eben die Macht, welche Jesus

odpuszczenia i zatrzymania grzechów, w skutku wykonywać, gdyby grzesznicy swych nieprawości niewyznali, i onych im niewyjawili. Ztąd jawnie pokazuje się, że każdy powinien przed Kapłanem grzechy swoje wyznać, chcąc bydź rozgrzeszonym.

Kiedy Kapłani mogą grzechy zatrzymać, i rozgrzeszenia z nich grzesznikowi odmówić?

W ten czas, gdy przekonani, i pewni są, że grzesznik, żadnéy prawdziwéy skruchy niema: Kiedy żadnego szczerego przedsięwzięcia porzucenia grzechu, i wystrzegania się okazyi do niego, nieokazuje.

Czyją mocą Kapłan odpuszcza grzechy?

Mocą do tego, od Chrystusa odebraną, która mu przy poświęceniu od Biskupa udzielona jest.

Dla czego Bóg odpuszcza grzechy tym, których Kapłan z nich rozgrzesza?

a) Z nieskończonego miłosierdzia swego, ponieważ, jako mówi Ezechiel Prorok w Rozdziale 33. w. 11.: „Niechcę śmierci bezbożnego, ale żeby się z drogi swojéy nawrócił, i żył.“

b) Dla Pana naszego Jezusa Chrystusa, który męką i śmiercią swoją Boskiéy sprawiedliwości za grzechy nasze zadosyć uczynił, i odpuszczenie onych nam wysłużył.

c) Ponieważ zasługi, i zadosyć uczynienie naszego odkupienia nam się przywłaszczają, gdy do Sakramentu pokuty S. przestępujemy.

Kiedy należy iść do spowiedzi?

a) Przynaymniéy raz w rok.

den Aposteln verliehen hat. Sie könnten ja die Macht, Sünden zu vergeben und zu behalten, nicht ausüben, wenn Sünder ihre Missethaten ihnen nicht bekenneten und offenbarten. Hieraus ist klar, daß man schuldig ist, seine Sünden dem Priester zu beichten, wenn man davon will losgesprochen werden.

Wenn können Priester die Sünde behalten, und die Lossprechung dem Sünder versagen?

Priester können Sündern die Lossprechung versagen, wenn sie überzeugt sind, daß der Sünder keine wahre Reue hat: wenn er keinen aufrichtigen Vorsatz hat, die Sünde zu lassen, und die Gelegenheit dazu zu meiden.

Aus welcher Gewalt erläßt der Priester Sünden?

Aus der Gewalt, die er von Christo hiezu empfangen hat, und die ihm in der Weihung von dem Bischofe ist mitgetheilet worden.

Warum erläßt Gott denen ihre Sünden, welchen sie der Priester erläßt?

a) Aus unendlicher Barmherzigkeit, weil er, wie der Prophet Ezechiel am 33. C. 11. v. sagt, nicht will den Tod des Gottlosen, sondern daß er sich von seinem Wege bekehre und lebe.

b) Um Jesu Christi willen, der durch sein Leiden und Sterben der göttlichen Gerechtigkeit für die Sünden genug gethan, und uns derselben Verzeihung verdienet hat.

c) Weil uns die Verdienste und Genugthuung unsers Erlösers zugeeignet werden, wenn wir das Sacrament der Buße brauchen.

Wenn muß man zur Beichte gehen?

a) Wenigstens des Jahres einmal.

b) Przy następującém niebezpieczeństwie śmierci;
c) Chcąc do jakiego Sakramentu przystępować; a grzech jaki ciężki jest na sumieniu.
d) Wreszcie, chwalebna rzecz jest, zaraz się spowiadać, gdyś w jaki ciężki grzech wpadł.

Czy dobrze jest często się spowiadać?

Bardzo dobrze, bo częste spowiadanie się niewypowiedzianą czystość, i świątobliwość sumienia pomnaża.

Jaki pożytek przynosi nam ten Sakrament Swiętéy pokuty?

a) Z nieprzyjaciół czyni nas przyjaciołmi Boga.
b) Jest ratującym środkiem, przez który wiecznéy zguby uchodziemy.
c) Uspokaja nasze sumienie, i napełnia nas pociechą.

---

§. 1. O wzywaniu Ducha Swiętego.

Chcąc iść do spowiedzi S. co nayprzód czynisz?

Wzywam Ducha Ś.

Kto jest Duch S. którego wzywasz?

Jest trzecia Osoba Troycy Przenayświętszéy: i jest naszym poświęcicielem.

Czemu wzywasz Ducha S.?

Aby mię oświecił do poznania grzechów moich, i pobudził do żalu za nie; bo bez Jego łaski i oswiecenia tego wykonać nie mogę.

Jakże Go wzywasz?

Modlę się, a jeżeli nic inszego nieumiem, to przynaymniéy mówię tę znajomą modlitewkę: Przyidź Duchu S. etc. i kilka razy Oycze nasz; a osobliwie zastanawiając się przy tych słowach:

b) Bei einer bevorstehenden Todesgefahr.
c) Wenn man irgend ein Sacrament empfangen will, und man hat eine schwere Sünde auf dem Gewissen.
d) Endlich ist es rathsam, sogleich zu beichten, wenn man erkennet, daß man in eine schwere Sünde gefallen ist.

Ist es gut, daß man oft zur Beichte gehe?

Ja. Das öftere Beichten befördert ungemein die Reinigkeit und Zärtlichkeit des Gewissens.

Was nutzet das Sacrament der Buße?

a) Es macht uns aus Feinden zu Freunden Gottes.
b) Es ist das Rettungsmittel, wodurch wir dem ewigen Untergange entgehen.
c) Es beruhiget unser Gewissen, und erfüllet uns mit Troste.

---

§. 1. Von Anrufung des heiligen Geistes.

Wenn du zur heiligen Beichte gehen willst, was thust du zuerst?

Ich rufe den heiligen Geist an.

Wer ist der Heilige Geist, den du anrufest?

Der Heilige Geist ist die dritte göttliche Person; er ist unser Heiligmacher.

Warum rufest du den Heiligen Geist an?

Damit er mich erleuchte, meine Sünden zu erkennen, und mich bewege, sie zu bereuen; denn ohne seine Gnade und Erleuchtung kann ich dies nicht thun.

Wie rufest du ihn an?

Ich bete, wenn ich sonst nichts zu beten weiß, das bekannte Gebet: Komm, heiliger Geist ꝛc. und etliche Mal das Vater unser; besonders verlange ich bei den Worten: Vergieb uns unsere Schuld: Erlöse uns

Odpuść nam nasze winy: Zbaw nas od złego! proszę, aby mi dał poznać moje winy, aby mną rządził, i dodał łaski, chronienia się na potém złości popełnionych.

§. 2. O Rachunku Sumienia.

Wezwawszy Ducha Ś. cóż potém czynisz?

Rachuję i roztrząsam sumienie moje.

Co znaczy roztrząsać Sumienie?

Jest rozmyślać, i przypominać sobie, jakich się kto grzechów dopuścił.

Co jest grzech?

Dobrowolne przestąpienie Przykazań Boskich.

Wielorakie są grzechy uczynkowe?

Dwojakie: Śmiertelne, i powszednie.

Kiedy się popełnia grzech Smiertelny?

Na ten czas, gdy znakomicie i grubo, przeciwko miłości Boga i bliźniego wykraczam się.

Dla czego te grzechy zowią się śmiertelnemi?

Ponieważ dusza, przez nie, duchownym sposobem zabija się. Postępując albowiem w znacznych, i poważnych rzeczach przeciwko miłości, odbieramy duszy jey duchowne życie, to jest: łaskę zbawienną, i stajemy się wieczney kary godnemi.

Co są grzechy powszednie?

Grzechy powszednie są sprawy przeciwko Bogu, bliźniemu, i sobie samemu, w małych i potocznych rzeczach, które się prawda Bogu niepodobają, jednak na wieczną karę nie zasługują, i łatwo odpuszczone bywają.

Wielorakim sposobem grzeszyć można?

Trojakim: myślami, słowami i uczynkami.

Kiedy się grzeszy myślami?

Na ten czas, gdy się pożąda, co jest zakazane-

von dem Uebel! daß er mich meine Schuld erkennen lasse, und auch regiere, die Uebel zu meiden, die ich begangen habe.

§. 2. Von der Erforschung des Gewissens.

Wenn du den Heiligen Geist angerufen hast, was thust du nachher?

Ich erforsche mein Gewissen.

Was heißt das Gewissen erforschen?

Sich besinnen und bedenken, was für wirkliche Sünden man gethan hat.

Was ist die Sünde?

Die Sünde ist eine freiwillige Uebertretung der Gebote Gottes.

Wie vielerlei Arten von wirklichen Sünden giebt es?

Es giebt Todsünden, und läßliche Sünden.

Wenn begehet man eine Todsünde?

Man begehet eine Todsünde, wenn man gröblich wider die Liebe handelt, die man Gott und dem Nächsten schuldig ist.

Woher heißen dergleichen Sünden Todsünden?

Weil die Seele geistlicherweise dadurch getödtet wird. Denn wenn man in erheblichen Dingen wider die Liebe handelt, so beraubet man die Seele des geistlichen Lebens, das ist, der heiligmachenden Gnade, und man wird der ewigen Strafen schuldig.

Was sind läßliche Sünden?

Läßliche Sünden sind Handlungen wider Gott, den Nächsten und sich selbst in Kleinigkeiten, die zwar Gott mißfallen, aber doch nicht mit ewigen Strafen beleget, und leicht erlassen werden.

Auf wie vielerlei Art kann man sündigen?

Man sündiget mit Gedanken, mit Worten u. mit Werken.

Wenn sündiget man mit Gedanken?

Man sündiget mit Gedanken, wenn man verlanget,

go, i brzydzi się tém, co jest nakazanego. Nienawiść, zazdrość, niegodziwe i złośliwe posądzania, złe żądze, i tak daléy, są takie grzechy, które się myślą popełniają.

Jakże się grzeszy słowami?

Rozmaitym sposobem przez złe języka zażywanie. Naprzykład: kłamiąc, przez fałszywe świadectwa, przysięgi, przeklęstwa, bluźnierstwa, obmowiska, mruczenia, nieczyste mowy, śpiewania, i tak daléy.

Jak się grzeszy uczynkami?

a) Czyniąc to, co Boskiém, albo ludzkiém prawem jest zakazano. Naprzykład: zabijając, kradnąc, oszukując, nierządem się bawiąc.

b) Zaniedbując tego co jest nakazano. Naprzykład: niepomagając bliźniemu, gdy, i ile można, zasłużoną zapłatę zatrzymując; w Niedziele i Święta Mszy niesłuchając; postów niezachowując etc.

Zkąd każdy poznaje, że grzech śmiertelny popełnił?

Ztąd gdy w ważnych rzeczach co takowego z uwagą uczynił, przez co należąca Bogu i bliźniemu miłość, naruszona była.

Zkąd poznać że tylko powszedni grzech popełniony?

Gdy kto bez uwagi w małych rzeczach przeciwko Bogu, albo bliźniemu w czém wykroczył; lub też z nieostrożności, przeciw swym powinnościom cokolwiek uczynił, albo zaniedbał.

Jak sobie postępujesz, aby ci łatwo na pamięć przyszło, w czémeś zgrzeszył?

a) Rozważam, i myślę pilnie, com naprzykład: myślami, słowami, i uczynkami zgrzeszył.

b) Jeżlim uczynił co zakazano; albo opuścił, co nakazano było.

c) Przebiegam w myśli, dziesięcioro Bożego Przykazania, oraz pięcioro Kościelnego.

was verboten, und wenn man verabscheuet, was geboten ist. Haß, Neid, freventliche Urtheile, böse Begierden, u. s. f. sind Sünden, die man mit Gedanken begehet.

Wie sündiget man mit Worten?

Auf vielerlei Art durch den Mißbrauch des Redens. Z. B., wenn man lügt oder die Unwahrheit saget, durch falsche Eidschwüre, Fluchen, Gotteslästern, Ehrabschneiden, Murren, unzüchtige Reden und Gesänge u. s. f.

Wie sündiget man mit Werken?

a) Wenn man thut, was durch göttliche oder menschliche Gesetze verboten ist. Z. B., wenn man tödtet, stiehlt, betrüget, Unzucht treibet u. s. f.

b) Wenn man unterläßt das zu thun, was geboten ist. Z. B., wenn man dem Nächsten nicht hilft, da man kann; wenn man verdienten Lohn zurück hält, an Sonn- und Feiertagen nicht Messe hört; die Faste nicht hält.

Woraus erkennet man, ob man eine Todsünde begangen habe?

Wenn man in wichtigen Dingen, und mit Vorbedacht etwas gethan hat, dadurch die Gott und dem Nächsten schuldige Liebe ist verletzet worden.

Woraus erkennet man, ob man nur eine läßliche Sünde begangen habe?

Wenn man in Kleinigkeiten, der ohne Bedacht, etwas wider Gott oder den Nächsten versehen, oder aus Unvorsichtigkeit wider seine Pflicht etwas gethan, und unterlassen hat,

Wie machst du es, damit dir leicht einfalle, was du gesündiget hast?

a) Ich bedenke, was ich etwa mit Worten, Werken oder in Gedanken gesündiget.

b) Ob ich gethan, was verboten, oder unterlassen, was geboten war.

c) Ich gehe mit meinen Gedanken die zehn Gebote, die fünf Kirchengebote durch.

d) Wybaduię się, jeżlim który z siedmiu grzechów głównych, który z cudzych, jaki z wołających do Nieba o pomstę, albo który przeciwko Duchowi Ś. popełnił.

e) Przypominam sobie, jeżelim kiedy przy podaney okazyi, tak co do ciała, jako co do duszy, bliźniemu miłosierdzie pokazać zaniedbał.

f) Daléy uważam jakom powinnościom stanu mego zadosyć czynił.

g) Nakoniec, jakom się w tém lub owém zgromadzeniu, i towarzystwie sprawował.

Czy dosyć, gdy kto na pozór tylko, niedbale i ożięble sumienie swoje roztrząsa?

Niedosyć; należy rzetelnie, gorliwie, ile możności sumienia swego dochodzić, i taki, który się przez długi czas niespowiadał, musi daleko więcéy czasu, i starania na to łożyć.

---

§. 3. O wzbudzaniu w sobie żalu i skruchy za grzechy, i o przedsięwzięciu poprawienia się.

Roztrząsnąwszy pilnie sumienie swoje, cóż daléy czynisz?

Wzbudzam w sobie, za Boską pomocą skruchę i żal za grzechy.

Co jest Skrucha?

Skrucha jest obrzydzenie popełnionych grzechów i szczere pragnienie aby niebyły nigdy popełnione.

Co jest żal?

To się żalem nazywa, gdy kto, smutek i nieuspokojenie serca czuje, dla tego że popełnił grzechy.

Czemu powinniśmy grzechów nienawidzieć?

Ponieważ są naywiększem złem, przez które

d) Ich untersuche, ob ich eine der sieben Todsünden, eine oder andere der fremden Sünden, eine himmelschreiende, oder irgend eine Sünde wider den heiligen Geist begangen habe.

e) Ich überlege, ob ich etwa bei Gelegenheit an dem Nächsten geist- oder leiblicherweise Barmherzigkeit zu üben ermangelt habe.

f) Endlich überlege ich, wie ich die Pflichten meines Standes erfüllet.

g) Wie ich mich in dieser und jener Gelegenheit aufgeführet habe.

Ist es genug, daß man das Gewissen nur obenhin durchsehe?

Sein Gewissen muß man ernstlich und emsig erforschen; und der, welcher sehr lange nicht zur Beichte gewesen ist, muß um so viel mehr Zeit und Mühe darauf verwenden.

§. 3. Von Erweckung der Reue und des Leids über die Sünden, und von dem Vorsatze, sich zu bessern.

Wenn du dein Gewissen fleißig durchforschet hast, was thust du ferner?

Ich erwecke mit Gottes Beistande Reue und Leid über meine Sünden.

Was ist die Reue?

Die Reue ist ein Abscheu gegen die begangenen Sünden, und ein aufrichtiges Verlangen, sie nicht gethan zu haben.

Was ist das Leid?

Eine Traurigkeit und Betrübniß des Herzens wegen vollbrachten Sünden empfinden, heißt Leid haben.

Warum soll man die Sünden hassen?

Man muß Sünden hassen, weil sie das größte Uebel

naywyższe Dobro Bóg obrażony bywa, i człowiek wiecznie nieszczęśliwym staje się.

Czemuż powinnismy się za grzechy nasze smucić?

Ponieważ przez grzechy pogardziliśmy Bogiem, i sami na się gniew Jego, i wieczną karę ściągnęli.

Co czynić należy, aby nam za Boską pomocą żal było, żeśmy grzechy popełnili?

Trzeba się starać, aby doskonale przeniknąć to, jak wielkie złe jest grzech, i jak wielkie nieszczęścia za sobą pociąga.

Jakie nieszczęścia grzech za sobą prowadzi?

Ciężkich grzechów, mści się Bóg ogniem piekielnym, a małych doczesnemi karami.

Któraż jest naydoskonalsza skrucha?

Kiedy mi popełnionych grzechów żal, dla tego, żem przez nie nieskończenie kochania godnego Boga, nieprzyjacielem sobie uczynił, i nim pogardził.

Kiedy się takowa skrucha wzbudza?

Gdy się nie tak ustami, jako bardziéy wnętrznem serca poruszeniem mówi: O móy Boże! żal mi żem zgrzeszył, ponieważ przez to ciebie nieskończenie dobrego Boga obraziłem, i rozgniewałem. Zmiłuy się nademną według wielkiego miłosierdzia twego. Spodziewam się od ciebie odpuszczenia nieprawości moich; odtąd więcéy grzeszyć niechcę.

Jestże to doskonała Skrucha, gdy mi dla tego tylko żal grzechów, żem zasłużył, abym za nie był od Boga skarany?

Taka skrucha, ponieważ ma bojaźń za fundament, nie jest prawda tak doskonała, jak przeszła, która pochodzi z miłości; jednak jest dostatecznem przygotowaniem do Sakramentu Pokuty S.

Wyraź mi tę Skruchę słowami?

O móy Boże! żałuję za grzechy moje, z całego serca, ponieważem ciebie niemi rozgniewał, na

sind, indem durch sie Gott, das höchste Gut, beleidiget, und der Mensch ewig unglücklich wird.

Warum soll man sich über seine Sünden betrüben?

Weil man durch die Sünden Gott verachtet, und sich selbst den göttlichen Zorn und ewige Strafen zugezogen hat.

Wie stellet man es an, daß es einem, mit Gottes Beistande, leid werde, die Sünden begangen zu haben?

Man bemühe sich einzusehen, was für ein großes Uebel die Sünde ist, u. was für große Unglücke sie nach sich zieht.

Was für Unglück zieht die Sünde nach sich?

Die schweren Sünden werden von Gott mit dem höllischen Feuer, die kleinen Sünden mit zeitlichen Strafen gerochen.

Welches ist die vollkommenste Reue?

Wenn es mir wegen meiner begangenen Sünden leid ist, daß ich dadurch dem unendlich liebenswürdigen Gott feind geworden bin, und ihn verschmähet habe.

Wenn erwecket man eine solche Reue?

Da man nicht sowohl mit dem Munde, sondern aus dem innersten Grunde seines Herzens saget: O mein Gott! es reuet mich, gesündiget zu haben, weil ich dich, den unendlich liebenswürdigen Gott! dadurch beleidiget und erzürnet habe. Erbarme dich meiner nach deiner großen Barmherzigkeit. Ich hoffe von dir Vergebung meiner Missethaten; von nun an will ich nicht mehr sündigen.

Ist es auch eine vollkommene Reue, wenn es mir über meine Sünden nur leid ist, weil ich dadurch von Gott bestrafet zu werden verdienet habe?

Diese Reue, weil sie die Furcht zum Grunde hat, ist zwar nicht so vollkommen, als die vorige, welche aus der Liebe hervorkömmt; indessen ist sie doch eine zureichende Vorbereitung zum Sacrament der Buße.

Drücke mir diese Reue mit Worten aus.

O mein Gott! Es ist mir von Herzen leid über meine

twoię niełaskę, na doczesną i wieczną karę zasłużył. Mocno stanowię u siebie już więcéy niegrzeszyć.

Już że zapewne żal i skrucha wzbudzona, te słowa: O mój Boże! etc. wymówiwszy?

Témi, lub podobnémi słowami, żal, i skrucha wzbudza się, jeżeli to samo mówi serce, co i usta; ale inaczéy bynajmniéy.

Jaka powinna bydź pobudka, do żałowania za grzechy nasze?

Nie tylko z naturalnych, czyli przyrodzonych, ale z nadprzyrodzonych pobudek, powinniśmy za grzechy żałować.

Kiedy żałujemy za grzechy z naturalnych przyczyn?

Na tenczas skrucha powstaje z naturalnych przyczyn, gdy dla tego żałujemy za grzechy, żeśmy przez nie dobre imie u świata, pieniądze, i dostatki, albo zdrowie stracili; albo też, że nam dla grzechu nieco cierpieć potrzeba; takowa skrucha przed Bogiem niedostępuje żadnego odpuszczenia, ponieważ niedzieje się dla Boga.

Kiedy żałujemy za grzechy z nadprzyrodzonych przyczyn?

Na tenczas, gdy dla tego żałujemy za grzechy, że przez nie Bóg obrażony, Jego łaska utracona, i gniew był zasłużony.

Co jeszcze prócz tego potrzeba więcéy do prawdziwéy skruchy, że nadgrodzona bydź powinna?

a) Należy postanowić mocno więcéy nie grzeszyć.

b) Mieć przedsięwzięcie raczéy umierać, niż chcieć Boga obrazić, i Jego Przykazania przestąpić.

c) Żadnéy skłonności do grzechu, ani żadnego w nim niemieć upodobania.

d) Strzedz się wszelkich okazyy, i osób, do grzechu nas prowadzących.

e) Jeżeli kto ukradł, należy ukradzioną rzecz, właścicielowi, albo sukcessorom jego oddać.

Sünden, weil ich dich dadurch erzürnet, und deine Ungnade, zeitliche und ewige Strafen verdienet habe. Ich nehme mir ernstlich vor, nicht mehr zu sündigen.

Hat man Reue und Leid erwecket, wenn man diese Worte: O mein Gott ꝛc. gesagt hat?

Man hat mit diesen oder dergleichen Worten Reue und Leid erwecket, wenn man eben in seinem Herzen gesinnet ist, wie die Worte lauten; sonst aber nicht.

Was muß uns bewegen, unsere Sünden zu bereuen?

Man muß aus übernatürlichen, nicht bloß aus natürlichen Bewegungsgründen die Sünde bereuen.

Wenn bereuet man die Sünden aus natürlichen Bewegungsgründen?

Die Reue entsteht aus natürlichen Bewegungsgründen, wenn uns Sünden deshalb leid sind, weil wir dadurch unsere Ehre vor der Welt, unser Geld und Vermögen, oder die Gesundheit verloren; oder auch wenn wir der Sünde wegen etwas zu leiden haben: so eine Reue verdienet bei Gott keine Verzeihung, weil sie nicht wegen Gott entsteht.

Wenn bereuet man Sünden aus übernatürlichen Bewegungsgründen?

Wenn man Sünden deshalb bereuet, weil Gott dadurch ist beleidiget, weil dessen Gnade ist verloren, und sein Zorn verdienet worden.

Was wird zu einer wahren Reue, nebst dem, daß sie übernatürlich seyn muß, noch mehr erfordert?

a) Man muß fest entschlossen seyn, nicht mehr zu sündigen.
b) Man muß lieber sterben, als Gott beleidigen, und seine Gebote übertreten wollen.
c) Man muß keine Neigung zur Sünde, und kein Wohlgefallen an derselben haben.
d) Man muß alle Gelegenheiten und Personen fliehen, die uns zur Sünde verleiten können.
e) Hat man gestohlen, so muß man das Gestohlene seinem Eigenthümer, oder dessen Erben, zurück geben.

f) Szkodę uczynioną innemu, nadgrodzić; a gdy nie jesteś w stanie zaraz to uczynić, miéy przynaymniéy mocną wolą, uczynienia zadosyć temu, jak tylko będzie można.

g) Jeżeli żyjesz z kim w nieprzyjaźni, trzeba się z nim pojednać, i obrażonych przeprosić.

Czy można doskonałą skruchą, bez spowiedzi, spodziewać się od Boga odpuszczenia grzechów?

Można, gdy niemasz żadnego sposobu spowiadania się, atoli trzeba mieć mocne postanowienie spowiadania się przed Kapłanem, skoro tylko do tego sposobność będzie.

Więc tylko samey skruchy, i spowiedzi potrzeba aby dostąpić odpuszczenia grzechów?

Nie: grzesznik prócz tego musi

a) spodziewać się, że mu Bóg grzechy jego odpuści,

b) prosić, aby mu łaski do poprawienia się, użyczyć raczył.

§. 4. O spowiadaniu się.

Gdyś grzechy twoje poznał, przed Bogiem za nie serdecznie żałował, i uczynił mocne postanowienie poprawienia się, cóż potém czynisz?

Idę, i spowiadam się przed Kapłanem.

Których grzechów trzeba się spowiadać?

Wszystkich ciężkich, czyli śmiertelnych.

Czy trzeba też wszystkich powszednich grzechów spowiadać się?

Nietrzeba, bo to prawie i niepodobno; z tém wszystkiem dobrze jest, spowiadać się onych ile kto może, i one sobie przypomina.

Cóżby ztąd poszło, gdyby kto zaniedbał, którego ciężkiego grzechu spowiadać się?

f) Hat man andern Schaden zugefüget, so muß man den Schaden ersetzen; ist man dies zu thun nicht bald im Stande, so muß man den ernsten Willen haben, die Ersetzung sobald als möglich zu leisten.

g) Lebt man mit andern in Feindschaft, so muß man sich versöhnen, denen es abbitten, die man beleidiget hat.

Kann man durch die vollkommene Reue auch ohne Beichte bei Gott Vergebung seiner Sünden hoffen?

Man kann durch die vollkommene Reue bei Gott Verzeihung seiner Sünden erhalten, wenn man keine Gelegenheit hat zu beichten, doch aber Willens ist, seine Sünden dem Priester zu bekennen, sobald man dazu Gelegenheit haben wird.

Ist nur allein die Reue und das Beichten nöthig, Nachlassung seiner Sünden zu erhalten?

Nein. Der Sünder muß auch

a) hoffen, daß ihm Gott seine Sünden vergeben werde;

b) bitten, daß er ihm Gnade, sich zu bessern, verleihen wolle.

§. 4. Von dem Beichten.

Was thust du, nachdem du deine Sünden erkannt, vor Gott herzlich bereuet, und einen festen Vorsatz, dich zu bessern, gemacht hast?

Ich gehe und beichte dem Priester meine Sünden.

Welche Sünden muß man beichten?

Alle schwere Sünden muß man beichten.

Muß man nicht auch alle kleine Sünden beichten?

Dieß ist nicht nöthig, und auch nicht leicht möglich; indessen ist es gut, wenn man sie beichtet, so gut als man kann und weiß.

Was geschieht, wenn Jemand eine schwere Sünde zu beichten unterließe?

Ktoby dobrowolnie na spowiedzi jaki ciężki grzech zataił, nietylkoby odpuszczenia grzechów niedostąpił, ale jeszcze inny bardzo ciężki grzech popełniłby, Sakrament Ś. Pokuty, przez to, nieskutecznym czyniąc.

Ale gdyby kto niechcąc, zapomniał spowiadać się jakiego ciężkiego grzechu?

To powinien tenże na przyszłéy spowiedzi wyznać.

Ale gdy kto grzech jaki często popełniał?

Taki powinien wyznać, ile razy ten grzech był popełniony; jeżeli zaś tego doskonale niepamięta, to przynaymniéy, naybliższą liczbę naznaczyć musi, mówiąc: mniéy lub więcéy.

Czy trzeba opowiedzieć okoliczności z któremi grzech był popełniony?

Trzeba opowiedzieć okoliczności te, które grzech znacznie odmieniają, i powiększają.

Dla lepszego oświecenia, dayże mi o tém jaki przykład?

Gdyby kto Kościoł okradł, takby nie dosyć wyznać że złodzieystwo popełnił, ale musiałby dodać, że Bogu poświęcone rzeczy w Kościele ukradł.

Co ten myśleć powinien, który wstydzi się grzechów swoich wyznać?

Kto się tego wstydzi, niech sobie tak myśli:

a) Że kto się grzechów swoich szczerze niespowiada, z nich rozgrzeszonym nie bywa.

b) Że lepiéy teraz potajemnie przed Kapłanem grzechy swoje wyznać, i odpuszczenia onych dostąpić, niż w nich niespokoynie żyć, nieszczęśliwie umierać, i w dzień ostatniego sądu Bożego przed całym światem bydź zawstydzonym, i na wieki potępionym.

Der eine schwere Sünde zu beichten vorsätzlich unterläßt, erlanget die Verzeihung seiner Sünden nicht, sondern er vermehret die Zahl seiner Sünden mit einer sehr schweren, weil er das Sacrament der Buße unkräftig machet.

Wenn aber Jemand eine Sünde zu beichten vergessen hätte?

So muß er sie in der künftigen Beichte bekennen.

Wenn aber Jemand eine Sünde oft gethan hätte?

Dieser muß sagen, wie vielmal er die Sünde gethan hat; weiß er dieß nicht genau zu bestimmen, so muß er die beiläufige Zahl seiner Sünden angeben.

Muß man auch die Umstände, mit welchen die Sünde ist begangen worden, erzählen?

Man muß solche Umstände beichten, welche die Sünde merklich vergrößern, oder verdoppeln.

Gieb mir hierüber zu mehrerer Erläuterung ein Exempel an?

Wenn Jemand eine Kirche bestohlen hätte, so ist es nicht genug, daß er sage: er habe einen Diebstahl begangen, sondern er muß es melden, daß er Gott gewidmete Sachen gestohlen habe.

Was soll der denken, welcher sich seine Sünden zu beichten schämet?

Der sich Sünden zu beichten schämet, bedenke:

a) daß, wenn man die Sünden nicht offenherzig beichtet, man davon nicht losgesprochen werde;

b) daß es besser sey, jetzt insgeheim dem Priester die Sünden bekennen, und deren Verzeihung erlangen, als in der Sünde unruhig leben, unselig sterben und am jüngsten Gericht vor der ganzen Welt zu Schanden und verdammet werden;

c) Że Kapłanowi i nni podobne grzechy wyjawiają, że mu bardzo dobrze wiadomo, jak wiele ludzi przez słabość i ułomność natury swojéy upada.

d) Że Kapłan tego, co na spowiedzi słyszał, nikomu wyjawić nie może.

Czy wolno podczas spowiedzi na innych skarzyć?

Niewolno: ale niechay każdy swoje własne grzechy wyzna, nie powiększając, ani ich umnieyszając, tak właśnie jak gdyby się przed samym Bogiem z nich oskarzał, na mieyscu którego Kapłan siedzi.

Cóż czynić należy, gdy się w przytomności innych, albo z innemi zgrzeszyło?

Nie należy imienia osoby, z którą się zgrzeszyło, lecz tylko jéy stan opowiedzieć, jeżeli ten cokolwiek grzech powiększa, albo odmienia.

Jakże się tedy spowiadasz?

Mając się przed Kapłanem spowiadać, kładę na siebie znak Krzyża S. i mówię: Ja grzeszny człowiek spowiadam się P. Bogu wszechmogącemu, Nayświętszéy Maryi Pannie Matce Jego, i wszystkim Świętym Bożym, i tobie Oycze Duchowny, żem wiele i często zgrzeszył, myślą, mową, uczynkiem, iako i opuszczeniem wielu dobrych uczynków; osobliwie zaś daje się winnym żem od ostatniey spowiedzi mojéy N. N. zgrzeszył.

Tu wiadome moje grzechy wyznaję.

Cóż mówisz, gdyś już grzechy wyznał?

Mówię: za te, i wszystkie inne grzechy moje, które Bogu lepiéy wiadome, serdecznie żałuję, ponieważ onemi Boga mojego obraziłem; chcę

c) daß der Priester dergleichen Sünden auch von andern zu hören bekomme; und daß er gar wohl wisse, wie weit Menschen aus Gebrechlichkeit ihrer Natur fallen.

d) Der Priester darf von dem, was ihm in der Beichte gesagt wird, Niemanden etwas bekannt machen.

Darf man auch andere in der Beichte anklagen?

Nein; sondern ein Jeder bekenne nur seine eigene Sünden, ohne sie zu entschuldigen, oder sie zu verkleinern, nicht anders, als wenn er sich vor Gott selber anklagte, an dessen Statt der Priester da sitzt.

Was muß man thun, wenn man in Gesellschaft anderer, oder mit andern gesündiget hat?

Man muß, ohne die Person, mit der man gesündiget hat, mit Namen zu nennen, nur ihren Stand bemerken, wenn dieser etwas zur Vergrößerung der Sünde beigetragen hat.

Wie beichtest du denn?

Wenn mich der Priester anhöret, mache ich das Kreuz und sage:

Ich armer sündiger Mensch bekenne Gott dem Allmächtigen, Maria seiner hochwürdigen Mutter, allen lieben Heiligen, und Euch Priester, daß ich oft und viel gesündiget habe, mit Gedanken, Worten und Werken, und Unterlassung vieler guten Werke; besonders aber klage ich mich an, daß ich seit meiner letzten Beichte, welche N. N. geschehen ist, gesündiget habe.

Und da sage ich meine bewußte Sünden.

Wie sprichst du, wenn du gebeichtet hast?

Ich spreche: Diese und alle meine andere Sünden, derer mich Gott schuldig weiß, sind mir von Her-

się za łaską Jego poprawić. Proszę o rozgrzeszenie i zbawienną pokutę.

Gdy się spowiednik o różne okoliczności pyta, dla lepszego wyrozumienia stanu sumienia twego, cóż masz czynić?

Pytającemu się spowiednikowi, trzeba na wszystko prawdziwie i rozumnie odpowiedzieć, bo on jest sędzią, nauczycielem i dusznym lekarzem naszym.

§. 5. O zadanéy Pokucie.

Co czynisz po spowiedzi Swiętéy?

Dziękuję dobrotliwemu Bogu mojemu przez Jezusa Chrystusa, że mi dla Syna swojego grzechy moje odpuścić raczył.

Co więcéy czynisz?

Odprawuję, sobie zadaną pokutę, jeżeli odprawiona bydź może.

Czemu spowiednik, zawsze jaką pokutę zadaje lubo Jezus Chrytus już za grzechy nasze zadosyć uczynił?

a) U Mateusza Ś. w Rozdziale 3. w. 8. napisano: „Czyńcie godne owoce pokuty."

b) Aby nam przez odprawione uczynki pokutne, zadosyć uczynienie Jezusowe tém obficiéy przywłaszczone było.

c) Abyśmy Boga dobremi uczynkami czcili, któregośmy przedtém przez złe sprawy pogardzali.

d) Abyśmy się stali ostrożnieyszymi, i tak lekkomyślnie znów w grzechy niewpadli.

zen leid, weil ich mit selben Gott beleidiget habe; ich will mich mit Gottes Gnade bessern. Ich bitte Euer Wohlehrwürden um die Lossprechung, und um eine heilsame Buße.

Wenn dich der Beichtvater um allerlei fraget, den Zustand deines Gewissens besser einzusehen, was sollst du thun?

Dem fragenden Beichtvater muß man wahre und bescheidene Antwort geben; denn er ist unser Richter, Lehrer und Seelenarzt.

---

§. 5. Von der auferlegten Buße.

Was thust du nach des Beichte?

Ich danke meinem gnädigen Gott, durch Jesum Christum, daß er mir um dieses seines Sohnes Willen meine Sünden verziehen hat.

Was thust du sonst noch?

Ich verrichte die mir auferlegte Buße, wenn sie von der Art ist, daß sie bald kann verrichtet werden.

Warum giebt der Beichtvater etwas zur Buße auf, da doch Jesus Christus schon für unsere Sünden genug gethan hat?

a) Bei Matth. am 3. Cap. 8. v. steht geschrieben: Thut würdige Früchte der Buße.

b) Damit uns durch die Bußwerke, welche wir verrichten, die Genugthuungen Jesu Christi desto reichlicher zugeeignet werden.

c) Damit wir Gott durch gute Werke ehren, nachdem wir ihn durch böse Werke verachtet haben.

d) Damit wir behutsamer werden, und nicht so leichtsinnig wieder sündigen.

Jakie uczynki bywają za pokutę naznaczane?

Modlitwy, posty i danie jałmużny.

Kiedy trzeba naznaczoną pokutę odprawić?

Ile możności, jak nayprędzéy, bynaymniéy jéy od czasu do czasu nieodkładając.

Czwarta Lekcya.

O Kommunii świętéy.

§. 1. Co każdy o Nayświętszym Sakramencie Ołtarza wierzyć, i wiedzieć powinien.

Co jest Sakrament Ołtarza?

Jest prawdziwe ciało, i krew Pana naszego Jezusa Chrystusa pod osobami chleba i wina.

Któż jest Jezus Chrystus?

Jezus Chrystus jest Syn Boży, który się z miłości ku nam stał człowiekiem, aby nas męką i śmiercią od wiecznego potępienia wybawił, i z Oycem swoim Niebieskim przejednał.

Któż ten Sakrament Ołtarza S. postanowił?

Sam Pan nasz Jezus Chrystus.

Kiedy ten Sakrament od niego był postanowiony?

Przy ostatniéy wieczerzy, którą Jezus Chrystus przed męką swoją z Apostołami odprawował; dla tego zowie się ten Sakrament Ołtarza:

a) Wieczerzą Świętą;
b) Stołem Pańskim.

Welche Werke werden zur Buße aufgegeben?
Beten, Fasten, Almosen geben.

Wenn muß man die auferlegte Buße verrichten?
Sobald als möglich; man soll damit nicht säumen.

Die vierte Lection.

Von der heiligen Communion.

§. 1. Was man von dem allerheiligsten Sacramente des Altars glauben und wissen muß.

Was ist das Sacrament des Altars?

Es ist der wahre Leib und das Blut unsers Herrn Jesu Christi, unter den Gestalten des Brods und Weins.

Wer ist Jesus Christus?

Jesus Christus ist der Sohn Gottes, welcher aus Liebe zu uns Mensch geworden ist, um uns durch sein Leiden und Sterben von der ewigen Verdammniß zu erlösen, und uns mit seinem himmlischen Vater auszusöhnen.

Wer hat das Sakrament des Altars eingesetzt?

Jesus Christus selbst hat das Sacrament des Altars eingesetzt.

Wenn ist die Einsetzung geschehen?

Die Einsetzung geschahe beim letzten Abendmahle, das Jesus Christus vor seinem Leiden mit den Aposteln genossen hat; daher heißt auch das Sacrament des Altars:

a) das Abendmahl,
b) das Nachtmahl,
c) der Tisch des Herrn.

Jak się jeszcze zowie?

Ten Sakrament Ołtarza zowie się też Kommunią świętą.

Dla czego używamy tego słowa Kommunia?

Kommunia znaczy społeczeństwo. Przez zażywanie tedy Sakramentu Ołtarza nie tylko społeczeństwo z Jezusem Chrystusem, ale też z innemi członkami Kościoła utrzymuje się i utwierdza.

Czemu ten Sakrament jest postanowiony?

1) Na pamiątkę męki i śmierci Jezusa Chrystusa.
2) Dla posilenia dusz naszych ciałem i krwią Jego.

Czego zażywamy przy Kommunii S.?

Zażywamy całego Pana naszego Jezusa Chrystusa, to jest: Ciała i Krwi, duszy, Bóstwa i człowieczeństwa Jego.

A wszakże tylko Hostya daje się, która zdaje się bydź odrobiną białego chleba, czyli opłatkiem?

Hostya, która się przy Kommunii podaje, była chlebem; ale ten chléb, wszechmocnością Boga przemienił się w prawdziwe i żywe Ciało Jezusowe.

Ale wszakże i po przemienieniu hostya tylko jak chléb wydaje się?

Hostya przy przemienieniu prawda: Kształt, smak, i powierzchowność chleba zatrzymuje; ale Jezus Chrystus po przemienieniu stał się, pod temi osobami przytomnym.

Wie heißt es noch mehr?

Das Sacrament des Altars heißt auch die Communion.

Warum brauchet man das Wort Communion?

Communion heißt Gemeinschaft. Durch den Genuß des Sacraments des Altars wird nicht allein die Gemeinschaft mit Jesu Christo, sondern auch mit andern Gliedern der Kirche unterhalten und bestätiget.

Warum ist das Sacrament des Altars eingesetzet worden?

1) Zum Andenken des Leidens und Sterbens Jesu Christi.
2) Um unsere Seelen mit seinem Leibe und Blute zu nähren.

Was empfängt man in der heiligen Communion?

Man empfängt in der heiligen Communion unsern Herrn Jesum Christum, sein Fleisch und Blut, seinen Leib und seine Seele, seine Gottheit und seine Menschheit.

Es wird ja aber nur eine Hostie gereichet, die ein Stückchen weiß Brod zu seyn scheint?

Die Hostie, welche bei der Communion gereichet wird, ist Brod gewesen; durch Gottes Allmacht aber ist dieß Brod in den wahren und lebendigen Leib Jesu verwandelt worden.

Die Hostie sieht aber auch nach der Wandlung aus wie Brod?

Die Hostie hat bei der Wandlung die Gestalt, den Geschmack und das Aeußerliche des Brods behalten; Jesus Christus aber ist in der Wandlung unter diesen Gestalten gegenwärtig worden.

Nie jestże takowe przemienienie do wierzenia niepodobne?

Nie jest niepodobne tym, którzy dwie rzeczy przytém uważają:

1) Że Jezus Chrystus, który ani omylać, ani kłamać niemoże, sam powiedział: „To jest ciało moje, to jest krew moja.“

2) Że Jezus Chrystus, jako prawdziwy Bóg, to samo tak łatwo uczynić może, aby się chléb i wino przemieniło w Ciało i Krew Jego, jako mu łatwo było niebo i ziemię jedném słowem z niczego stworzyć.

Zkądże to wiesz, że Jezus Chrystus, chléb i wino w Ciało i Krew swoję przemienił?

Z pisma Ś. u Mateusza Ś. w Rozdziale 26. w. 26. 27. 28. czytamy:

a) Że przy ostatniéy wieczerzy wziąwszy chléb, błogosławił, łamał i dał uczniom swoim, mówiąc: „*To jest Ciało moje.*“

b) Tak też i Kielich wziąwszy, rzekł: „*Piicie z niego wszyscy. To jest krew moja Nowego Testamentu, która dla wielu wylana będzie, na odpuszczenie grzechów.*“

Ale wszakże te słowa nic niemówią, że Chrystus chléb i wino przemienił?

To słowo, *przemienić*, nieznayduje się prawda, wyraźnie w słowach Chrystusowych; ale jednak jaśnie do wyrozumienia dają, że chléb i wino, w ciało i krew Jego przemienione.

Jakże ztąd tego przemienienia dochodziemy?

Chrystus naprzykład niepowiada: „*Tu jest ciało moje*,“ ale mówi: „*To jest ciało moje; to jest krew moja.* To więc, o czém mówi nic inszego, jak

Ist die Wandlung nicht unglaublich?

Die Wandlung ist nicht unglaublich, wenn man nur zweierlei bedenkt:

1) Daß Jesus Christus, der weder irren noch lügen kann, selbst gesagt hat: daß dieß sein Leib und Blut sey.
2) Daß Jesus Christus, als der allmächtige Gott, eben so leicht machen könne, daß Brod und Wein sein Leib und Blut werde, als es ihm leicht war, durch ein einziges Wort Himmel und Erde aus Nichts zu erschaffen.

Woher weißt du, daß Jesus Christus Brod und Wein in sein Fleisch und Blut verwandelt habe?

Aus der heiligen Schrift. Bei Matth. am 26. Cap. 26. 27. und 28. v. liest man:

a) Daß er am letzten Abendmahle das Brod genommen, es gesegnet, gebrochen, und seinen Jüngern gegeben hat mit den Worten: Dieß ist mein Leib.

b) Daß er auch den Kelch genommen und gesprochen hat: Trinket alle daraus; denn dieß ist mein Blut des neuen Testaments, das für Viele wird vergossen werden zur Vergebung der Sünden.

Diese Worte sagen aber ja nicht, daß Christus Brod und Wein verwandelt habe?

Das Wort, Verwandeln, kömmt wohl unter den Worten Christi nicht vor; seine Worte aber geben uns deutlich zu verstehen, daß das Brod und Wein in sein Fleisch und Blut verwandelt sey.

Wie erkennet man daraus die Wandlung?

Christus saget nicht etwann: Hier ist mein Leib; sondern: Dieß ist mein Leib; dieß ist mein Blut. Dieß also, davon er redet, kann nichts anders als sein Leib und Blut, folglich auch kein Brod, kein Wein seyn.

ciało i krew; a zatém oraz chlebem i winem, bydź nie może. Chléb więc w Jego ciało i wino w krew musi bydź przemienione.

Zkąd tego jeszcze bardziéy dochodzisz?

O prawdzie i rzetelności tego przemienienia jestem nauką Kościoła Katolickiego przeświadczony, który od pierwszych swych początków, aż do dnia dzisieyszego zawsze wierzył, i tego przemienienia uczył.

Kiedy się to przemienienie staje?

Chléb i wino przemienia się w ciało i krew, gdy Kapłan przy Mszy wymawia te słowa, które Jezus przy ostatniéy wieczerzy wyrzekł.

Zkądże wiemy, że Kapłani mają taką moc przemienienia?

Chrystus przykazał uczniom, których następcami są Kapłani, czynić to, co on przy ostatniéy wieczerzy uczynił, mówiąc: „*To czyńcie na moją pamiątkę.*“ U Łukasza S. w Rozdziale 22. w. 19.

Czy przykazano tego Sakramentu Ołtarza używać?

Chrystus mówi u Jana S. w Rozdziale 6. w. 24. „*Jeźli ciała Syna człowieczego pożywać, krwi Jego pić nie będziecie, nie będziecie mieli żywota w sobie.*“

Jakże możemy krew Pańską pić, gdy w Rzymskim Kościele ludziom świeckim, czyli nie poświęconym na Kapłanów, kielich dawany nie bywa?

W Hostyi poświęconéy jest żywe ciało, a zatém i krew Jezusa Chrystusa przytomna; zażywając tedy ciała, i krwi Pańskiéy zażywamy: bo żywe ciało, bez krwi nie jest.

Das Brod muß also in seinen Leib, der Wein in sein Blut seyn verwandelt worden.

Woher weißt du dies noch mehr?

Ich werde von der Wirklichkeit der Verwandlung durch die Lehre der katholischen Kirche überzeuget; seit den ersten Zeiten ihrer Errichtung bis auf den heutigen Tag hat sie die Wandlung gelehret und geglaubet.

Wenn geschieht die Wandlung?

Brod und Wein wird in das Fleisch und Blut unsers Herrn verwandelt, wenn der Priester in der Messe die Worte ausspricht, die Jesus im letzten Abendmahle sagte.

Woher weiß man, daß die Priester Gewalt haben zu wandeln?

Christus befahl seinen Jüngern, deren Nachfolger die Priester sind, das zu thun, was er am letzten Abendmahle that. Er sagte: Dies thut zu meinem Gedächtniß. Luc. 22, 19.

Ist es befohlen, das Sacrament des Altars zu genießen?

Christus saget bei Joh. am 6. Cap. 24. v. Es sey denn, daß ihr das Fleisch des Menschen-Sohnes esset, und sein Blut trinket, sonst werdet ihr das Leben in euch nicht haben.

Wie kann man aber das Blut des Herrn trinken, da in der katholischen Kirche den Layen der Kelch nicht gereichet wird?

In der heiligen Hostie ist der lebendige Leib, und folglich auch das Blut Jesu Christi gegenwärtig; man genießt also auch das Blut, da man den Leib des Herrn genießt: denn ein lebendiger Leib ist nicht ohne Blut.

Nie rozkazałże Chrystus wyraźnie względem kielicha: „piicie z niego wszyscy?“ u Mateusza S. 26. 27.

Przykazał wszystkim swoim uczniom którzy przytomni byli, pić z kielicha; Kapłani, jako następcy uczniów Pańskich, dotąd zawsze przy Mszy, to przykazanie wypełniają.

Zkąd wiemy że dosyć ten Sakrament Ołtarza pod jedną tylko postacią przyimować?

Chrystus u Jana Ś. na końcu 6. Rozdziału o zażywaniu chleba, żadnéy nie czyniąc wzmianki o zażywaniu kielicha, to samo, co i przedtém w. 24. o zażywaniu ciała i krwi swojéy mówi:

a) 52. w. Kto tego chleba pożywać będzie, żyć będzie na wieki.

b) 58. w. Kto mnie je, ten też dla mnie żyć będzie.

c) 59. w. Kto ten chléb je, żyć będzie na wieki.

Zkąd jeszcze bardziéy wiesz, że dosyć pod jedną postacią kommunikować?

Kościoł Katolicki, z poważnych przyczyn, ludziom świeckim, już to pod jedną, już to pod obiema postaciami, Sakrament Ołtarza rozdawać kazał.

Kiedy trzeba kommunikować?

W pierwszym liście do Koryntów w Rozdziale 11. w. 25. napisano, że Chrystus przy postanowieniu tego Sakramentu rzekł: „to ile razy czynić będziecie, na moją pamiątkę czyńcie.“ Trzeba więc:

a) ten Ś. Sakrament często przyimować.

b) Kościoł przykazuje przynaymniéy raz w rok a to około Wielkiéynocy przyimować.

Befahl nicht Christus ausdrücklich in Ansehung des Kelchs: „Trinket alle daraus?“ Matth. 26. 27.

Er befahl allen seinen Jüngern, die gegenwärtig waren, aus dem Kelche zu trinken; die Priester, die Nachfolger der Jünger des Herrn, erfüllen diesen Befehl in der heiligen Messe noch immer.

Woher weiß man, daß es genug sei, das Sacrament des Altars nur unter einer Gestalt zu empfangen?

Christus redet bei Johanni zu Ende des 6. Cap. vom Brodessen, ohne des Trinkens aus dem Kelche zu erwähnen, eben so, wie er zuvor im 24. v. von dem Genusse seines Fleisches und Blutes geredet hatte. Er sagt:

a) im 52. v. Wer von diesem Brode essen wird, der wird leben in Ewigkeit.
b) im 58. v. Der mich ißt, der wird auch leben um meinetwegen.
c) im 59. v. Wer dies Brod ißt, der wird leben in Ewigkeit.

Woher weißt du mehr, daß es genug sei, unter einer Gestalt zu communiciren?

Die katholische Kirche hat aus wichtigen Ursachen den Layen bald unter einer, bald unter beiden Gestalten das Sacrament des Altars reichen lassen.

Wenn muß man communiciren?

Im 1. Briefe an die Corinth. 11. Cap. 25. v. stehet geschrieben, daß Christus bei Einsetzung dieses Sacraments gesagt hat: Solches thut, so oft ihrs trinkt, zu meinem Gedächtniß. Man soll also

a) dies heilige Sacrament oft empfangen;
b) die Kirche befiehlt: jährlich zur österlichen Zeit es zu empfangen.

c) Należy starać się, przy zbliżającym się końcu życia przyjąć Go; ponieważ, on jest posiłkiem duszy ku żywotowi wiecznemu.

Co sprawuje Kommunia S. w duszy godnie kommunikującego?

a) Kommunia Ś. jest duchownym pokarmem, którym się dusza zasila ku żywotowi wiecznemu, tak, jako ciało, pokarmem cielesnym przy życiu utrzymywane bywa.
b) Pomnaża łaskę poświęcającą, jako i gorliwość w miłości Boga i bliźniego.
c) Jest lekarstwem, czyli pomocą, przeciwko codziennym ułomnościom duszy.
d) Zachowuje od grzechów śmiertelnych, uśmierzając żądze do grzechu; i przeciwko pokusom szatańskim umacnia.

§. 2. O przygotowaniu się do Kommunii Swiętéy.

Jak trzeba przygotować się do Kommunii S.?

Paweł Ś. w liście 1. do Koryntów w Rozdziale 11. w. 28. mówi: Niechay człowiek samego siebie doświadcza; a tak niech je z tego chleba, i pije z tego kielicha.

W czémże człowiek samego siebie doświadczać powinien przed Kommunią S.?

Jeżli ma czyste sumienie.

Ale kiedyż człowiek ma czyste sumienie?

Na ten czas, gdy za grzechy swoje szczerze żałując, onych się Kapłanowi należycie wyspowiada, i z nich rozgrzeszony zostaje.

c) Man muß es beim herannahenden Ende seines Lebens zu empfangen nicht verabsäumen, weil es die Nahrung der Seele zum ewigen Leben ist.

Was wirket die heilige Communion in der Seele eines würdig Communicirenden?

a) Die heilige Communion ist eine geistige Speise; dadurch wird die Seele genähret zum ewigen Leben, wie der Leib durch leibliche Speisen beim Leben erhalten wird.

b) Sie vermehrt die heiligmachende Gnade, und den Eifer in der Liebe zu Gott und den Menschen.

c) Sie ist ein Mittel wider die täglichen Schwachheiten der Seele.

d) Sie bewahret für Todsünden, indem sie die sündlichen Begierden mäßiget, und wider die Versuchungen des Teufels stärket.

---

§. 2. Von der Vorbereitung zur heiligen Communion.

Wie muß man sich zur heiligen Communion bereiten?

Paulus sagt 1. Cor. 11. C. 28. v. Der Mensch aber prüfe sich selbst, und also esse er von diesem Brodte, und trinke aus diesem Kelche.

Worüber muß sich der Mensch vor der Communion prüfen?

Der Mensch muß sich prüfen, ob er ein reines Gewissen habe.

Wenn hat man ein reines Gewissen?

Man hat ein reines Gewissen, wenn man seine Sünden aufrichtig bereuet; wenn man sie dem Priester gehörig gebeichtet hat, und wenn man davon losgesprochen ist.

Gdyby zaś kto z nieczystém sumieniem do Kommunii S. przystąpił?

Ktoby do Kommunii Ś. ważył się przystąpić, będąc w jakim ciężkim grzechu, a zań szczerze nie żałował, ani też onego się należycie nie wyspowiadał; tenby ciała i krwi Pańskiéy nie na zbawienie, i żywot wieczny, lecz na większy grzech i potępienie swoje zażył. Kto niegodnie je i pije, ten sobie sąd pożywa. w. 1. Liś. do Korynt. 11. 29.

Którzy jeszcze niegodnie przyimują Kommunią Ś.?

Ci którzy z bliźnim swoim w nieprzyjaźni żyją; niesprawiedliwe dobra posiadają: osob, i okazyi takich niechronią się, przez które do grzechu pociągani bywają. Ci wszyscy ten Sakrament Ołtarza niegodnie przyimują.

Jakże tedy do Kommunii S. przygotować się należy?

Aby godnie przyjąć Kommunią Ś. trzeba, jako Paweł Ś. mówi w 1. do Koryntów 11. 29. Ciało Pańskie rozsądzać.

Co Paweł S. chce témi słowami wyrazić?

Paweł Ś. chce tego, aby między ciałem Pańskiém i innemi cielesnemi potrawami różnicę uczynić; a zatém, żeby kto bez uszanowania, na kształt innych cielesnych pokarmów, wieczerzy Pańskiéy nie przyimował; ale z należytą uczciwością, pokorą i nabożeństwem.

Jakże w sobie uczciwość, i nabożeństwo przy zażywaniu tego Sakramentu S. wzbudzamy?

To sobie pilnie uważając, co Chrystus, i Jego Apostołowie o tym Sakramencie powiedzieli; wzbudzając w sobie wiarę, nadzieję, i miłość.

Wenn aber Jemand mit unreinem Gewissen zur heiligen Communion ginge?

Wer zur Communion gehet mit einer schweren Sünde, ohne sie aufrichtig bereuet und gehörig gebeichtet zu haben, dem würde der Leib und das Blut des Herrn nicht zum Heil und zum ewigen Leben, sondern zur größten Sünde und zur Verdammniß gereichen. Wer unwürdig ißt und trinkt, der ißt und trinkt sich das Gericht. 1 Cor. 11, 29.

Welche empfangen sonst noch die heilige Communion unwürdig?

Die mit ihren Nächsten in Feindschaft leben; ungerechtes Gut besitzen; Personen und Gelegenheiten nicht meiden, dadurch sie zur Sünde gereizet werden: alle diese empfangen das Sacrament des Altars unwürdig.

Wie soll man sich sonst noch zur heiligen Communion vorbereiten?

Um die heilige Communion würdig zu genießen, muß man, wie Paulas 1 Cor. 11, 29. saget, den Leib des Herrn unterscheiden.

Was will Paulus mit diesen Worten sagen?

Der Apostel verlangt, man solle den Leib des Herrn von anderer gemeiner Speise unterscheiden: folglich nicht etwan das heilige Abendmahl wie eine gemeine Speise ohne Ehrerbietigkeit genießen; sondern man soll es mit besonderer Ehrerbietigkeit, Demuth und Andacht empfangen.

Wie ermuntert man sich zur Ehrerbietigkeit und Andacht beim Genusse dieses allerheiligsten Sacraments?

Wenn man sich dasjenige wohl vorstellet, was Christus und seine Apostel von diesem Sacramente gesagt haben; wenn man sich zum Glauben, zur Hoffnung und Liebe erwecket.

Jakże w sobie wzbudzasz wiarę?

Gorliwie rozważam i żywo sobie jakoby przed oczy stawiam, że Jezus Chrystus, prawdziwie w Hostyi przytomny, ponieważ to sam powiedział; sądzę się niegodnym przyjęcia tego Sakramentu; i nie inaczéy, tylko pełen pokory, bojaźni i uszanowania do ołtarza idę.

Jakże czynisz Akt Nadziei?

Przypominam sobie słowa Jezusowe: Kto mię pożywa, ten też dla mnie żyć będzie, kto pożywa z tego chleba, żyć będzie na wieki. Z tych słów więc czerpam pewną nadzieję, że Jezus Chrystus, jako w obietnicach swoich Bóg nieskończenie wierny i moją duszę ciałem i krwią swoją poświęci, w wszystkim dobrym umocni, i na żywot wieczny posili. Ta tedy nadzieja sprawuje, że i przy wszelkiéy mojéy uznanéy niegodności ufając dobroci i miłosierdziu Jezusa Chrystusa do Kommunii S. przystępuję.

Jakże w sobie wzbudzasz Miłość?

Przybieram do serca mego, owę wielką miłość, którą Jezus Chrystus ku nam miał, gdy nie tylko ciało i życie swoje za grzechy nasze ofiarował; ale też ciało i krew swoję na posiłek duszom naszym i na zadatek wiecznego zbawienia, w tym Sakramencie darować raczył. Ta wielka miłość Jezusowa, gdy ją serdecznie i należycie rozpamiętywam, pobudza mię mocno, do natężonéy miłości Jego, dusza moja czuje niezmierne pragnienie zjednoczenia się z Jezusem Chrystusem, aby Jemu samemu bydź posłuszną, i onemu podobać się.

Co czynisz gdy Kommunia S. ma bydź rozdawana?

Gdy służący do Mszy, mówi *Confiteor*, tedy jeszcze raz krótko wzbudzam w sobie żal i skruchę

Wie erweckest du den Glauben?

Ich führe mir ernstlich zu Gemüthe, und stelle es mir lebhaft vor, daß Jesus Christus gewiß in der Hostie gegenwärtig sey, weil er es selbst gesagt hat; ich halte mich für unwürdig, dieses Sacrament zu empfangen; ich gehe nicht anders, als voller Demuth, Ehrfurcht und Ehrerbietigkeit zum Altare.

Wie erweckest du die Hoffnung?

Ich denke an die Worte Jesu Christi: Wer mich ißt, der wird auch leben um meinetwillen. Wer dies Brod ißt, der wird leben in Ewigkeit. Und aus diesen Worten schöpfe ich die sichere Hoffnung, daß Jesus Christus, der in seinem Versprechen unendlich treue Gott, auch meine Seele mit seinem Fleische und Blute heiligen, zu allem Guten stärken, und speisen werde zum ewigen Leben. Diese Hoffnung machet, daß ich, meiner Unwürdigkeit ungeachtet, mit Vertrauen auf Jesu Christi Güte und Barmherzigkeit zur heiligen Communion gehe.

Wie erweckest du die Liebe?

Ich nehme die große Liebe zu Herzen, welche Jesus Christus zu uns gehabt hat, da er nicht nur seinen Leib und sein Leben am Kreuze für unsere Sünden aufgeopfert, sondern auch sein Fleisch und Blut uns zur Nahrung unserer Seelen, und zum Pfande der ewigen Seligkeit im Sacramente gegeben hat. Diese große Liebe Jesu Christi, wenn ich sie recht zu Herzen nehme, beweget mich kräftig, Jesum Christum recht inniglich zu lieben, meine Seele empfindet ein brünstiges Verlangen, sich mit Jesu Christo zu vereinigen, und ihm allein zu gehorsamen, und zu gefallen.

Was thust du, wenn die Communion soll ausgetheilt werden?

Wenn der Ministrant das Confiteor saget, erwecke ich kürzlich nochmals Reue und Leid über meine Sün-

za grzechy moje. Gdy Kapłan Hostyą pokazuje ludowi, upadam na kolana, kłaniam się Jezusowi Panu, biję się w piersi, i mówię: Panie nie jestem godzien, abyś wszedł do przybytku serca mego, ale tylko rzekniy słowem a będzie zbawiona dusza moja! potém mego Pana Jezusa z jak naywiększém nabożeństwem przyimuję.

§. 3. Co po Kommunii S. czynić należy.

Co czynisz S. Hostyą przyjąwszy?

Pożywam, czyli ją zaraz połykam, i na mieysce wracam się.

Cóż jest w Kielichu, który na niektórych mieyscach po Kommunii S. rozdają?

Jest tylko proste wino; i dla tego tylko daje się, aby kommunikujący wygodniéy Hostyą S. pożyć mogli.

Co jeszcze czynić należy po używaniu wieczerzy S.?

Nayprzód pełnię rozkaz Zbawiciela, u Łukasza Ś. 22, 19. „*To czyńcie na moję pamiątkę.*“

Co Chrystus témi słowy przykazuje?

Żeby każdy przy zażywaniu wieczerzy Ś. podjęte męki, i śmierć Jego za grzechy nasze przypominał sobie, i nabożnie rozpamiętywał.

Jakże możesz mękę i śmierć Zbawiciela naszego naylepiéy rozpamiętywać?

1) Gdy Chrystusowi Panu za nieograniczoną miłość, którą nam męką i śmiercią swoją wyświadczył, serdecznie dziękuję, i siebie samego do wzajemnéy miłości zachęcam.

2) Gdy wzbudzam w sobie nienawiść, i obrzy-

den. Wenn der Priester die Hostie dem Volke zeiget, so bete ich Jesum Christum an, schlage an meine Brust, spreche und denke: Herr, ich bin nicht würdig, daß du unter mein Dach eingehest; sprich nur ein Wort, so wird meine Seele gesund. Hierauf empfange ich mit möglichster Andacht meinen Herrn Jesum Christum.

§. 3. Was nach der heiligen Communion zu thun sey.

Was machest du, wenn du die heilige Hostie empfangen hast?

Ich genieße oder verschlinge selbige alsogleich, und begebe mich zurück an meinen Ort.

Was ist in dem Kelche, der an manchen Orten nach der Communion gereichet wird?

Es ist nur bloßer Wein; er wird nur gegeben, damit die Communicanten die heilige Hostie bequemer genießen können, daß nämlich solche nicht an den Gaumen anklebe.

Was hast du nach dem Genusse des allerheiligsten Abendmahls zu thun?

Ich erfülle zuvörderst den Befehl des Heilandes, Luc. 22, 19.: Dieß thut zu meinem Gedächtniß.

Was befiehlt Christus in diesen Worten?

Daß man bei dem Genuß des heiligen Abendmahls seines für unsere Sünden ausgestandenen Leidens sich erinnere, und solches wohl zu Gemüthe nehme.

Wie kannst du denn das Leiden unsers Heilandes am besten dir zu Gemüthe nehmen?

1) Wenn ich Christo für die durch sein Leiden uns erwiesene große Liebe herzlich danke, und mich zu einer aufrichtigen Gegenliebe erwecke.

2) Wenn ich gegen die Sünden einen Haß und

dzenie grzechów, dla których Chrystus tak wiele ucierpiał.

Co jeszcze czynisz po Kommunii S.?

Dziękuję Jezusowi Panu, że do mnie przyiść raczył; wszystek i cały ofiarując się Jemu, oddaję mię zupełnie Jego woli: proszę Go gorliwie, i gorąco o nowe łaski, których naybardziéy potrzebuję, naprzykład; o pomnożenie wiary mojéy, ufności ku Bogu, miłości ku bliźniemu, o pokorę serca, o czystość duszy i ciała, o skromność, powściągliwość, cierpliwość, i o polepszenie mego życia.

Jak powinniśmy dzień Kommunii S. obchodzić?

Trzeba tego wszystkiego wystrzegać się, coby nas do naymnieyszego grzechu przywieść, albo nazbyt rozweselić mogło; a modlitwą i wypełnieniem dobrych uczynków zabawiać się.

Czy wolno w dzień Kommunii S. robić?

Wolno, jeżeli nie jest Święto, ale dzień pozwolony do pracy.

Piąta Lekcya.

O Odpuście.

Co jest Odpust?

Jest odpuszczenie, czyli darowanie doczesnych kar, któreby dla popełnionych grzechów cierpieć należało, albo na tym albo na tamtym świecie.

Zkąd kościoł udziela Odpustów?

Z Skarbu nieskończonych zasług Jezusa Chrystusa i Świętych.

Co jest ten Skarb?

Jednak kropelka krwi Jezusa Chrystusa wylana przy męce, dostateczną była na okup całego świata; reszta zatem téy krwi wylanéy została do szafunku w skarbie Kościoła. Zasługi Nayświętszéy Maryi i Świętych także w nim zostawione zostały.

Abscheu in mir errege, um deren Willen Christus so viel gelitten hat.

Was thust du ferner nach der heil. Communion?

Ich danke meinem Herrn Jesu Christo, daß er zu mir gekommen ist; ich opfere mich ihm ganz und gar auf und ergebe mich völlig in seinen Willen; ich bitte ihn inbrünstig um alle diejenigen Gnaden, deren ich am meisten bedürftig bin, z. E. um Vermehrung meines Glaubens, meines Vertrauens zu Gott, um Liebe gegen den Nächsten, um die Demuth des Herzens, um die Keuschheit des Leibes und der Seelen, um Sanftmuth, Mäßigkeit, Geduld und Besserung meines Lebens.

Wie soll man den Communionstag begehen?

Man muß alles das meiden, was uns auch nur zu einer kleinen Sünde veranlassen, oder zu sehr zerstreuen kann; man soll sich mit Beten und Uebung guter Werke beschäftigen.

Darf man auch an dem Communiontage arbeiten?

Ja, wenn es ein Werktag ist.

Die fünfte Lection.

Vom Ablasse.

Was ist der Ablaß?

Die Erlassung zeitlicher Strafen, welche man wegen begangener Sünden zu leiden hat.

Von wem werden die Sünder mit zeitlichen Strafen belegt?

a) Von Gott, der zuweilen, auch nach Erlassung der Sündenschuld und der ewigen Strafe, Sünder mit zeitlichen Strafen heimsuchet.

b) Von der Kirche; diese hat von ihrer Stiftung her auf große Sünden gewisse Strafen gesetzet.

Od kogo bywają doczesne kary za grzechy naznaczane?

a) Od P. Boga, który czasem, i po odpuszczeniu grzechowéy winy, i wiecznéy kary, grzeszników doczesnemi karami nawiedza.

b) Od Kościoła; ten bowiem od założenia swego, za wielkie grzechy zawsze pewne kary naznaczał.

Zkądże to wiemy, że Bóg po odpuszczeniu grzechowéy winy, grzeszników doczesnemi karami chłosta?

Z Historyi Dawida Króla. Temu prawda Bóg popełniony grzech cudzołóstwa i mężobóystwa odpuścił, i to odpuszczenie przez Proroka Natana onemu oznaymił; jednak go śmiercią onego przez cudzołóstwo spłodzonego dziecięcia, i jeszcze innemi karami chłostał.

Ale czemu Bóg na grzeszników doczesne kary kładzie, gdy za nie męką i śmiercią Jezusową, Sprawiedliwości Jego, już zadosyć uczyniono?

a) Aby grzesznicy z ponoszenia kary, brzydkość grzechu tém lepiéy poznali, i na potém dalszych grzechów strzegli się.

b) Aby drudzy, którzyby się może na grzech odważali, nauczyli się lękać Boskiéy Sprawiedliwości, która grzeszników tak oczywiście i surowo karze.

c) Aby małowierni, patrząc na doczesne kary, o prawdzie, daleko większych kar wiecznych przekonanymi byli.

d) Aby pozostałe ostatki grzechów, to jest skłonności do nich, i nałogi tém doskonaléy wykorzenione były.

Czy nie mamy w Piśmie S. takowych mieysc, z którychby przerzeczone okoliczności wnosić można?

Chrystus mówi u Jana S. w Roz. 15. w. 2. Każda macica winna czyszczona będzie, aby więcéy owocu przyniosła.

Chrystus rzekł do onego człowieka, którego przy sadzawce Jerozolimskiéy uzdrowił: „Patrz!

Woher weiß man, daß Gott, nach Erlassung der Sündenschuld, die Sünder mit zeitlichen Strafen züchtige?

Aus der Geschichte Davids. Dessen begangene Sünde des Ehebruchs und Todschlages hatte ihm Gott zwar erlassen, und solche Erlassung durch den Propheten Nathan angekündiget; ihn aber dennoch durch den Tod des aus dem Ehebruche erzeugten Kindes, und noch sonst, gestrafet.

Warum belegt denn Gott die Sünder mit zeitlichen Strafen, nachdem durch das Leiden Jesu Christi seiner Gerechtigkeit für alle Sünden ein Genüge geschehen ist?

a) Damit Sünder aus Empfindung der Strafe die Abscheulichkeit der Sünde desto besser erkennen, und von fernerem Sündigen abgehalten würden.

b) Damit andere, die zu sündigen bereit seyn möchten, die göttliche Gerechtigkeit fürchten lernen, welche Sünder so offenbar und nachdrücklich bestrafet.

c) Daß Ungläubige durch das Daseyn der zeitlichen Strafen von der Wirklichkeit der viel schwereren ewigen überzeuget würden.

d) Damit die Ueberbleibsel der Sünde, das ist, die Neigung dazu, und die Gewohnheiten desto gewisser ausgerottet würden.

Haben wir in der heil. Schrift keine Stelle, aus der man diese Absicht schließen könnte?

Christus saget bei Joh. 15. Cap. 2. v. Eine jegliche Rebe, die Frucht bringet, wird er reinigen, auf daß sie mehr Frucht bringe.

Jesus sprach zu dem Menschen, den er am Schwemmteiche gesund gemacht hatte: Siehe, du bist gesund worden, sündige hinführo nicht mehr, damit dir nicht etwas Aergeres begegne. Joh. 5, 14.

otoś uzdrowiony, już więcéy nie grzesz, aby co gorszego na cię nie przyszło, u Jana S. 5. w. 14.

Nieucierpiałże Jezus Chrsytus kary przy męce swojéy, za grzechy nasze?

Tak jest, ucierpiał owe kary, przez które Boskiéy Sprawiedliwości zadosyć stać się mogło.

Cóż to były za kary?

Były kary nieskończone. Przez grzechy Bóg nieskończenie był obrażony. Nieskończone zaś urazy niemogły inaczéy, tylko przez nieskończone zadosyć-uczynienie, bydź odpuszczone. Męka bowiem i śmierć Jezusowa była takim nieskończoném zadosyć-uczynieniem, bo miała szacunek nieskończony z Boskiéy osoby, która w przyjętéy ludzkiéy naturze cierpiała.

Czy ma Kościół prawo karać grzeszników?

Ma to prawo od Chrystusa: który do Piotra, i w osobie onego do następców Jego rzekł: „Cokolwiek zwiążecie na ziemi, będzie związane i w Niebie. u Mateusza S. 16. 19.

Zkąd wiemy że Kościoł tego prawa zażywał?

Od samych Apostolskich, aż do dzisieyszych czasów mamy o tém dowody.

Powiedz mi o tém jaki przykład?

a) Między obywatelami Koryntu postrzegł Paweł S. pewnego człowieka, który śmiał z żoną Oyca swego zgrzeszyć; tego więc skarał, i z społeczeństwa innych Chrześcian wyrzucił, 1 Kor. 2.

b) Kościoł na naycięższe grzechy, wielkie włożył pokuty; jako obszerne mamy świadectwa o podobnych karach.

Jakowe więc kary bywają przez odpust zgładzone?

Takowe, które Kościoł za rozmaite grzechy naznaczył, przez odpust bywają darowane.

Hat Christus nicht in seinem Leiden die Strafen für unsere Sünden ausgestanden?

Ja, er hat diejenigen Strafen ausgestanden, dadurch der göttlichen Gerechtigkeit ein Genüge geschehen konnte.

Was waren dies für Strafen?

Dies waren unendliche Strafen. Durch die Sünde war Gott unendlich beleidiget worden. Unendliche Beleidigungen konnten nur durch eine unendliche Genugthuung ausgesöhnet werden. Das Leiden Christi war so eine unendliche Genugthuung; denn es hatte einen unendlichen Werth von der göttlichen Person, die in der angenommenen Menschheit litte.

Hat denn die Kirche das Recht, die Sünder zu strafen?

Die Kirche hat das Recht, Sünder mit Strafe zu belegen, von Christo; dieser saget zu Petro, und in dessen Person seinen Nachfolgern: Was du binden wirst auf Erden, soll gebunden seyn im Himmel. Matth. 16. 19.

Woher weiß man, daß die Kirche dies Recht ausgeübet hat?

Von den Zeiten der Apostel an bis auf unsere Zeit haben wir davon Beispiele.

Führe mir einige Beispiele an?

a) Paulus bemerkte unter den Corinthern einen Menschen, der sich unterstanden hatte, mit seines Vaters Weibe Blutschande zu treiben; diesen bestrafte er, und stieß ihn aus der Gemeinschaft anderer Christen. 1. Cor. 2.

b) Die Kirche hat auf die schwersten Sünden große Bußen gesetzet; man hat weitläuftige Verzeichnisse dieser Strafen.

Welcherlei Strafen werden nun durch den Ablaß erlassen?

Diejenigen Strafen, welche die Kirche für mancherlei Sünden bestimmt hat, werden durch den Ablaß erlassen.

Cóż to znaczy Odpust na 50, albo na 100 lat?

Znaczy darowanie takowych Kościelnych kar, któreby 50, albo 100 lat trwać musiały, gdyby według surowości prawa miały bydź wytrzymane.

Objaśnij mi to.

Czytamy u Bazylego S. że grzesznik za zabóystwo 20, za cudzołóstwo 15, za fałszywe świadectwo 11, za porubstwo 7 lat pokutować musiał; kto się tedy dziesięć razy nierządu dopuścił, 70 lat, a kto 7 zabóystw popełnił 100 lat pokutować powinien był. *Epist. 3. Can. ad Amphil. c. 56.* u Fleurego w obyczajach Chrześciańskich.

Co znaczy Odpust zupełny?

Zniesienie i darowanie wszelkich kar od Kościoła postanowionych, i przez sprawiedliwość Boską wymaganych.

Z jakich przyczyn Kościoł S. odpusty rozdaje?

Z rozmaitych przyczyn, a mianowicie:

a) dla pomiarkowaney szczerey skruchy, i znaczney poprawy;

b) w pierwszych wiekach, jako to w trzecim i czwartym, za czasów prześladowania Kościoła Chrześciańskiego, za przyczynieniem się świętych Męczenników, często, tenże Kościoł nakłonić się dał, że w swojéy surowości pokutującym folgował, i cokolwiek z naznaczoney kary ustępował.

c) często też owe kary na inne dobre uczynki, jako na jałmużny, i ofiary, na pobożne i powszechne potrzeby odmieniał.

Wszakże jeszcze podziśdzień odpusty nie bez dokładu, czyli kondycyi rozdawane bywają?

Kościoł zawsze podobne kondycye przepisuje:

1) aby ten który chce stać się uczestnikiem

Was heißt denn ein Ablaß auf 50 oder 100 Jahr?

Der Nachlaß solcher Kirchenstrafen, die 100 Jahre dauern würden, wenn sie den Gesetzen gemäß sollten verrichtet werden.

Erkläre mir dieses.

Bei dem heiligen Basilio kann man sehen, daß ein Sünder wegen einer Mordthat 20, wegen eines Ehebruchs 15, wegen eines falschen Schwures 11, wegen Hurerei 7 Jahre Buße thun müssen; der nun 10 Mal Hurerei getrieben hatte, ward 70, und der 5 Mordthaten begangen hatte, war 100 Jahr Buße zu thun schuldig. Epist. 3. Canon. ad Amphil. c. 56. Bei Fleury in den Sitten der Christen.

Was heißt ein vollkommener Ablaß?

Der Nachlaß aller von der Kirche bestimmten Strafen.

Wodurch wird die Kirche bewogen, Ablässe zu ertheilen?

Aus verschiedenen Ursachen; vornehmlich:

a) Wegen verspürter aufrichtiger Reue und ernstlicher Besserung.

b) In Ansehung der Fürbitte der Märtyrer hat sie sich vielmal im 3ten und 4ten Jahrhunderte, zur Zeit der Verfolgungen, bewegen lassen, von ihrer Strenge gegen die Büßer abzugehen, und ihnen etwas von der bestimmten Strafe zu erlassen.

c) Oefters hat sie auch die Strafen in andere gute Werke, vornehmlich in Allmosen und Beisteuer zu diesen und jenen Bedürfnissen verwandelt.

Es werden wohl noch heutigen Tages die Ablässe nicht ohne Bedingnisse ertheilet?

Die Kirche schreibt dergleichen Bedingnisse allemal vor.

Zum ersten, daß der, welcher des Ablasses will theil-

odpustu, albo był w stanie łaski, albo serdecznie skruszony i grzechów swoich należycie spowiadał się.

2) Aby Kommunią S. przyjął. I przytém bywają modlitwy, posty, dawania jałmużny, i inne dobre uczynki naznaczone.

Któż jest prawdziwie skruszony?

Ten, który nie tylko na tém nieprzestaje, że jako się należy za grzechy żałuje; ale też przyczyny, pokęty, okazye, i skłonności do grzechu porzuca, z grzechów powstające zgorszenia z drogi uprząta.

Cóż więc Odpust pomaga?

Pomaga tyle: że tak z strony Kościoła, który ma moc od Chrystusa do związania, a zatém i do karania; jako też z strony sprawiedliwości Boskiéy, któréy przez rozwiązanie Kościelne, i applikowanie grzesznikowi szczerze pokutującemu zasług Jezusa Chrystusa, i Świętych, żadnéy niezostawia przeszkody wniścia do żywota wiecznego.

Pomaga też Odpust duszom w czyscu będącym?

Pomaga przyczyniającym się sposobem. Spodziewać się należy, że Chrystus wstawianie się Oblubienicy swojéy, to jest: Kościoła S. za należącemi sobie, przyimuje i wysłucha. Widziemy bowiem, że ludzie mniéy od Boga miłosierni i litościwi, wstawianie się swoich przyjaciół przyimują; czemuż się tego samego od nieskończenie dobrotliwego i miłosiernego Boga spodziewać nie mamy.

haftig werden, entweder im Stande der Gnaden, oder recht reumüthig sey, und seine Sünden gehörig beichte. 2) Daß er die heilige Communion empfange. Es werden dabei 3) Beten, Fasten, Allmosen geben, und auch wohl noch andere gute Werke vorgeschrieben.

Wer ist denn recht reumüthig?

Derjenige, welcher damit nicht zufrieden ist, daß er die Sünden, wie es sich gehöret, bereuet, sondern der auch die Ursachen, Anlässe, Gelegenheiten und Neigungen zur Sünde vermeidet, der die Aergernisse hinweg thut, die aus den Sünden entstehen.

Was hilft denn der Ablaß?

Er hilft, daß von Seiten der Kirche, welche das Recht hat zu binden, und folglich auch zu strafen, keine Hinderniſse sind, in das ewige Leben einzugehen.

Nutzet auch der Ablaß den armen Seelen im Fegefeuer?

Er nutzet fürbittweise. Es ist zu hoffen, daß Christus die Fürbitte seiner Braut, der Kirche, für ihre Angehörigen annehmen und erhören werde. Wir sehen, daß Menschen, die weniger barmherzig und liebreich sind, als Gott, die Fürbitten ihrer Freunde statt finden lassen; sollten wir nicht ein Gleiches von dem unendlich gütigen und barmherzigen Gott hoffen?

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA POZNAŃ

Tx5167